

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**GEORGIAN TILANTEEN VAIKUTUKSET VENÄJÄN JA USA:N VÄLISIIN
SUHTEISIIN**

Pro gradu -tutkielma

Kadetti

Virpi Väänänen

Kadettikurssi 92

Pioneeri- ja suojelulinja

Maaliskuu 2009

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Kadettikurssi 92	Linja Maasotalinja
Tekijä Kadetti Virpi Väänänen	
Tutkielman nimi GEORGIAN TILANTEEN VAIKUTUKSET VENÄJÄN JA USA:N VÄLISIIN SUHTEISIIN	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika: Maaliskuu 2009	Tekstisivuja 65 Liitesivuja 3
TIIVISTELMÄ <p>Tutkimuksessa tarkastellaan, mitä vaikutuksia Georgian tilanteella on Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin. Lähtökohtana on tarkastella keskinäisriippuvuuden (interdependenssin) teorian avulla Venäjän, Georgian ja USA:n muodostamaa vuorovaikutuspiiriä ja kartoittaa sitä kautta Georgian tilanne, Venäjän ja USA:n intressit Kaukasiassa ja Georgiassa sekä tarkastella Venäjän ja USA:n suhteita kartoitusten valossa. Apuna tutkimuksessa käytetään geopolitiikan, geostrategian ja geoekonomian käsitteitä.</p> <p>Päätutkimusongelma jakaantuu seuraaviin tutkimuskysymyksiin: millainen on Georgian nykytilanne, miten sillä on vaikutuksia Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin ja miksi, ja mikä siinä tilanteessa vaikuttaa vai vaikuttaako mikään.</p> <p>Nykytilanteesta käy ilmi, että Georgia on onnistunut nostamaan geostrategista painoarvoaan lännen silmissä Kaspian energian kauttakulkumaana. Lisäksi Georgialla on halu integroitua länteen ja NATO:on. Venäjä pitää edelleenkin Georgiaa osana omaa etupiiriään, josta se yrittää kaikin tavoin pitää kiinni. Lisäksi Kaspian energian hallinta toisi Venäjälle lisävaltaa pääasiassa Euroopassa ja USA:an nähden. USA puolestaan haluaa rajoittaa Venäjän energiamonopolia ja sitä kautta Venäjän vallan painoarvoa Euroopassa ja itseensä nähden. Georgian tilanteella ei ole suoranaista vaikutusta suurvaltasuhteisiin, mutta välillisesti se tarjoaa suurvalloille areenan vaikuttaa toisiinsa.</p>	
AVAINSANAT geoekonomia, geopolitiikka, Georgia, geostrategia, interdependenssi, USA, Venäjä	

GEORGIAN TILANTEEN VAIKUTUKSET VENÄJÄN JA USA:N VÄLISIIN SUHTEISIIN

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja rajaukset	3
1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja tutkimusongelma	6
1.4 Lähteet ja aikaisemmat tutkimukset.....	8
1.5 Tutkimuksen rakenne	9
2 GEORGIAN TILANNE	10
2.1 Georgian geopoliittinen ulottuvuus	10
2.2 Georgian historiasta	17
2.3 Saakašvilin aika.....	24
2.4 Saakašvilin ajan ulkopoliittinen suunta	32
3 VENÄJÄ JA GEORGIA	34
3.1 Venäjän Etelä-Kaukasian geopolitiikka	34
3.2 Venäjän ja Georgian väliset suhteet.....	38
4 USA JA GEORGIA.....	45
4.1 USA:n Etelä-Kaukasian geopolitiikka	45
4.2 USA:n ja Georgian väliset suhteet.....	50
5 USA JA VENÄJÄ	54
5.1 Kylmän sodan loppu	54
5.2 USA:n ja Venäjän väliset suhteet tänään	55
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	61
LÄHTEET.....	66
LIITTEET	71

GEORGIAN TILANTEEN VAIKUTUKSET VENÄJÄN JA USA:N VÄLISIIN SUHTEISIIN

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Kaukasian alue koostuu sekä Etelä-Kaukasian uusista itsenäisistä valtioista, Armeniasta, Azerbaidzhanista ja Georgiasta, että Venäjän Federaatioon kuuluvasta Pohjois-Kaukasiasta, kuten sodan runtelemasta Tshetsheniasta (Ks. liite 1).

Kaukasia on geopoliittisesti tärkeä Euroopan ja Aasian, pohjoisen ja etelän sekä Mustanmeren ja Kaspianmeren risteyskohta. Jo muinoin Kaukasia on ollut elintärkeä yhteys maanosien välisessä kaupassa sekä kuuluisan idän silkkiteiden kauttakulkureitti. Nykyään tätä perinteistä reittiä herätellään takaisin henkiin tärkeäksi kuljetusväyläksi idän ja lännen välille.

Aluetta ovat leimanneet pirstoutuneisuus, epävakaisuus ja epävarmuus, erityisesti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisellä aikakaudella. Heikot valtiorakenteet, ratkaisemattomat tai jähmettyneet separatistikonfliktit ja laajalle levinnyt köyhyys ovat herättäneet alueella runsaasti tyytymättömyyttä ja poliittista epävakaisuutta.

Kaukasian alue on myös pääasiallinen vedenjakaja kristin- ja islaminuskosten sivilisaatioiden välillä. Sen vuoksi uskonnolliset kiistat yhdessä islamistisen radikalismien nousun kanssa ovat arkipäiväisiä kitkan aiheuttajia. Lisäksi Kaukasia on kansallisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti hyvin kirjavaa aluetta (Ks. liite 2).

Jo aiemmin historiassa Kaukasia on ollut poliittisesti hajanainen ja sitä ovat hallinneet naapurivaltakunnat, kuten persialaiset, ottomaanit ja venäläiset, kukin vuorollaan.

Myös kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella Kaukasia on jäänyt hallinnollisesti alikehittyneeksi. Aluetta kokonaisuudessaan ovat kiusanneet tyypilliset niin sanotut jälkineuvostolaiset ongelmat, muun muassa vaillinaisen kansakunnan rakentaminen, kulttuurinen hämmennys, syvään juurtunut korruptio, sosioekonominen ja ympäristön rapautuminen, alueelliset konfliktit ja separatismi, heikko demokratisoituminen sekä kukoistavat rikollisverkostot.

Edellä mainituista ongelmista huolimatta alueen strateginen merkittävyys on kasvanut. Suurimpana syynä siihen on Kaspian alueen öljy- ja kaasulähteet, missä Kaukasus edustaa loogista kuljetuskäytävää kyseisten luonnonvarojen saamiseksi maailmanmarkkinoille. Tämän vuoksi Kaspian alue on joutunut suurten valtojen, varsinkin Venäjän ja USA:n, kiistakapulaksi, kun molemmat ovat rakentaneet alueellisia taktiikoitaan tavoitellakseen omia etujaan. Muita vakavia kiistoja alueella saattavat aiheuttaa myös Venäjän rooli edesmenneen Neuvostoliiton geopoliittisessa tilassa, lännen sotilaallinen rooli Venäjän Federaation eteläisen sivustan epävakailta alueilla sekä pyrkimykset terrorismin vastaisen sodan jatkamiseksi Keski-Aasiassa.¹⁻²

Huolimatta siitä, että Georgialla ei ole omia öljylähteitä, maa on joutunut keskelle öljyn aiheuttamia kiistoja. Syynä tähän on maan keskeinen sijainti, joka mahdollistaa Kaukasian ja Kaspianmeren öljy- ja kaasuesiintymien valvonnan ja hallinnan. Se on tärkeä etukysymys niin Venäjälle kuin USA:lle ja siksi molemmat maat pyrkivät vaikuttamaan Georgian (poliittisiin) linjauksiin ja suuntauksiin.³

Georgia on myös ainut Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maa, jolla on yhteys maailman muille merille. Muun muassa Armenian ja Azerbaidžhanin kuljetukset menevät sen kautta.⁴ Maan sijaintia on toisaalta myös käytetty terrorisminvastaisessa

¹ Nation, R. Craig. 2007. Russia, The United States, and The Caucasus. s. VII. Tulostettu 13.10.2008 <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub764.pdf>

² Arasli, Jahangir. 2007. The Rising Wind: Is the Caucasus Emerging as a Hub for Terrorism, Smuggling and Trafficking? *PPF Consortium Quarterly Journal*, 6(2007)1, 5-26. s. 6. Tulostettu 13.10.2008 <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ord516=OrgaGrp&ots591=0C54E3B3-1E9C-BE1E-2C24-A6A8C7060233&lng=en&id=31516>

³ Bergstrand, M. & Nordberg, K. 2004. Georgien – öst eller väst? s. 11, 13. Tulostettu 14.12.2008 www.lwr.kth.se/Grundutbildning/AE2703/Rapporter0304%5C5.pdf

⁴ Gachechiladze, R. 2005. Georgia's Geopolitical Landmarks: Is There a Shift? *Central Asia and the Caucasus No. 1 (31)*. Luleå: CA&CC Press® AB. Tulostettu 15.12.2008 http://www.ca-c.org/online/2005/journal_eng/cac-01/13.gaceng.shtml

sodassa. 9/11:n jälkeen USA:n kuljetukset sotilaallisiin tukikohtiin Afganistanissa ja Keski-Aasiassa ovat kulkeneet Georgian kautta.³

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja rajaukset

Kansainvälinen maailmanjärjestys 2000-luvulla on täysin erilainen kuin se kaksinapainen järjestys, joka opittiin tuntemaan vuosien 1945 ja 1990 välisenä aikana.

Vuonna 1991 hajosi Neuvostoliitto, joka oli toinen maailman supervalloista sekä sodanjälkeisen maailmanjärjestyksen navoista. Myös Euroopan kylmän sodan aikainen jako on mennyttä: Itä-Eurooppa käy läpi taloudellista, poliittista ja jopa sotilaallista murrosta; kun taas länsi, sittemmin myös osa Itä-Euroopan maista, yhdistyy Euroopan Unioniin.⁵

Neuvostoliiton hajoaminen teki USA:sta hegemonian ja yksinapaisen maailmanjärjestyksen keskuksen, koska tuolloin ei yhdelläkään toisella valtiolla ollut samanlaista taloudellista ja sotilaallista valtaa maailmassa. Itse asiassa USA on pyrkinyt yksinvaltaisuuteen jo 1940-luvun alusta lähtien. Kolmella itselleen tärkeimmällä alueella – Länsi-Euroopassa, Lähi-idässä ja Persianlahdella – USA on pystynyt säilyttämään sotilaallisen läsnäolonsa ja täten estämään uusien valtakeskittymien (napojen) synnyn. Samalla se on pystynyt vakiinnuttamaan alueellisen vakauden pitääkseen kansainvälisen järjestyksen johdossaan vaihtamalla kyseisillä alueilla anarkian hierarkiaan.⁶

Tosin nyt yksinapainen järjestelmä on muuttumassa moninapaiseksi, sillä Yhdysvaltain dominanssi on heikkenemässä.

Suuret geopoliittiset toimijat, jotka jo tänään tai lähitulevaisuudessa ajattelevat moninapaisesti kansainvälisistä suhteista, ovat vahvistuneet ja kehittyneet niin sotilaallisesti, poliittisesti, taloudellisesti kuin ideologisestikin. Edellä mainittuja

---

⁵ Shaw, Martin. 2000. *Global Society and International Relations: Sociological Concepts and Political Perspectives*. Chapter 3: State theory and the post-Cold War World. Tulostettu 14.12.2008. <http://www.sussex.ac.uk/Users/hafa3/global3.htm>

⁶ Layne, Christopher. 2006. The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security* Vol. 31, No. 2. s. 13. Tulostettu 1.1.2009. <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/isec.2006.31.2.7>

toimijoita ovat muun muassa Kiina, Venäjä, islamilainen maailma ja ryhmä latinalaisamerikkalaisia maita sekä jossain määrin manner-Eurooppakin. Nämä toimijat ja Yhdysvallat ovat ryhtyneet kilpailemaan, mikä johtaa joskus avoimiin vastakkainasetteluihin, kuten ideologioiden ja kulttuurien välisiin informaatioisotiin, eri osapuolien suoraan tai epäsuoraan osallistumiseen paikallisiin sotiin sekä kovaan geoekonomiseen kilpailuun.⁷

Neuvostoliiton seuraaja Venäjä on puolestaan kokenut viime vuosina merkittäviä muutoksia. 1990-luvun taloudellisten ja poliittisten kriisien, jopa suoranaisten konkurssin jälkeen se on saanut nauttia monista peräkkäisistä taloudellisen kasvun ja alhaisen inflaation vuosista. Vuodesta 1999 talous on kasvanut voimakkaasti ja tasaisesti. Vielä 1990-luvulla Venäjän valtion budjetti oli jatkuvasti hyvin alijäämäinen – nykyään puolestaan vielä enemmän ylijäämäinen.

Myös suhdetasapaino ulkomaailmaan on kääntynyt. Kymmenen vuotta sitten Venäjä oli suurissa veloissa ulkomaisille luotonantajille, kuten kansainväliselle valuuttarahastolle IMF:lle, ja oli miltei ilman omaa ulkomaista valuuttavarantoa. Tänä päivänä maa ei ole velkaa IMF:lle ollenkaan, ja sen kauppatase sekä ulkomaisen valuutan varannot ovat yhden maailman suurimmista.

Öljy ja kaasu ovat Venäjän talouden peruspilarit. Energian tuottaminen muulle maailmalle on uudistanut Venäjän itsetunnon maailman näyttämöillä ja samalla sen taloudellisen suorituskyvyn. Taloutensa kohennuttua Venäjä tuntee itsensä jälleen suvereeniksi ja muista riippumattomaksi valtioksi sekä pitää itseään jälleen yhtenä maailman suurista toimijoista. Tämä kumoaa kaikki 1990-luvun ajan mukanaan tuomat kansainväliset nöyrytykset ja häpeäntunteet. Venäjä ei tyydy enää ”soittelemaan toista viulua” USA:lle tai lännelle. Sen sijaan Venäjä määrittelee itse suunnan omalle ulkopoliitikalleen, painottaa omaa taloudellista ja poliittista läsnäoloaan Euraasian entisissä neuvostotasavalloissa (niin sanotusti lähiulkomailla) sekä vaatii tunnustamaan oikeutetun paikkansa maailmassa tasavertaisena muiden globaalien toimijoiden, kuten USA:n ja Kiinan, rinnalla.⁸

---

⁷ Harutyunyan, Gagik. 2007. *A Multipolar Cold War. 21st Century*:1. s. 4. Tulostettu 14.12.2008 www.noravank.am/file/article/255_en.pdf

⁸ The Brookings Institution. 2006. *The Brookings Foreign Policy Studies Energy Security Series: The Russian Federation*. Washington. s. 4. Tulostettu 30.12.2008 <http://www.brookings.edu/fp/research/energy/2006russia.pdf>

Osittain johtuen kylmän sodan aikaisesta perinnöstä voidaan kuitenkin sanoa, että Venäjä ja USA ovat maailman tämänhetkiset suurvallat. Kylmän sodan aikana USA:n ja Neuvostoliiton välinen suhde määritteli sen, jatkaako koko maailman yhteisö olemassaoloon vai ei. Tämä tosiasia korosti sen merkitystä, minkälainen käsitys USA:lla oli Neuvostoliitosta sekä Neuvostoliitolla USA:sta.⁹

Edelleenkin näiden maiden harjoittama, myös keskinäinen, politiikka vaikuttaa kaikkialla maailmassa, globaalisti. Vaikkakin Neuvostoliitto on mennyttä maailmaa, niin sen seuraaja Venäjä vaikuttaa USA:n turvallisuuteen välittömästi: Venäjä on edelleen ainoa maa maailmassa, joka voi tehdä USA:ta vastaan ydinaseiskun; Venäjä on yksi niistä harvoista maista, joka voi levittää joukkotuhoaseita USA:n vastustajille ja siten myös estää niiden levittämisen; Venäjä YK:n turvallisuusneuvoston pysyväisjäsenenä voi veto-oikeudellaan edistää tai vaikeuttaa USA:n toimintaa YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä; Maailman suurimpana maakaasun ja öljyn tuottajana sekä viejänä Venäjä tarjoaa Lähi-idän ja Opecin ulkopuolista energiaa USA:lle ja sen liittolaisille; Venäjä myös ylläpitää suhteita maihin, jotka ovat kriittisiä USA:n kansalliselle turvallisuudelle, kuten Iran ja Pohjois-Korea ja saa tietoa näistä.¹⁰

Venäjän ja USA:n välisten suhteiden tilan merkitystä nykyisellekään maailmantilanteelle ei voida siis kieltää, varsinkin, kun yhä enenevässä määrin maailmamme pienenee globalisaation laajetessa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella Georgian tilanteen vaikutuksia Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin. Georgian tilanteella tarkoitetaan lähinnä sitä, miten Georgian nykyinen 2000-luvun puolivälin politiikka ja siinä tehdyt valinnat vaikuttavat kyseisten suurvaltojen suhteisiin. Aiemmin mainituista geopoliittisista ja -strategisista seikoista johtuen Georgia on erittäin tärkeässä asemassa maailmanpoliittisesti, jolloin sen vaikutusta suurvaltasuhteisiin on syytä tarkastella. Käydäänhän Kaukasian alueella todellista valtakamppailua niin suurvaltojen vaikutusvallan kasvusta maailmassa kuin maailman energiaherruudestakin.

⁹ Palmieri, D. A. & Lamy, Steven L. 1988. *Contemporary International Issues*. Boulder (CO): Lynne Rienner Publishers. Tulostettu 1.1.2009
<http://www.russianamericanchamber.org/dap/usperspect.html>

¹⁰ McFaul, Michael. 2004. Reengaging Russia: A New Agenda. *Current History – A Journal of Contemporary World Affairs*. s. 307. Tulostettu 1.1.2009
http://www.currenthistory.com/pdf_org_files/103_675_307.pdf

Aikakausi, johon tutkimuksessa keskitytään, on presidentti Saakašvilin aika.

Presidentti Saakašvili astui virallisesti Georgian johtoon niin kutsutun Ruusuvallankumouksen jälkeen vuonna 2004. Hän on koulutukseltaan juristi, ja opiskellut tutkintonsa USA:ssa.¹¹ Näin ollen hän on ollut hyvin kiinnostunut jatkamaan Georgian länsimielistä politiikkaa, jolle edellinen presidentti Shevardnadze alkoi aikanaan viitoittaa tietä. Tarkastelu huipentuu Georgian sotaan, elokuuhun 2008, yhteen lähihistoriamme mielenkiintoisimmista maailmanpoliittisista tapahtumista.

1.3 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja tutkimusongelma

Georgian tilanteen vaikutusten tarkastelu Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin nojautuu tutkimuksessa interdependenssin eli keskinäisriippuvuuden teoriaan sekä geopolitiikan, geostrategian ja geoekonomian käsitteisiin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys esitetään kuvassa 1.

Valtiotasolla riippuvuus (dependenssi) yleisesti tarkoittaa sitä, että ulkoiset voimat määrittelevät valtion tai ainakin vaikuttavat valtioon voimakkaasti. Keskinäisriippuvuus (interdependenssi) yksinkertaisimmillaan tarkoittaa molemminpuolista riippuvuutta. Keskinäisriippuvuus maailmanpolitiikassa johtuu tilanteista, joille ovat luonteenomaisia maiden keski- tai maiden sisäiset vastavuoroiset vaikutukset eri toimijoiden kesken. Nämä vaikutukset ovat usein tulosta kansainvälisistä liiketoimista eli rahan, tavaroiden, ihmisten ja informaation virtaamisesta yli kansainvälisten rajojen. Keskinäisriippuvaisten liiketoimien vaikutus on vastaavasti riippuvainen liiketoimiin liittyvistä kuluista ja rajoituksista. Keskinäisriippuvaiset suhteet sisältävät aina kuluja, sillä keskinäisriippuvuus rajoittaa riippumattomuutta; mutta on myös vaikeaa määritellä tapauskohtaisesti, ylittävätkö suhteen edut aiheutuneet kulut. Se riippuu paljolti toimijoiden arvoista sekä suhteen luonteesta.¹²

Keskinäisriippuvuuden käsitteen avulla pyritään pääsemään sisälle kolmen valtion – Venäjän, USA:n ja Georgian – poliittisen, sotilaallisen ja taloudellisen vuorovaikutuspiiriin ja hakemaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin: miten Georgian

¹¹ Georgian presidentin viralliset internetsivut. Viitattu 3.1.2009
<http://www.president.gov.ge/?l=E&m=1&sm=3>

¹² Keohane, Robert O. & Nye, Joseph S..1977. *Power and Interdependence – World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown and Company (Inc.). s 8-9

tilanteella on vaikutuksia Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin ja miksi, mikä siinä tilanteessa vaikuttaa vai vaikuttaako mikään.

Keskinäisriippuvuus tarjoaa työkalun myös seuraavien seikkojen selvittämiseen: millainen on Georgian tilanne, miksi Georgia haluaa ulos Venäjän vaikutuspiiristä ja miksi se haluaa USA:n (lännen) läsnäoloa alueella, mitkä ovat Venäjän intressit ja miten Venäjä tilanteeseen suhtautuu sekä miten ja miksi USA on läsnä Georgiassa (Kaukasiassa).

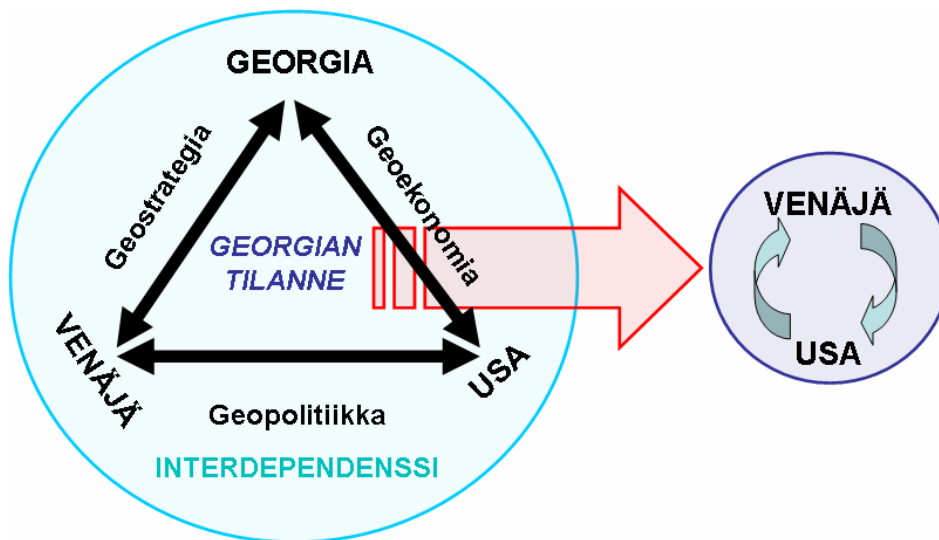
Keskinäisriippuvuuden lisäksi tutkimuksessa apuna käytettyjä Georgian tilanteen ja suurvaltasuhteiden määrittelyä helpottavia käsitteitä ovat geopolitiikka, geostrategia ja geoekonomia.

Geopolitiikassa korostuu maantieteen poliittinen ja strateginen merkitys. Tarkemmin sanottuna geopolitiikka sisältää poliittisen ja sotilaallisen vallan jaon. Se tutkii poliittisen voiman ja maantieteellisen tilan välisiä yhteyksiä ja syyperäisiä suhteita. Lisäksi se selittää, kuinka sellaiset tekijät kuin alueen koko ja väestö, maantieteellinen sijainti, resurssit sekä valtion riippuvuus ulkomaan kaupasta määrittävät valtion tai alueen aseman ja sen käytöksen kansainvälisillä areenoilla.

Geostrategia lukeutuu niihin teorioihin, jotka pitävät ulkopoliittikkaa toimina, joilla kontrolloidaan ulkomaisia resursseja halusta tai väitetystä tarpeesta. Toisin sanoen, ulkopoliittikassa materiaaliresurssit sovitetaan vastaamaan suuren mittakaavan taloudellisia vaatimuksia. Kansallinen voimakkuus sekä taloudellinen ja sotilaallinen valta-asema ovat olennaisia strategian käsitteen toimivuudelle. Geostrategia taas edustaa siltaa tietyn kansan poliittisten ja sotilaallisten päämäärien välillä. Se on riippuvainen strategikon kansallisuudesta, hänen edustamansa maan resurssivahvuuksista, maan päämäärien laajuudesta, senhetkisen aikakauden poliittisesta maantieteestä sekä sotilaalliseen, poliittiseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen toimintaan vaikuttavista teknologisista seikoista.

Geostrategia yhdistää strategisen ja geopolitiittisen pohdinnan. Geostrategikot ovat ennakoivien strategioiden puolestapuhujia, toisin kuin geopolitiikot. Geostrategia sisältää kaikenkattavaa suunnittelua ja keinojen määrittämistä kansallisten päämäärien saavuttamiseksi tai sotilaallisesti tai poliittisesti tärkeiden varojen turvaamiseksi.

Geoekonomia puolestaan tutkii politiikan ja talouden välistä suhdetta, varsinkin kansainvälisellä tasolla. Se pitää sisällään vaurauden jaon, esimerkiksi taloudellisen kilpailun kautta, mikä voidaan muuttaa poliittiseksi vaikutukseksi. Geoekonomia muodostaa kansainvälisistä taloudellisista ja poliittisista tekijöistä kansaa tai aluetta koskevan tai niihin vaikuttavan yhdistelmän.¹³

Kuva 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

1.4 Lähteet ja aikaisemmat tutkimukset

Lähteinä on käytetty venäjän-, englannin-, saksan-, ruotsin-, norjan- ja suomenkielistä teoreettista ja poliittista kirjallisuutta sekä julkaisuja, tutkimuksia ja dokumentteja, jotka koskevat keskinäiriippuvuutta, geopolitiikkaa, Georgiaa, Venäjää ja USA:ta. Suurin osa kyseisistä painetuista lähteistä on myös saatavilla internetissä ja niitä on käytetty.

Täytyy todeta, että globaalina internet-aikana potentiaalista tutkimusmateriaalia aiheesta on saatavilla runsaasti, ja mitä erilaisimmista näkökulmista kirjoitettuna. Siksi internet on ollutkin pääasiallinen tiedonlähde, mutta myös aiheen ajankohtaisuuden ja tuoreuden vuoksi se on ollut paras apuväline tutkimuksen suorittamiseen. Lisäksi internet on helpottanut mitä erilaisimpien ja myös muutoin vaikeasti saatavien asiakirjojen ääreen pääsemistä. Samalla on kuitenkin pyritty rajaamaan sanomalehtikirjoittelu ja vastaavat lähteet pois, ja keskitytty vain

¹³ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 9-10 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

tieteellisiin, lähinnä yliopistoissa ja muissa tutkimusinstituutioissa kirjoitettuihin, maailmanpolitiikkaa tarkasteleviin teksteihin, objektiivisuuden tason ylläpitämiseksi. Saihan maailma tuntea esimerkiksi Georgian sodan aikana, mitä järjestelmällinen ja suunniteltu tiedottaminen saa sodan ulkopuolisen maailman uskomaan.¹⁴

Se, että Georgiasta ja ylipäätään entisistä neuvostotasavalloista on kirjoitettua tietoa niin paljon, johtuu mitä todennäköisimmin siitä, että sekä suurvaltasuhteet että Kaukasian tilanne, erityisesti Neuvostoliiton hajoamisen ja entisten neuvostotasavaltojen itsenäistymisen jälkeen, kiinnostaa niin mediaa kuin tutkijoita, poliitikkoja ja tavallisia kansalaisiakin ympäri maailmaa. Elämmehän globaalissa ja interdependenssin sävyttämässä, toinen toisistamme riippuvaisessa, maailmassa.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen tilannetaustaa kertoen lyhyesti Kaukasiasta sekä Venäjän ja USA:n suhteiden merkityksestä maailmalle. Johdannossa kerrotaan myös keskinäisriippuvuudesta tutkimusmenetelmänä sekä asetetuista tutkimuskysymyksistä.

Toinen luku käsittelee Georgian tilannetta – miten maa on nykytilanteeseensa joutunut oman historiansa, poliittisten valintojensa sekä Venäjän ja USA:n harjoittaman geopolitiikan puristuksissa.

Luku kolme keskittyy kartoittamaan Venäjän kiinnostusta Kaukasiaan – mitkä ovat Venäjän intressit ja miten Venäjä suhtautuu Georgiaan. Luodaan myös lyhyt katsaus Venäjän ja Georgian välisiin suhteisiin sekä siihen, miksi Georgia pyrkii pois Venäjän vaikutuspiiristä.

Neljännessä luvussa on keskitytty USA:n (lännen) ja Georgian välisiin suhteisiin – miksi USA:lla on intressejä Georgiaa kohtaan ja miten USA on toteuttanut läsnäoloansa Georgiassa (Etelä-Kaukasiassa).

Viides luku kertoo Venäjän ja USA:n välisistä suhteista kylmän sodan lopusta tähän päivään. Erityisesti on painotettu Etelä-Kaukasian alueen, varsinkin Georgian, luomaa painetta suhteissa.

Viimeisenä, kuudentena lukuna ovat johtopäätökset Georgian tilanteen mahdollisista vaikutuksista Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin sekä arviointia tulevaisuudennäkymistä.

¹⁴ Интегрум. 2008. Россия в условиях информационной войны. Информационно-аналитический обзор №112. Tulostettu 13.10.2008.

http://www.integrum.com/Images/articles_author/analitika1/informational_warfare_RU_august.pdf

2 GEORGIAN TILANNE

2.1 Georgian geopoliittinen ulottuvuus

Neuvostoliiton hajottua entisen suurvallan alueesta on tullut taloudellinen ja geopoliittinen, lähinnä Venäjän ja USA:n välinen, kilpakenttä. Venäjä pitää Etelä-Kaukasiaa perinteisesti osana omaa valtapiiriään, jossa länsi on alkanut, vastoin Venäjän tahtoa, aktivoitumaan.

Venäjän tavoitteena on yhdistyä uudelleen entisten neuvostotasavaltojen kanssa, minkä mahdollistaa (tai tuo ainakin lähemmäksi tavoitetta) taloudellinen, poliittinen ja sotilaallinen liittoutuminen edellä mainittujen, nykyisten alueen itsenäisten maiden kanssa. Se myös tavoittelee strategisista ja poliittisista syistä keskeistä, ellei jopa yksinvaltaista roolia lähiulkomaidensa aseellisten yhteenottojen selvittämisessä. Lisäksi Venäjän eteläisen rajan vakaus on maan geopolitiikan kannalta merkittävässä asemassa, kuten myös alueen kuljetus- ja liikenneyhteyksien hallinta ja valvonta.¹⁵

USA, joka on sotilaallisesti voimakkaasti sidoksissa Irakiin ja Afganistaniin, on puolestaan alkanut etsiä Kaukasian alueelta jalansijaa tukeakseen globaalia geostrategiaansa.¹⁶ Osana strategiaa on myös oman valvonnan turvaaminen Mustanmeren ja Kaspianmeren vesialueilla. USA ja muut NATO-maat ovat käytännöllisesti katsoen onnistuneet luomaan Mustallemerelle kaikenkattavan valvonnan johtuen Venäjän Mustanmeren laivaston huonosta tilanteesta. Myös huomattavaa osaa Kaspianmerta, jota vielä jokin aika sitten hallinnoi täysivaltaisesti Neuvostoliiton Kaspianmeren laivasto, valvotaan vastaavanlaisesti. Kaspianmeren geostrategista erikoisuutta lisää myös se, että alueella toimii nykyään viiden Kaspianmeren rantavaltion, Azerbaidzhanin, Venäjän, Kazakstanin, Turkmenistanin ja Iranin, merijoukkoja. Sen vuoksi Kaspianmerta, aikaisemman satavuotisen rauhantilan sijaan, uhkaa suurempi konfliktivaara kuin Mustaamerta.

---

¹⁵ MacDougall, Jim. 1997. Russian Policy in the Transcaucasian "Near Abroad": The Case of Azerbaijan. *Demokratizatsiya. Vol 5(1)*. Washington: Haldref Publications. s. 89-91. Tulostettu 1.1.2009.

<http://www.demokratizatsiya.org/Dem%20Archives/DEM%2005-01%20macdougall.pdf>

¹⁶ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 10-12 Tulostettu 14.12.2008

http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

Etelä-Kaukasian geostrategista painoarvoa kasvattaa myös joukkotuhoaseiden leviämisen uhka, kansainvälinen terrorismi sekä Moskovan ja Pekingin vaikutusvallan kasvu, joita vastaan taistellessaan Washington ei poissulje sotilaallistenkaan toimien käyttöä. Sitä silmälläpitäen USA:n toimenpiteisiin kuuluu muun muassa Etelä-Kaukasian operatiivinen hyödyntäminen ja sen operatiivisen infrastruktuurin kehittäminen, sotilaallisten joukkojen, tukikohtien ja kohteiden ylläpito alueen maissa – osaksi pysyvältä pohjalta, osaksi mahdollistaakseen joukkojen nopean siirron ja ryhmittämisen, alueen tiedustelemisen, viereisten valtioiden ilmatilan teknisen tarkkailun Etelä-Kaukasian maista sekä mahdollistaakseen alueen tiiviimmän yhteistyön NATO:n kanssa.¹⁷

Lännen öljypolitiikka

Etelä-Kaukasian geopoliittinen tärkeys on myös sidottuna arvokkaiden energialähteiden olemassaoloon, erityisesti Azerbaidzhanissa, Kaspianmerellä sekä Keski-Aasian maissa Kazakstanissa ja Turkmenistanissa.¹⁶ Aina Neuvostoliiton hajoamiseen asti edellä mainittujen entisten neuvostotasavaltojen suuret öljy- ja kaasuvaramot olivat vain Moskovan asia. Kotimaisen kulutuksen ylittävä osa öljy- ja kaasutuotannosta oli tarkoitettu ensisijaisesti neuvostotasavaltoihin toimitettavaksi, mutta myös niin kutsuttujen satelliittivaltioiden Puolan, Tsekkoslovakian, Unkarin, Bulgarian ja Romanian energiansaannin turvaamiseksi. Kaasuputket Jamal-Eurooppa, Transgaz ja Progress sekä öljyputki Druzhba huolehtivat pääasiallisesti edelleen kyseisten maiden energiatarpeista. Lisäksi ne ulottuvat pitkälle Eurooppaan toimittaen energiaa suurille kuluttajille Kreikalle, Saksalle, Ranskalle ja Italialle. Samat putket kulkevat Ukrainan ja Valkovenäjän kautta, mikä merkitsee uhkaa Venäjälle energian viejänä ja Euroopan maille energian maahantuojana.¹⁸

1980- ja 1990-luvuilla kansainvälinen yhteisö ei kiinnittänyt paljoakaan huomiota energian hintaan sen halpuuden vuoksi, Persianlahden sotien aikaa lukuun ottamatta. Vuosituhannen vaihteessa tilanne alkoi muuttua, kun öljyn ja kaasun hinta alkoi nousta 1999. Kolmena viimeisenä vuotena öljyn hinta on kaksinkertaistunut.

¹⁷ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.29-34. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

¹⁸ Westlund, Jens. 2007. Det stora spelet om Centralasiens energitillgångar. s. 2-3. Tulostettu 14.12.2008.
http://www.caspiananalys.se/Det_stora.pdf

Lisäksi Kiinan ja Intian kasvavat taloudet vaativat yhä enemmän energiaa, mikä voi aiheuttaa lisäpainetta öljyn ja kaasun hinnan nousuun, ja mikä voi myös aiheuttaa jännitystä länsimaille. Myös vuoden 2005 (sekä vuoden 2008¹⁹) taitteessa kävi yhä selvemäksi, että energiaturvallisuus on olennainen osa Venäjän ulkopoliittikkaa, kun se käytti (ja käyttää) energiaa voimakeinona pakottaakseen Ukrainan maksamaan korkeampaa hintaa kaasusta.

Edellä mainittu kehitys on johtanut siihen, että sotilassuunnittelijat ja ulkopoliittikan erikoisasiantuntijat ovat alkaneet jälleen kiinnostua niin kutsutusta öljypolitiikasta, osoittaen erityistä kiinnostusta tähän geopolitiikan ja geokonomian yhtymäkohtaan ja sitä kautta geostrategioihin.

Energian saanti ja sen turvaaminen on siis nykyään korkealla kansainvälisellä asialistalla. Niin USA:n hallitus, EU kuin NATO ovat ilmaisseet huolensa mahdollisista energiaturvallisuusuhista ja ovat alkaneet suunnitella geostrategisia vastatoimiaan uhkien eliminoimiseksi energiaturvallisuuden säilyttämiseksi.

Mainitut Kaukasian alueen luonnonvarat ovat tulleet geostrategisena kohteena yhä tärkeämmiksi aikana, jolloin kysyntä kasvaa. Alueen tärkeyden merkitys on myös kasvanut lännen kuluttajamaiden energiapolitiikan seurauksena, sillä ne haluavat pienentää riippuvuuttaan Venäjän ja Lähi-idän energialähteistä. Kaukasian alueen vakaus on ehdoton edellytys Kaspian öljyn ja kaasun katkeamattomalle kuljetukselle. Kaspianmeren alue (Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia) käsittää noin 3-4 prosenttia kaikista maailman öljyvarannoista (Lähi-itä 65 %) ja 4-6 prosenttia kaikista maailman kaasuvannoista (Lähi-itä 34 %). Itsensä Kaukasian öljy- ja kaasuvannot, eivät siis ole merkittävät verrattuna koko maailmaan. Kuitenkin energian saannin epävarmuus Persianlahdelta sekä Venäjän mahdollisuus hyödyntää energiatoimituksia voimakeinona ovat nostaneet Kaspian ja Keski-Aasian energiatoimitusten kulun elintärkeyttä Kaukasian kautta länteen. Tämä tekee Etelä-Kaukasiasta geostrategisesti ja energiaturvallisuuden kannalta merkittävän alueen.¹⁶

Useat paikalliset (georgialaiset, azerbaidzhanilaiset), alueelliset (turkkilaiset, kazakstanilaiset) sekä globaalit (kiinalaiset, yhdysvaltalaiset, eurooppalaiset) toimijat

---

¹⁹ Solanko, Laura. 2009. Venäjän ja Ukrainan kaasukiistassa ei ole voittajia. *Focus/Opinion -Asiantuntijan näkemys*, 1/2009. Helsinki: Suomen Pankki. Tulostettu 15.2.2009.
<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/D62F164B-5FE6-4F8C-AECB-6F0EEBA412BB/0/focus0109s.pdf>

ponnistelevat lopettaakseen Venäjän lähes täydellisen monopolin Euraasian alueen energiakuljetuksissa ja yrittävät luoda vaihtoehtoisia reittejä energian kuljettamiseksi.²⁰ Venäjä yrittää vastavuoroisesti luoda Nord Stream (Itämeri), South Stream (italialaisvenäläinen kaasuputki Venäjältä Mustanmeren halki Bulgarian Varnaan) ja Blue Stream (Venäjältä Mustanmeren halki Turkkiin) -putkiprojektien avulla suoria energiayhteyksiä Länsi- ja Etelä-Eurooppaan, samalla jättäen putkien ulkopuolelle USA:lle suosiolliset entiset itäblokin maat.²¹

Seuravassa kerrotaan lyhyesti lännen vaihtoehtoisista energiareiteistä.

Georgia, Azerbaidzhan, Turkki ja Kazakstan: Baku-Tbili-Ceyhan (BTC) ja Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) putket

Syyskuussa 1994 kahdentoista, enimmäkseen läntisen öljy-yhtiön edustajat solmivat sopimuksen Azerbaidzhanin hallituksen kanssa öljyn kuljettamisesta maailmanmarkkinoille. USA määräsi heti alussa, huonojen Teheranin-suhteidensa vuoksi, että kuljetukseen on käytettävä helpointa ja lyhyintä reittiä eli Iranista etelään Persianlahdelle. Vaihtoehtoisreitti Armenian kautta Turkkiin oli vuorostaan Bakulle mahdoton, koska Vuoristo-Karabahin konflikti Armenian kanssa oli vielä ratkaisematta. Kolmas mahdollisuus olisi ollut Bakusta pohjoiseen Novorossiiskiin, Venäjän Mustanmeren rannalle. Tätä ei valittu, koska USA halusi mieluummin ohittaa Venäjän kuin antaa sille tilaisuuden valvoa Azerbaidzhanin öljyvientiä.

Muut syyt pohjoisen reitin välttämiseksi olivat Thetshenian sota sekä Turkin vastustus Bosporinsalmen tankkeriliikenteen lisäämiselle. Joulukuussa 1994 Turkki ja Georgia ehdottivat päävientireitin kauttakulkumaaksi Georgiaa Armenian sijasta. Tämä miellytti Washingtonia, koska se liittäisi niin Azerbaidzhanin, Georgian kuin Turkinkin länteen ja sitä kautta vähentäisi Venäjän vaikutusta Etelä-Kaukasiassa. BTC-öljyputkiprojekti houkutteli mukaansa myös kazakstanilaisia tuottajia, jotka pyrkivät

---

²⁰ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 10-14 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

²¹ Hantke, Martin. 2008. "Alles wieder offen" – Georgienkrieg und imperiale Geopolitik. *IMI-Studie Nr. 10b/2008*. Tübingen: Informationsstelle Militarisierung e.V.
www.imi-online.de/download/IMI-Studie2008-10.pdf

välttämään riippuvaisuutta Venäjästä, vaikkakin valittu reitti on pitempi ja kalliimpi kuin muut.²⁰ BTC-putkesta tuli täysin toimintavalmis 2006.²²

Vastaavanlainen reitti kuin BTC, on BTE-kaasuputki. Se kulkee BTC-putken rinnalla ja yhtyy turkkilaiseen kaasunjakeluverkostoon (Ks. liite 3).

EU: Nabucco-putki

Kesäkuussa 2006 Wienissä EU yhdessä Turkin, Bulgarian, Romanian, Unkarin ja Itävallan edustajien kanssa allekirjoittivat julkilausuman Nabucco-kaasuputken tukemiseksi. Kyseinen putki tulee toimittamaan Kaspian alueen kaasua Azerbaidzhanin, Georgian, Turkin, Bulgarian, Romanian ja Unkarin kautta Itävallan Baumgarteniin, josta sitä tullaan jakelemaan ympäri Eurooppaa.²⁰ Sen rakentaminen aloitettaneen 2011 ja päätettäneen 2014.²³

Georgian rooli transit-maana

Georgia yrittää pelata aktiivisinta roolia niin kutsutussa ”suuressa pelissä” koskien Kaspian alueen hiilivetyvarantojen hyödyntämistä ja niiden kuljettamista maailman kulutusmarkkinoille.²⁴ Suuressa pelissä päätoimijat Venäjä, USA ja Kiina tavoittelevat poliittista vaikutusvaltaa kontrolloidakseen, minne öljy- ja kaasuputket maantieteellisesti rakennetaan.²⁵ Maan johto ei näe muutakaan keinoa taloudellisen ja sosiaalisen kriisin nujertamiseksi kuin hyödyntää geopolitiittisesti edullista alueellista sijaintiaan ja yhteysmahdollisuuksia. Kyse ei ole pelkästään Kaspian ja lännen välille rakennettavista putkista, vaan myös muista kuljetusreiteistä, suuren silkkiteien henkinherättämisestä, joka yhdistäisi idän ja lännen ohi Venäjän.²⁴

²² BTC-pipeline:n virallinen internetsivu. Viitattu 1.3.2009.
<http://www.bpgeorgia.ge/go/doc/1339/150562/>

²³ Nabucco Gas Pipeline International GmbH:n virallinen internetsivu. Viitattu 16.2.2009.
<http://www.nabucco-pipeline.com/project/project-timeline/main-page-project-timeline-20090126.html>

²⁴ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.120-125. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

²⁵ Westlund, Jens. 2006. Det stora spelet i Centralasien. *Bulletin 4/2006*. Stockholm: Sällskapet för studier av Ryssland, Central- och Östeuropa samt Centralasien. s. 7. Tulostettu 15.2.2009.
<http://www.sallskapet.org/bull/bull42006.pdf>

Kuten aiemmasta on käynyt ilmi, Georgian alueen kautta kulkee strategisesti tärkeitä energiansiirtoputkia, kuten öljyputket BTC (Baku-Tbilisi-Ceyhan) ja BS (Baku-Supsa) sekä kaasuputki BTE (Baku-Tbilisi-Erserum). Lukuisat sisäiset konfliktit vaikeuttavat Georgian kunnianhimoisten yhteysuunnitelmien toteuttamista. Siitä huolimatta usean läntisen maan tuella Georgian onnistui avata ensimmäinen Kaspian öljyn kuljetusreitti Bakun ja Supsan välillä. Myös muiden läntisten reittien (Baku-Ceyhan ja Baku-Erserum) suhteen Georgian johto toimi aktiivisesti.

Sisäisistä vaikeuksista johtuen Georgian johto elättelee suuria toiveita öljy- ja kaasuprojekteista saatavista tuloista. Niiden toteutuminen ei pelkästään muuttaisi maan taloustilannetta, vaan se toisi maalle myös suurta geopoliittista painoarvoa kauttakulkumaana. Mutta johdon paljon mainostama maan talouden valjastaminen palvelemaan kauttakulun tavaravirtoja sekä öljy- ja kaasutoimitusten uusia reitityksiä jää toteutumisessaan nyt ennemminkin politiikan tasolle kuin puhtaaksi taloudelliseksi hyödyksi.

Näin ollen kaikki Georgian laskelmat valoisasta tulevaisuudesta rakentuvat itse asiassa maan edullisen geopoliittisen ja geostrategisen aseman varaan. Georgia toimii pääristeyksenä lännen ja idän välisellä globaalilla kuljetusten valtaväylällä. Se toimii myös Etelä-Kaukasian tärkeimpänä strategisena sillanpääasemana maailman merille. Tosiasiassa toimiminen Kaspian öljyn ja kaasun kauttakulkumaana merkitsee Georgialle miltei ainoata toivoa selviytyä jatkuvasta kriisistä ja hiipuvan talouden ylläpidosta. Siksi maan poliittinen johto jatkuvasti taistelee sen puolesta, että mahdollisimman suuri määrä Kaspian öljyä kulkisi Georgian kautta.

Sen jälkeen, kun venäläinen kaasu- ja öljy-yhtiö Gazprom ilmoitti nostavansa Georgialle myytävän venäläisen kaasun hintaa, Tbilisi aloitti neuvottelut Azerbaidzhanin ja Iranin kanssa mahdollisista vaihtoehtoisista toimituksista. Pian energianeuvottelut Tbilisin ja Teheranin välillä kuitenkin katkesivat. Tätä tosiasiaa georgialaiset virkavallan edustajat eivät koskaan myöntäneet. Yksi mahdollisista syistä oli se, että kieltäytyminen iranilaisesta kaasusta palveli USA:ta. Tammikuussa 2007 alkoivat kaasutoimitukset Georgiaan Azerbaidzhanin Shah Denizistä.²⁴

Tulevaisuudessa Tbilisi aikoo olla täysin riippumaton Venäjän palveluista ja tyydyttää tarpeensa Azerbaidzhanin, Keski-Aasian ja Iranin toimituksilla. Varsinkin tästä syystä Georgia on kiinnostunut eurooppalaisen energiaprojektin Nabuccon toteutumisesta,

jossa vielä suunnittelun alla olevat kaasunkuljetusreitit Kaspianmeren maista Eurooppaan ohi Venäjän kulkisivat myös Georgian kautta.

Kauttakulkupolitiikkansa ansiosta Georgia on noussut yhdeksi Etelä-Kaukasian energiapelin pelaajista. Samalla Tbilisin viranomaiset työskentelevät Kaspian ja Kaukasian alueitten integroitumisen hyväksi, erityisesti Azerbaidzhanin ja Turkin kanssa.

Etelä-Kaukasian valtiot ovatkin alkaneet lähentyä toisiaan niin poliittisesti, taloudellisesti, logistisesti, energiataloudellisesti kuin sotilaallisesti. Vuonna 2007 presidentit Aliev ja Saakašvili sekä pääministeri Erdogan hyväksyivät muistion Azerbaidzhanin, Georgian ja Turkin välisestä energia-yhteistyöstä sekä allekirjoittivat sopimuksen uudesta rautatieyhteydestä Karsin, Tbilisin ja Bakun välillä. Energiamuistio koskee ensisijaisesti azerbaidzhanilaisen öljyn ja kaasun vientiä BTC- ja BTE-putkien kautta. Lisäksi Aliev lupasi ratkaista Georgian energiaongelmat aloittamalla maakaasun toimitukset sinne.

Tätä nykyä azerbaidzhanilaisella kaasulla katetaan parhaimmassa tapauksessa kaksi kolmasosaa Georgian kysynnästä, jolloin maan riippuvaisuus venäläisestä kaasusta alkaa olla pientä. Joka tapauksessa Gazpromin osuuden pienentyminen georgialaisilla markkinoilla tai jopa kyseisten markkinoiden menettäminen kokonaan ei ole Venäjälle kriittinen kysymys. Paljon tärkeämpää Venäjälle on varjella omaa asemaansa Euroopassa ja säilyttää keskiaasialaisen kaasun kauttakuljetuksen valvonta ja hallinnointi.

Lisäksi Tbilisin mahdollisuuksia käyttää energiakorttiaan rajoittaa erityisesti maan pysyvä sotilaspoliittinen jännitystila. Muun muassa elokuun 2008 sotatoimissa vakavimpia vaurioita sai satamien infrastruktuuri (Batumin, Kulevin ja Potin öljyterminaalit) sekä satamiin johtavat rautatiet. Myös BTC- ja BTE-putkien toimitukset seisahtuivat. Huolimatta siitä, että itse putket eivät saaneet osumia, Georgian talous ja energiansiirtoinfrastruktuuri kärsivät merkittäviä tappioita sekä maan kansainvälinen maine luotettavana energiantoimittajana Eurooppaan sai vakavan iskun.²⁴

2.2 Georgian historiasta

Muinaisuudesta Venäjän yhteyteen

Georgialaisilla on voimakas kansallinen, sekä etnispohjainen että maahansa kansan asuinalueena pohjautuva, identiteetti. He ovat ylpeitä historiastaan ja kulttuuristaan, jotka ovat vanhempaa perua kuin venäläisten. Kristinusko tuli Georgiaan jo 300-luvulla, ja Georgian kieltä kirjoitetaan omin, vanhaa perua olevin aakkosin.

Maan historian kultainen kausi oli 1000- ja 1100-luvuilla. Kuningas David onnistui yhdistämään eripuraiset ruhtinaskunnat ja teki Georgiasta monikansaisen ja -kulttuurisen suurvallan. Tämä suuruuden aika päättyi kuningatar Tamaran kuolemaan 1212, ja maa joutui mongolien sekä myöhemmin ottomaanien hyökkäysten kohteeksi.

Suhde suureen pohjoiseen naapuriin on ollut kaksijakoinen. Ortodoksikristilliset georgialaiset turvautuivat usein ortodoksisen Venäjän apuun joutuessaan toistuvasti taistelemaan ympäröivien muslimien (persialaisten ja turkkilaisten) hyökkäyksiä vastaan. Georgian vapaaehtoinen antautuminen Venäjän suojelukseen ja liittäminen osaksi Venäjän imperiumia 1801 oli pitkän prosessin lopputulos.

Venäjän imperiumin osana Georgia menetti kaiken itsenäisyytensä. Sillä ei ollut samanlaista autonomista asemaa kuin vähän myöhemmin Venäjään liitetyillä Suomella. Venäläistämistoimenpiteet herättivät ja pitivät Georgiassa yllä voimakasta kansallisuustunnetta.

Venäjän vallankumouksen melskeessä Georgia, irtaantui Venäjästä, kuten tekivät myös Suomi, Puola ja Baltian maat. Georgian itsenäisyys kesti kuitenkin vain vuodesta 1918 vuoteen 1921, jolloin se miehitettiin ja liitettiin osaksi Neuvostoliittoa. Neuvostovallan alkuaikoina Kaukasian neuvostotasavaltojen rajoja muotoiltiin uuteen uskoon ja erilaisia autonomisia alueita perustettiin, Georgiaan kaksi autonomista tasavaltaa, Abhasia ja Adžaria, sekä Etelä-Ossetian autonominen alue.²⁶

---

²⁶ Haarala, Soili. 1992. Georgia perestroikan jälkeen. *Politiikka* 1/1992. s. 67-68

Abhasia

Alun perin Abhasia oli Bysantin valtakunnan hallinnassa vasallivaltiona. Kristinusko tuli Abhasiaan 500-luvun alkupuolella ja 780-luvulla alue irrottautui Bysantin vallasta, jolloin muodostettiin itsenäinen Abhasian kuningaskunta. Myöhemmin siitä tuli osa Georgiaa ja 1463 itsenäinen ruhtinaskunta irrottauduttuaan Georgiasta. Kuten Georgia, niin myös Abhasia joutui ottomaanien hyökkäyksien kohteeksi 1500-luvulta lähtien. Vähitellen osissa Abhasiaa islam syrjäytti kristinuskon.

1810 Abhasiasta tuli Georgiasta erillinen Venäjän protektoraatti. Lopulta vuonna 1864 Venäjä otti koko alueen hallintaansa. 1919 neuvostoviranomaiset julistivat sen alueelliseksi autonomiaksi ja 1921 siitä tuli tasavalta. Lopulta autonomisesta Abhasian tasavallasta tuli osa Georgian tasavaltaa 1930.^{27,28}

Adžaria

Muinaisina aikoina Adžaria on ollut osa Kolkhisin ja Kaukasian Iberiaa. Kreikkalaiset valtasivat alueen 5. vuosisadalla eKr ja roomalaisille alue joutui 2. vuosisadalla eKr. Adžariasta tuli osa Egrisin aluetta ennen kuin se yhdistettiin osaksi Georgian kuningaskuntaa 800-luvulla. Ottomaanit valtasivat alueen 1614 ja heidän aikanaan asukkaat kääntyivät islaminuskoon.

1878 Adžaria joutui Venäjän valtakunnan haltuun ja islaminuskoiset joutuivat väistymään alueelta. Turkkiilaisten ja englantilaisten väliaikaisen (1918–1920) miehityksen jälkeen Adžaria liitettiin Georgian demokraattisen tasavallan yhteyteen 1920. Näihin aikoihin myös alueen muslimit saivat itsemääräämisoikeuden.²⁹

Etelä-Ossetia

800–1200-luvuilla oli olemassa Ossetian valtio tai niin sanottu Alani. Mongolitataarien invaasio pakotti ossetit muuttamaan ensin Kaukasusvuorten soliin ja sieltä he sitten asuttivat Kaukasuksen eteläiset rinteet.

²⁷ Potier, Tim. 2001. Conflict in Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South Ossetia. Den Haag: Kluwer International Law. s. 8-9, 12-13

²⁸ Encyclopedia of Britannica: Abkhazia. Tulostettu 10.9.2008.
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1358/Abkhazia>

²⁹ TripAtlas -internetsivu Adžariasta. Tulostettu 6.1.2009
<http://tripatlas.com/Adjara>

1801 Etelä-Ossetia liittyi Venäjään osana Georgiaa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen 1917 Georgian mensevikit muodostivat porvarihallituksen ja erottivat Etelä-Ossetian Venäjästä. Vasta 1920 neuvostovalta kykeni ottamaan haltuunsa myös Etelä-Ossetian ja 1922 Etelä-Ossetian autonominen alue perustettiin osaksi Georgian neuvostotasavaltaa.³⁰

Neuvostoliitto hajoaa, Georgia itsenäistyy

Perestroikan tarkoituksena oli uudistaa Neuvostoliitto kommunistipuolueen johdolla, mutta se nosti esiin myös Neuvostoliiton niin sanotut kansallisuuskysymykset eli kansojen itsenäistymispyrkimykset. Vuosina 1989–1991 Neuvostoliitossa etenivät rinnakkain keskusvallan rapautumiskehitys ja osatasavaltojen ”keskipakoinen” irtaantuminen Kremlin otteesta. Georgiassa niin sanottu Tbilisin verilöyly 1989 lisäsi voimakkaasti paineita irtaantua Neuvostoliitosta.

Georgian lokakuun 1990 parlamenttivaaleissa myös muilla kuin kommunistipuolueella oli mahdollisuus asettaa ehdokkaita. Vaaleissa Zviad Gamsahurdian johtama koalitio (Pyöreä pöytä – vapaa Georgia) sai murskavoiton. Valittu parlamentti järjesti kansanäänestyksen Georgian itsenäisyydestä ja sen tuloksena Georgian tasavallan parlamentti antoi julistuksen itsenäisyyden palauttamisesta 1991. Kreml vastasi itsenäisyysjulistukseen asettamalla Georgian taloussaartoon. Saartoa perusteltiin myös Etelä-Ossetian konfliktilla. Etelä-Ossetian autonominen alue julistautui ensin itsenäiseksi, mutta ilmoitti myöhemmin haluavansa liittyä yhteen Venäjään kuuluvan Pohjois-Ossetian kanssa. Georgian parlamentin vastaus tähän oli Etelä-Ossetian autonomian lakkauttaminen ja taloussaarto.³¹

Georgian itsenäiseksi julistautumisen jälkeen Gamsahurdia valittiin presidentiksi, mutta hänen harjoittamansa politiikka ajoi monet hänen tukijansa oppositioon ja vuoden 1991 loppupuolella alkoi sisällissota. Tammikuussa 1992 Gamsahurdian syrjäytti sotilasneuvosto, joka luovutti vallan edelleen Eduard Shevardnadzen johtamalle valtioneuvostolle. Shevardnadze oli entinen Neuvostoliiton ulkoministeri ja

³⁰ Encyclopedia of Britannica: South Ossetia. Tulostettu 10.9.2008.
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/556319/South-Ossetia>

³¹ Haarala, Soili. Georgia perestroikan jälkeen. *Politiikka* 1/1992. s. 67-68

myös Georgian kommunistisen puolueen pääsihteeri. 1995 hänestä virallisesti tuli Georgian presidentti.³²

Shevardnadzen paluun jälkeen alkoivat Georgian pyrkimykset kansainvälisen tunnustamisen saavuttamiseksi. 1992 Georgia liittyi Yhdistyneisiin Kansakuntiin (YK), Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöön (ETYJ) ja useisiin muihin kansainvälisiin järjestöihin. Samaan aikaan Abhasian ja Etelä-Ossetian separatistiliikkeet alkoivat voimistua, varsinkin kun Venäjä tuki niitä sotilaallisesti ja poliittisesti sekä myös idealistisen ja populistisen, presidentti Gamsahurdian aikana kehittyneen nationalismin takia. Sen seurauksena Georgian joukot lyötiin Abhasiassa 1993. Venäjä vaati Georgiaa liittymään Itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) jäseneksi ja Shevardnadzen oli myös allekirjoitettava sopimus, jossa sallittiin Venäjän sotilastukikohtien jäävän Georgian maaperälle 25 vuodeksi.

1994 Georgia liittyi NATO:n rauhankumppanuusohjelmaan (PfP), mikä merkitsi sen suhteiden alkua NATO:on. Samana vuonna presidentti Shevardnadze kävi virallisella vierailulla USA:ssa ja loi ensikontaktit Kansainväliseen valuuttarahastoon (IMF) ja Maailmanpankkiin (WB), kahteen suurimpaan luotonantajaan, jotka nyt määrittelevät Georgian talouden kehittymisen.

1996 perustettiin Wienissä erityinen valtioiden välinen neuvoa-antava organisaatio, GUAM, johon kuuluivat Georgia, Ukraina, Azerbaidzhan ja Moldavia. Edellä mainituilla mailla oli samankaltaisia ongelmia Venäjän kanssa ja ne päättivät pitää neuvotteluja säännöllisesti yhteensovittaakseen toimintaperiaatteensa ETYJ:n piirissä. Uzbekistan liittyi GUAM:iin 1999 (ja erosi 2002³³) NATO:n 50-vuotishuipputapaamisen yhteydessä Washingtonissa ja niin organisaatiosta tuli GUUAM. Venäjän suhtautuminen GU(U)AM:iin on ollut hyvin kielteistä.

1999 Georgia liittyi NATO:n rauhankumppanuusohjelman arviointi- ja suunnitteluprosessiin (PARP), joka mahdollistaa maan sotilasvoimien päivittämisen NATO-standardien mukaiseksi ja Georgian joukkojen osallistumisen

---

³² Encyclopedia of Britannica: Georgia. Tulostettu 10.9.2008.
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/230186/Georgia>

³³ Kuzio, Taras. 2002. GUUAM Reverts to GUAM as Uzbekistan Suspends Its Membership Prior to Yalta Summit. Eurasia Insight. New York: Open Society Institute. Viitattu 22.2.2009.
<http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav071802.shtml>

rauhanturvaoperaatioihin. Ensi kertaa georgialainen yksikkö liittyi NATO:n rauhanturvajoukkoihin Kosovossa.

Vuonna 1999 tapahtui paljon poliittista kehittymistä ja tehtiin myös monia muita tärkeitä ulkopoliittisia päätöksiä. Georgia liittyi Euroopan Neuvostoon (Council of Europe, COE) ja Maailman Kauppajärjestöön (WTO) sekä vetäytyi 1992 solmitusta sopimuksesta itäisen puolustusliiton CSTO:n (Collective Security Treaty Organization) kanssa. ETYJ:n marraskuisessa kokouksessa Istanbulissa solmittiin Georgian, Azerbaidzhanin ja Turkin kesken sopimus Kaspian alueen öljyn viemisestä rakennettavan Baku-Tbilisi-Ceyhan -putken kautta. Saman tapaamisen yhteydessä Venäjä sopi vetäytyvänsä vuonna 2000 sotilastukikohdistaan Georgiassa. Vuoden 1999 loppuun mennessä kaikki venäläiset rajavartijat olivat lähteneet Georgiasta ja ne korvattiin georgialaisin joukoin.³⁴

Itsenäistyneen Georgian ulkopoliittikka ja vallankumoukseen johtaneet tekijät

Abhasian ja Etelä-Ossetian ratkaisemattomista konflikteista ja venäläisten sotilastukikohtien aiheuttamista avoimista kysymyksistä huolimatta Georgian ulkopoliittikka on jatkuvasti suuntautunut yhä enenevässä määrin länteen päin, lopullisena tarkoituksenaan yhdentyminen Euroopan yhteisöön.

Kuitenkin vuosien 1992–1994 aikana Georgian ulkopoliittikka oli paljolti sisäisen poliittisen tilanteen sanelemaa. Syvästä taloudellisesta ja poliittisesta kriisistä sekä etnisistä konflikteista ja puolisolitaallisista taisteluista kärsivä Georgia epäonnistui pitkälle ulottuvan strategisen ajattelun tuottaman, hedelmällisen ja rakentavan ulkopoliittikan johtamisessa. Se oli erityisen vaikeaa entisen ”herran” Venäjän jatkuvan painostuksen alla.³⁴

Viimeisinä Shevardnadzen hallintovuosina Georgian täydellisen lamaannuksen tila syveni entisestään. Jo Shevardnadzen murhayritykset 1995 ja 1998 sekä vuosien 1999 ja 2001 lyhyet sotaalliset vallankumoukset tekivät selväksi sen, kuinka heikko Georgia oli poliittiselta vakaudeltaan. Vuodesta 1998 lähtien maata vaivannut talouskriisi paljasti useita hallinnollisia virheitä ja julistetuista demokratisointitoimista

³⁴ Rondeli, Alexander. 2001. The choice of independent Georgia. Teoksessa G. Chufirin (Ed.) *The Security of the Caspian Sea Region*. New York: Oxford University Press. s. 197-200. Tulostettu 5.1.2009.

<http://books.sipri.org/files/books/SIPRI01Chufirin/SIPRI01Chufirin11.pdf>

huolimatta oikeuksia ja vapauksia loukattiin usein. Jos alkujaan sisäiset tekijät, kuten etniset jännitteet, kasvava etninen nationalismi ja syvä energiakriisi, olivat hallituksen päähuolenaiheet, niin vuoteen 1998 mennessä pääasiallisesti huono hallinto ja nopeasti leviävä korruptio uhkasivat Georgian asemaa ja elinkelpoisuutta itsenäisenä valtiona. Vasta 1999–2000 hallitus myönsi näiden ongelmien olemassaolon ja niiden musertavan merkityksen, kun IMF ja WB kieltäytyivät lisäävunannosta ja kun kävi selville, että maan kansainvälinen maine oli pahoin kärsinyt kotimaisten asioiden huonosta hoidosta. Lisäksi 1999/2000 parlamentti- ja presidentinvaalien aikana sekä 2002 kuntavaalien aikana tapahtui paljon lainvastaista toimintaa.³⁵

Kuvaavaa Georgian poliittiselle tilanteelle ennen vuotta 2003 oli siis dramaattinen taloudellinen alamäki, joka johti laajaan köyhtymiseen kansan keskuudessa, hyvin korkeaan ulkomaanvelkaan kuin myös mittavaan, laajalle levittäytyneeseen korruptoitumiseen, sillä suurin osa hallinnon huippupoliitikoista oli siihen eittämättä sotkeutunut. Taloudellinen tilanne huonontui kuukausi kuukaudelta. Yksi suurimmista syistä siihen oli Shevardnadzen politiikka, joka alun poliittisen menestyksen jälkeen myöhemmin hyväksyi korruption. Hän ei ollut onnistunut hankkimaan poliittisesti ja taloudellisesti pätevää hallitusmiehistöä, joka olisi kyennyt toteuttamaan jatkuvia uudistuksia. Sen sijaan hän tyytyi tasapainottelemaan erilaisten poliittisten voimien välillä. Samanaikaisesti hän haki USA:lta poliittista tukea, jonka kuvitteli olevan korvaamatonta.

Marraskuun parlamenttivaaleilta kansa toivoi uutta poliittista alkua. Siltikin huomattavalle osalle kansasta ei ollut selvää, onnistuisivatko oppositiopuolueet lyömään itsensä läpi voimakkaana poliittisena yhteisönä Shevardnadzea ja häntä tukevaa ”Uuden Georgian puolesta” -vaaliliittoa vastaan, sillä he epäilivät poliittisten puolueiden juonittelevan ja opposition voimien hajaantuvan.

Ennen vaaleja käytiin myös keskustelua vaalilaista, jolla voitaisiin turvata demokraattiset vaalit. Demokraattisten perinteiden puute oli aiemmissa vaaleissa aiheuttanut epäilystä ääntenlaskennan oikeasta kulusta. Niin ollen siihen asti voimassa ollut vaalilaki piti muuttaa. Pitkittyneiden neuvottelujen jälkeen, joihin myös

³⁵ Küchholz, Juliane. 2005. Die Rosenrevolution in Georgien – Ausdruck der Demokratie oder ein von den USA erkaufter Putsch? Osteuropa-Institut der Freien Universität Berlin. Arbeitsbereich Politik und Gesellschaft. s. 8-9. Tulostettu 4.1.2009.
http://userpage.fu-berlin.de/~segbers/downloads/working_papers/AP49-3.pdf

entinen USA:n ulkoministeri Baker osallistui välittäjänä, sekä ETYJ:n poliittisen painostuksen tuloksena pystyttiin perustamaan suurien poliittisten ryhmittymien jäsenistä vapaa vaalikomissio.³⁶

Ruusuvallankumous

Uudesta vaalilaista huolimatta parlamenttivaaleissa esiintyi sääntöjen vastaista toimintaa, joka vääristi vaalitulosta. Noin 23 prosenttia äänestäjistä oli kirjaamatta vaalilistoihin, minkä vuoksi monien ihmisten piti jonottaa pitkään päästäkseen äänestämään. Silti vaaliosaanotto oli yli 70 prosenttia. Vaalitulos antoi oppositiopuoluejohtajille, Mihail Saakašvilille ("Uusi kansallinen liike") sekä hänen kanssaan liittoutuneille kansanedustajalle Nino Burjanadzelle ja ex-kansanedustajalle Surab Zvanialle ("Yhdistyneet Demokraatit"), syyn yllyttää kansaa kansalaistottelemattomuuteen ja protestoimaan. Samalla he olettivat, että jokainen äänestäjä, joka ei ääntään voinut antaa, olisi niiltä osin äänestänyt oppositiota.

Oppositiopuolueiden johtajat eivät voineet eivätkä halunneet tyytyä saatuun vaalitulokseen. Kansainvälisen yhteisön seurattessa ja ulkomaalaisten avustamana (ei vain amerikkalaisten tuella) poliittiset liittolaiset Saakašvili, Burjadnadze ja Zvania aktivoivat kannattajansa Tbilisissä suuriin mielenosoituksiin vaalitulosta vastaan. Koska Shevardnadze ja korkeat hallitusedustajat hylkäsivät heidän vaatimuksensa vaalien uusinnasta, opposition protesti suunnattiin Shevardnadzea itseään vastaan ja vaadittiin hänen välitöntä eroaan. Vaikka Shevardnadze pyysi apua omalta poliittiselta kilpailijaltaan Abašidzelta (Adžarian johtaja), joka myös kieltäytyi, joutui hän suurien mielenosoitusten jatkuessa antamaan periksi ja eroamaan.

Shevardnadzen kukistuminen oli erinomainen esimerkki poliittisesta insinööritaidosta. Kansallisen ja ulkomaisen median seurattessa opposition kannattajat ryntäsivät parlamenttiin ja pakottivat uutta lainsäädäntökautta avaamassa oleen Shevardnadzen pakenemaan.

Merkittäväntä Shevardnadzen erossa kuitenkin oli, ettei hän jo alussa reagoinut vielä suhteellisen pieniin ja harvalukuisiin opposition protesteihin. Se, yhdessä median

³⁶ Czerwick, R. & Rzchiladze G..2004. Nach der "Rosenrevolution". *Die Politische Meinung*. (2/2004) 411. s.83-87. Tulostettu 7.1.2009.
http://www.kas.de/wf/doc/kas_4041-544-1-30.pdf

tuen kanssa, mahdollisesti vaalituloksen vastustuksen viennin kadulle asti. Samanaikaisesti otettiin vaikutteita valtakunnallisen television uutiskerronnasta.³⁶ Siinä arvosteltiin valtion virkamiesten korruptoituneisuutta.³⁵ Siitä seurauksena suurin osa järjestys- ja turvallisuusvoimista kieltäytyivät palvelemasta Shevardnadzea, hän ei kuitenkaan ollut antanut käskyä käyttää väkivaltaa oppositiota vastaan. Tämä teki valtionpäämiehestä sekä sisä- että ulkopoliittisesti eristetyin. Hänelle ainut pääsy pois tilanteesta oli löytää sellainen poliittinen ulospääsy, joka ei vahingoittaisi hänen henkilökohtaista koskemattomuuttaan, ja joka samalla sulkisi pois kansalaissodan mahdollisuuden. Se hänelle myös sallittiin, Tbilisiin kiirehtineen Venäjän ulkoministeri Ivanovin välitystoimien ansiosta.³⁶

2.3 Saakašvilin aika

Shevardnadzen syrjäyttämisen jälkeen vallan Georgiassa otti niin kutsuttu troikka tai triumviraatti, johon kuuluivat Saakasvili, Burdjanadze ja Zvania. He sopivat tiivistä poliittisesta yhteistyöstä ja sen seurauksena Saakašvilista olisi tuleva presidentti, Zvanista pääministeri ja Burdjanadzesta eduskunnan puhemies.

Georgian perustuslain mukaan presidentin eroamisen jälkeen 45 vuorokauden kuluessa on pidettävä presidentinvaalit. Läntisen tuen avulla järjestettiin presidentinvaalit 4. tammikuuta 2004. Jo alusta asti oli aivan selvää, ettei Saakasvililla ollut vakavasti otettavaa kilpailijaa.

Laillisten vaalien turvaamiseksi perustettiin uusi keskusvaalikomissio, johon uudet vallanpitäjät eivät hyväksyneet ainuttakaan vanhan komission jäsentä. Burdjanadze, yhteisymmärryksessä Saakašvilin ja Zvanian kanssa, nimitti uuteen komissioon kahdeksan uutta jäsentä, mikä mahdollisti sen, että triumviraatilla oli nyt vaalikomissiossa täysi enemmistö.

Uudistuksista huolimatta pelättiin, etteivät vaalit täyttäisi demokraattisten vaalien tunnusmerkkejä. Synkistä ennako-odotuksista poiketen niin IVY:n noin 200 kuin ETYJ:n noin 450 Georgiaan lähetettyä tarkkailijaa pitivät presidentinvaaleja positiivisena ja tärkeänä askeleena Georgian demokraattiselle kehitykselle. Itse vaalit Saakašvili voitti ylivoimaisella 95 prosentin äänenemmistöllä, mikä kertoi koko kansan Saakašviliin asettamista korkeista poliittisista ja vaikeasti täytettävistä odotuksista ratkaista maata kohdanneet ongelmat. Näihin ongelmiin kuuluivat muun

muassa oman ulkopolitiikan harjoittaminen Venäjältä riippumatta, Venäjän tukema Abhasian ja Etelä-Ossetian irtautuminen Georgiasta, pakolaisuus, kansalaisten muuttoliikkeisiin ja köyhtymiseen johtanut vaikea taloustilanne sekä riippuvuus kansainvälisistä valuuttarahastoista. Näiden ongelmien lisäksi puuttui joukko tärkeitä demokraattisen yhteiskunnan kehittymisen edellytyksiä, kuten esimerkiksi kehittynyt puolue- ja yhdistysjärjestelmä sekä keskiluokka ja kansalaisaktiivisuus. Edellytysten sijaan oli syntynyt perinnöllisiä ”hyvä veli” -rakenteita, joita yhdisti valtioon ja yhteiskuntaan syvälle juurtunut korruptio. Kaikkien näiden ongelmien keskellä näytti epätodennäköiseltä, että Georgian poliittiset olot tulisivat huomattavasti paranemaan lähitulevaisuudessa, länsimaiden yhä voimakkaammasta poliittisesta ja taloudellisesta tuesta huolimatta.³⁶

Entinen oppositio eli nykyinen hallitus siis edustaa yhteiskunnan länsimaisia vaikutteita saanutta osaa. Se on asettanut suuria toiveita länsimaiden, varsinkin USA:n ja Saksan, ystäväydelle. Saakasvili julistikin muuttavansa Georgian länsimaisten esikuvien mukaiseksi demokratiaksi ja toimeenpanevansa perustavanlaatuisia talousuudistuksia.³⁵ Jo vaalikamppailun aikana hän kampanjoi korruption vastaisten toimenpiteiden, Georgian alueellisen yhtenäisyyden palauttamisen sekä EU:iin ja NATO:on liittymisen puolesta.³⁷

Adžarian valloitus

Eräänä ensimmäisistä toimenpiteistään, joita Saakašvili teki valtaan päästyään, oli Adžarian kapinallisalueen saaminen uudelleen valtion valvontaan. Adžaria sijaitsee Turkin rajalla. Adžaarit puhuvat kielenään georgiaa, mutta alueen sijainnin takia turkkilaiset vaikutteet ovat voimakkaita ja siten osa kansalaisista on muslimeja. Shevardnadzen ollessa presidenttinä Aslan Abašidze johti Adžariaa halunsa mukaan. Useimmiten Abašidze vastusti Shevardnadzea, mutta silloin tällöin hän myös tuki Shevardnadzea ja hänen politiikkaansa.

Saakašvilin tullessa valtaan oli Abašidze eräs viimeisistä merkittävistä poliittisista toimijoista, joka jatkoi keskusvallan vastustamista. Siksi Saakašvili teki kaikkensa Abašidzen vallan rajoittamiseksi. Sen jälkeen, kun oli käyty sanallisia kamppailuja ja

³⁷ Fuchs, Johanna. 2008. Georgien Update: Aktuelle Entwicklungen. Bern: Schweizerische Flüchtlingshilfe SFH. s. 2. Tulostettu 25.1.2009
http://www.osar.ch/2008/10/16/georgia_update_situation?appendLang=de

kun Adžarian ja varsinaisen Georgian välinen silta oli räjäytetty, antoi Abašidze periksi ja lähti maanpakoon Moskovaan.³⁸

Saavutettu voitto Saakašvilin hallinnolle oli symbolinen ja hyvin tärkeä. Se oli myös ensimmäinen askel maan jälleenyhdistämisessä, mikä osoitti myös sekä Abhasian että Etelä-Ossetian separatistijärjestöille ja muille toimijoille, että yhdistämisprosessia ei voisi enää pysäyttää. Tärkeää oli myös saada takaisin hallintaan Georgiasta Turkkiin ja sitä kautta länteen suuntautuvat kauppayhteydet sekä samalla myös niihin kuuluvat verot. Alue on tärkeä myös Adžarian pääkaupungissa Batumissa sijaitsevan öljysataman takia. Lisäksi alueen kautta kulkee suurin osa naapurimaan Armenian maakaupasta.

Eräässä mielessä Adžarian valloituksen merkitys oli kuitenkin liioiteltu, sillä käytännössä adžaarit ovat aina tunteneet suurempaa yhteenkuuluvuutta Georgiaan kuin eteläossetit tai abhaasit. Niin ollen Adžarian valloituskin oli helpompaa kuin mitä Etelä-Ossetian ja Abhasian valloitusyritykset tulisivat sujumaan.

Etelä-Ossetian konflikti

Ratkaistuaan vuosikymmenen kestäneet ristiriidat Adžarian kanssa, Georgian päättäjät käänsivät huomionsa Etelä-Ossetiaan. Vielä toukokuussa 2004 he uskoivat, että heidän Adžariassa kokemansa menestys olisi helpostikin toistettavissa. He eivät pitäneet Etelä-Ossetian tosiasiallista presidenttiä Eduard Kokoityä demokraattisesti uskottavana tai laajaa suosiota nauttivana, jolloin seurauksena olisi, kuten Adžariassa, että kansa ryhtyisi nopeasti vannomaan uskollisuutta Tbilisille Tskhinvalin sijaan.

Alkuperäisenä taktiikkana käytettiin salakuljettamisen vastaista operaatiota, jolla pyrittiin osoittamaan konfliktin poliittisekonomisia syitä ja sulkemaan Tskhinvalin kaupungin laitamille levittäytyneet (pimeät) Ergnetin markkinat. Ajatuksena oli, että Kokoity ja hänen lähipiirinsä virkamiehet säilyttivät Etelä-Ossetian hallinnassaan sekaantumalla pimeään kaupankäyntiin. Samanaikaisesti georgialaiset järjestivät

---

³⁸ Øverland, Indra & Bjørø Stephanie. 2006. Lappeteppet Georgia. *Hvor hender det?* 10/2006. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Tulostettu 25.1.2009.
http://www.nupi.no/publikasjoner/tidsskrifter/hvor_hender_det/2006_2007/geografi_regioner_og_land/lappeteppet_georgia

humanitäärisen operaation avustaen paikallisia ihmisiä taloudellisten ja kulttuuristen hankkeiden kautta.

Taktiikka kuitenkin epäonnistui. Sen sijaan, että olisi hyödynnetty todellista tyytymättömyyttä, käytetty taktiikka aiheuttikin monen kansalaisen, jonka taloudenpito oli kiinni laittomasta kaupasta, järjestymisen uudelleen Kokoityn tueksi. Lisäksi Ossetian viranomaiset onnistuivat menestyksekkäästi esittämään Georgian toimet siinä valossa, että kyse olisi konfliktin jälleensotilaallistumisesta – tulitauko alueella oli kestänyt vuodesta 1992. (Georgia ja Etelä-Ossetia allekirjoittivat tulitaukosopimuksen 1992 ja tulitaukoa valvomaan perustettiin neljänvälinen valvontakomitea Joint Control Commission (JCC) Venäjän, Georgian, Etelä-Ossetian ja Pohjois-Ossetian kesken. Komitean toimintaan osallistuu myös ETYJ. Samana vuonna perustettiin georgialaisten, venäläisten ja osseettien yhteiset rauhanturvajoukot Joint Peacekeeping Forces (JPKF), joka käytännössä ylläpitää alueen järjestystä.)³⁹

Ergnetin kauppapaikan sulkemisen jälkeen Georgia yritti painostaa Etelä-Ossetiaa sulkemalla teitä sekä myöhemmin tuomalla alueelle poliiseja ja sotilaallista voimaa. Kesällä 2004 tilanne kärjistyi ja vihollisuuksia jatkettiin jopa laukaustenvaihdoin. Taistelut päättyivät, kun Washington oli useaan otteeseen varoittanut Saakasvilia, että sotilaalliseen ratkaisuun pyrkiminen heikentäisi Georgian mahdollisuuksia yhdyttyä euroatlanttiseen yhteisöön. Tämä johti Georgian joukkojen vetäytymiseen Etelä-Ossetiasta,⁴⁰ joka oli tulkittavissa georgialaisille ja Saakašvilin hallinnolle ensimmäiseksi suureksi tappioksi.³⁸

Konflikti Abhasiassa

Georgialaiset pitävät Abhasian konfliktia vakavampana kuin konfliktia Etelä-Ossetiassa, ja abhaaseja vihamielisempinä ja sotilaallisesti vahvempina kuin osseetteja. Sen vuoksi Georgian hallituskin on koettanut välttää sotilaallista

³⁹ International Crisis Group. 2004. Georgia: Avoiding war with South Ossetia. *ICG Europe Report N°159*. Tbilisi/Brussels: International Crisis Group. s. i-ii. Tulostettu 26.1.2009
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN019224.pdf>

⁴⁰ Ward, Adam (Ed.). 2006. The Georgian-Ossetian Conflict – A way out of deadlock? *Strategic Comments, Vol 12, Iss 3*. London: The International Institute for Strategic Studies. Tulostettu 25.1.2009.
<http://www.iiss.org/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=1507&type=Full&servicetype=Attachment>

yhteenottoa abhaasien kanssa. Saakašvili ja muut huomattavat hallituksen edustajat ovat useaan otteeseen lausuneet ristiriitaisia mielipiteitä konfliktista abhaasien kanssa. Toisaalta he ovat korostaneet konfliktin rauhanomaista ratkaisemista, toisaalta taas he ovat suoraan uhanneet olevansa valmiita tekemään kaiken tarvittavan Abhasian hallintaan saamiseksi. Abhaasit ovat ymmärtäneet georgialaisten olevan tarpeen vaatiessa valmiita vaikka sotaan ja ovat vastanneet siihen yhtä leppymättömästi.

2006 puhkesi Kodorin laaksossa kriisi. Georgialaiset viranomaiset lähettivät erikoisjoukkoja alueelle, ajoivat ulos paikallisen johtajan ja saivat alueen hallintaansa. Syyskuussa hallitus julisti, että Kodoria kutsutaan tästä lähtien Ylä-Abhasiaksi. Julistusta seuraavana päivänä lähetettiin abhaasien pakolaishallitus alueelle. Viranomaiset ovat käynnistäneet erilaisia elvytysprojekteja vahvistaakseen alueen infrastruktuuria ja sidonnaisuutta Georgiaan. Tämä politiikka vaikutti ensimmäiseltä askeleelta kohti Abhasian uudelleenvaltausta. Georgialaiset pitävät symbolisesti tärkeänä sitä, että Abhasiassa on etnisesti georgialainen hallitus. Abhasian separatistihallitus on vaikeuttanut tätä kehitystä pitämällä sotaharjoituksia osoittaakseen valmiuttaan suurempaa yhteenottoa varten.³⁸ Ylä-Kodorin laakso eli Ylä-Abhasia jäi vuodesta 2006 ainoaksi georgialaisen keskushallinnon luotsaamaksi alueeksi. Muuten Abhasiaa johdetaan sen autonomisesta hallituksesta, pääkaupungista Sukhumista.³⁷

Georgian sota

Pohjois-Ossetian ja Venäjän tukeman Etelä-Ossetian joukkojen sekä Georgian väliset jännitteet olivat kytenneet jo pidemmän aikaa. Viime vuosina venäläiset lentokoneet olivat suorittaneet sarjan provosoivia ylilentöjä sekä Etelä-Ossetian että Georgian ilmatilassa. Elokuussa 2007 oletettavasti venäläiset koneet ampuivat ohjuksen georgialaiseen kylään. Huhtikuussa 2008 väitettiin venäläisen hävittäjän ampuneen alas georgialaisen miehittämättömän tiedustelulennokin Abhasiassa. Viimeisin välikohtaus ennen sotaa tapahtui huhtikuussa, kun USA:n ulkoministerin Condoleezza Ricen Tbilisin vierailun aikana venäläiset sotilaslentokoneet kiertelivät Etelä-Ossetian yllä.

Ennen sotaa kumpikin osapuoli järjesti sotaharjoitukset. Heinäkuussa kaksiviikkoinen ”Immediate Response 2008” kokosi 1000 amerikkalaissohilasta, 600

georgialaissotilasta sekä muutamia sotilaita Ukrainasta, Armeniasta ja Azerbaidzhanista Vazianin sotilastukikohtaan, joka oli aiemmin toiminut venäläisten ilmavoimien tukikohtana Georgiassa. Heinäkuun 15. päivä alkanut kolmiviikkoinen Venäjä terrorisminvastainen harjoitus ”Kaukasia 2008” toi yhteen yli 8000 Venäjän Federaation Kaukasian alueen sotilasta (Ks. ⁴¹). Siiinä harjoiteltiin muun muassa Roki-tunnelin sekä Mamisonin solan kautta ”roistojoukon” suorittaman hyökkäyksen torjuntaa.

Sotaan kärjistyneet ja sitä edeltäneet tapahtumat ovat edelleen kiistanalaisia. Seuraavassa on kuitenkin esitetty tapahtumien mahdollinen kulku [Tutkijan huomatus]. 1. päivä elokuuta georgialainen poliisiauto ajoi maamiinaan, joka oli ilmeisesti Etelä-Ossetian joukkojen asentama, ja kuusi henkilöä loukkaantui. Georgialaiset sotajoukot kostivat tapahtuneen: tarkka-ampuja tappoi kuusi etelä-osseettia, joista useimmat olivat vapaa-ajalla olevia poliiseja. Tappamisen ja vihollisuuksien äkillinen lisääntyminen johti osittaiseen siviilien evakuoiteihin 2. ja 3. päivänä Tskhinvalista Vladikavkaziin (Ks. liite 3). Tulitauko lakkasi olemasta voimassa kahakoiden vain jatkuessa. Raskaat taistelut aloitettiin uudelleen 6. elokuuta, siis ennen 8. päiväksi suunniteltuja tapaamisia. Georgian hallitus väitti myöhemmin salaisiin nauhoituksiin nojaten, että 7. päivän alkutunteina Venäjän panssaroidut joukot aloittivat etenemisensä Roki-tunnelin kautta miehittääkseen Georgian ja että he siirsivät joukkojaan vain vastareaktionä (venäläiset kuvaavat joukkojensa liikkeitä vain tukitoimiksi rauhanturvaajilleen). Presidentti Saakašvili väitti myös, että 7. elokuuta noin klo 11.00 150 venäläistä panssarivaunua hyökkäsi Georgiaan Roki-tunnelin kautta. Samana iltapäivänä venäläisten rauhanturvajoukkojen komentaja Marat Kulakhmetov, Etelä-Ossetian presidentti Eduard Kokoity ja Georgian hallituksen integraatioministeri Temur Jakobashvili tapasivat keskustellakseen kiihtyneistä taisteluista, jolloin Kulakhmetov ehdotti, että Jakobashvili soittaisi Saakašvilille ehdottaakseen yksipuolista tulitaukoa. Samana iltana Georgian presidentti ilmoitti televisiossa tulitauosta. Pian sen jälkeen, Georgian hallituksen mukaan, Etelä-Ossetian joukot aloittivat georgialaiskylien pommittamisen, jota hallitus piti tahallisenä provokaationä. ETYJ:n tarkkailijat alueella kertoivat myöhemmin, ettei kyseisestä pommitustapahtumasta ollut todisteita. 7. päivän iltana klo 21.30 venäläiset rauhanturvaajat huomasivat georgialaisten panssarivaunujen

---

⁴¹ Министерство обороны Российской Федерации 2.8.2008. Учение "Кавказ-2008" завершено. (Информационное обеспечение, Новости.) Viitattu 16.2.2009.
<http://mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=48795>

kolonnan liikkuvan etelästä kohti Tskhinvalia. Tässä vaiheessa venäläisten kanssa yhdessä työskennelleet georgialaiset rauhanturvaajat jättivät vartiopaikkansa. On kiistanalaista, tekivätkö ETYJ:n tarkkailijat samoin. Klo 23:n uutisissa alueella ollut georgialaisten rauhanturvaajien komentaja, kenraali Mamuka Kurashvili julisti, että Georgian hallitus on päättänyt palauttaa laillisen järjestyksen kapinallisalueella vastauksena Etelä-Ossetian pommituksiin. Operaation kohteena olivat Etelä-Ossetian joukot – hän ei maininnut mitään hyökkäamisestä venäläisiä vaunuja vastaan. Samaan aikaan venäläiset rauhanturvaajat pitivät pikaisen lehdistötilaisuuden koskien Georgian joukkojen liikkeitä.

Tapahtumien kulminaatiopisteenä voidaan pitää sitä, kun klo 23.35 Tskhinvalin eteläpuolelle ehtineet Georgian joukot aloittivat kaupungin pommittamisen. 8. päivän aamun varhaisina tunteina joukot olivat edenneet jo venäläisten rauhanturvaajien ohi aina kaupungin laitamille asti. Kun suurin huomio oli kohdistuneena Tskhinvalin taisteluun, Georgian joukot hyökkäsivät osseettien kyliin kaikissa neljässä piirikunnassa.

Georgialaisten hyökkäykseen reagointi oli miltei välitön. Venäjän armeija aloitti T-72-panssarivaunujen ja joukkojen siirron alueelle 58. armeijan tukikohdasta Vladikavkazista. Joitain panssarivaunukolonnia oli jo matkalla Roki-tunneliin klo 02. Suurin osa joukoista oli lähtenyt liikkeelle 9-15 tuntia sen jälkeen, kun Georgia oli aloittanut hyökkäyksensä.

Tapahtumien kulminoitumista seurannut sota voidaan jakaa viiteen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe oli taistelu Tskhinvalista ja sitä ympäröivistä vuoristokylistä. Toinen vaihe käsittää venäläisten lähes välittömästi alkaneen vastahyökkäyksen, jossa muun muassa pommitettiin ilmasta georgialaisia sotilastukikohtia. Kolmas vaihe oli venäläisten varsinainen maahyökkäys Georgiaan, joka alkoi 10. elokuuta. Neljännessä vaiheessa solmittiin tulitaukosopimus (15. elokuuta Saakašvili ja 16. Medvedev) ja päätettiin lopettaa vihamielisyydet. Viimeinen eli viides vaihe käsitti venäläisten joukkojen hitaan vetäytymisen kokonaan pois Georgiasta (10. lokakuuta 2008 mennessä).⁴²

⁴² Toal, Gerard. 2008. Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the August War over South Ossetia. s. 15-18 Tulostettu 26.1.2009.
http://www.colorado.edu/geography/class_homepages/geog_4712_f08/ToalSouthOssetia.pdf

26. elokuuta Venäjä tunnusti sekä Etelä-Ossetian että Abhasian itsenäisyyden. Tosin muu maailman yhteisö (poislukien Nicaragua⁴³⁻⁴⁴) pitää edellä mainittuja alueita edelleen osana Georgiaa.⁴⁵

Saakašvilin todellisuus

Kun vuonna 2004 Mihail Saakašvili voitti presidentinvaalit, hän tuskin aavisti, että noin neljän vuoden kuluttua hän joutuisi samankaltaisen tilanteen eteen, johon Eduard Shevardnadze aikoinaan joutui.⁴⁶

Jo ennen vuoden 2008 elokuista sotilaallista konfliktia Venäjän kanssa, Georgia oli joutunut kestävänsä sisäisen myllerryksen, jollaista ei ollut nähty sitten ruusuvallankumouksen. Vaikka ruusuvallankumous on tuonut mukanaan paljon edistystä, niin maan demokraattinen kehitys on alkanut hiipua. Valitut nuoret uudistajat toteuttavat innokkaasti aloitteitaan ja yrittävät keskittää poliittisen toimeenpanovallan, muun muassa siirtäen sitä presidentille parlamentin kustannuksella. Matkan varrella he ovat karkottaneet monia eturyhmiä ja vaalipiirejä sekä alistaneet laitoksia tarkemman valtion valvonnan alle. Laitokset edustivat esimerkiksi mediaa, liike-elämän yhteisöä, oikeuslaitosta ja vaalikomissioita.

Kaikki se piilevä jännitys, joka oli kasvanut viimeisen kolmen vuoden aikana hallituksen ja opposition välille, purkautui täysimittaisena kriisinä marraskuussa 2007. Varsinaisena katalyyttinä kriisille toimi Irakly Okruashvilin paljastama skandaali. Hän oli aikanaan toiminut Saakašvilin hallituksessa sekä puolustus- että sisäministerinä ja ollut siten Saakašvilin lähimpiä työtovereita. Nyt hän syytti Saakašviliä ja hallitusta korruptiosta, (sanan)vapauden rajoittamisesta ja poliittisesta epärehellisyydestä, kuten vaalivilpistä. Sen seurauksena Georgiassa koettiin suuria opposition mielenosoituksia, joita poliisi koetti hajoittaa kovin ottein. Myös hätätila julistettiin,

---

⁴³ Nicaraguan presidentin Abhasian tunnustaminen. Viitattu 17.2.2009.
http://www.cancilleria.gob.ni/publicaciones/r_abhasia.pdf

⁴⁴ Nicaraguan presidentin Etelä-Ossetian tunnustaminen. Viitattu 17.2.2009.
http://www.cancilleria.gob.ni/publicaciones/r_osetia_s.pdf

⁴⁵ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.385-386. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

⁴⁶ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.31-34. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

riippumaton media vaiennettiin sekä jouduttiin käymään aikaiset vaalit, joiden tuloksista kiisteltiin. Se johti vain uusiin suuriin mielenosoituksiin ja lopulta opposition boikotoimaan uutta parlamenttia.⁴⁷

Georgian ja Venäjän välinen sota muutti asetelmaa. Se toi georgialaisten mieliin lisää kansallistunnetta ja isänmaallisuutta, mikä saattaa yhdessä Venäjän vaatiman Georgian vallanvaihdon kanssa selittää Saakašvilin äkillisen suosion kasvun.⁴⁸ Toisaalta Venäjän hyökkäys sai kaikki poliittiset pääpuolueet liittymään yhteen säilyttääkseen Georgian aseman itsenäisenä valtiona, mutta kunhan maa tuntuu taas turvalliselta, niin vaatimukset demokraattisista uudistuksista noussevat uudelleen pintaan.⁴⁷

2.4 Saakašvilin ajan ulkopoliittinen suunta

Ruusuvallankumous ei ole muuttanut Georgian ulkopoliittikan keskeisimpiä teemoja. Euroatlanttisiin rakenteisiin (NATO, EU) integroitumista sekä tasapainoisten venäjäsuhteiden kehittämistä on jatkettu. Saakašvilin ja hänen lähipiirinsä Tbilisin ulkopoliittikkaan tuomat uudet näkökulmat voidaan mieltää päättäväisiksi ja tehokkaiksi, erityisesti länttä koskien. Kansallisen ja demokraattisen ruusuvallankumouksen onnistuminen sekä jatkuvat valtiolliset ja taloudelliset uudistukset ovat parantaneet Georgian uskottavuutta lännen silmissä sekä avanneet uusia mahdollisuuksia tiiviimpään yhteistyöhön.

Eräs suurista läpimurroista tapahtui kesäkuussa 2004, kun koko Etelä-Kaukasiala, Georgia etunenässä, otettiin mukaan Euroopan naapuruuspolitiikkaan (EU New Neighbourhood Policy, ENP). Tämän johdosta Etelä-Kaukasiala yhtenä kuuluu EU:ta vakavasti kiinnostaviin alueisiin ja se myös loi poliittisen perustan erityisemmille yhteistyöhankkeille. Georgia liittyi tähän naapuruuspolitiikkahankkeeseen saadakseen yhteisön taloudellista ja erityisasiantuntija-apua valtion uudistamiseksi, Georgia esimerkiksi tekee yhteistyötä Euroopan oikeusvaltio-operaation (EU Rule of Law Missionin, EUJUST THEMIS) kanssa uudistaakseen oikeusjärjestelmänsä.

⁴⁷ Lanskoj, Miriam & Areshidze, Giorgi. 2008. Georgia's Year of Turmoil. *Journal of Democracy*, Vol 19 (4). Washington DC / Baltimore: The Josh Hopkins University Press. s. 154, 160. Tulostettu 22.2.2009. <http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Lanskoj-19-4.pdf>

⁴⁸ Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 62. Tulostettu 14.12.2008. <http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

EU on myös varovaisesti, mutta jatkuvasti kasvattanut kiinnostustaan alueen turvallisuuskysymyksiin. Tämä on esimerkiksi näkynyt Adžarian kriisin aikaisena välittäjätoimintana, ja nyt käydään keskustelua EU:n roolista jäljelle jääneissä konflikteissa. Georgiasta on siis tullut EU:n pääasiallinen liittolainen kyseisellä alueella.

Turvallisuusasioissa USA on Georgian pääasiallinen kumppani. Käytännössä USA rahoittaa ja kehittää Georgian armeijaa vuonna 2002 alkaneen kouluttamis- ja varustamisohjelman (Georgia Train and Equip Program, GTEP) kautta. Washington on myös Georgian pääasiallinen ”ase” kiistakysymyksissä Venäjän kanssa, kuten myös Adžarian kriisin aikana USA:n osallistuminen sen ratkaisemiseen oli aktiivista. Osaltaan Georgia rakentaa omaa uskottavuuttaan tukemalla USA:n ulkomaanpolitiikkaa. Georgia on esimerkiksi lähettänyt yli 800 hengen joukon Irakiin, joka on yksi suurimmista osastoista liittolaisvoimissa. Tämä auttaa taas vastavuoroisesti Georgian armeijan uudistamisessa.⁴⁹

NATO-jäsenyys on Georgian hallituksen tärkein ulko- ja turvallisuuspoliittinen päämäärä ja tämän näkemyksen jakaa suurin osa Georgian kansastakin. 2004 Georgia aloitti ensimmäisenä maana NATO:n kanssa erillisen jäsenyystoimintaohjelman (Individual Partnership Action Plan, IPAP). Merkittävä edistyminen uudistusten toimeenpanossa johti NATO:n päivittämään Georgian IPAP:ia tehostettuun vuoropuheluun jäsenyysasioissa (Intensified Dialogue on Membership issues). Se edustaa laadullisesti uutta tasoa NATO:n yhdentymishankkeessa, tarkoituksena valmistaa Georgiaa NATO:n jäsenyystoimintasuunnitelmaa (Membership Action Plan, MAP) varten.⁵⁰

---

⁴⁹ Bartuzi, Wojciech & Strachota, Krzysztof. 2005. Bottom line of the year. Warszawa: Centre for Eastern Studies. Tulostettu 27.1.2009.
http://pdc.ceu.hu/archive/00002326/01/bottom_line_of_the_year.pdf

⁵⁰ European Commission. 2007. Georgia: ENPI Country Strategy Paper 2007-2013. s.11. Tulostettu 29.1.2009
http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/trade/enpi_csp_georgia_en1.pdf

3 VENÄJÄ JA GEORGIA

3.1 Venäjän Etelä-Kaukasian geopolitiikka

Venäjä on aina ollut kiinteästi sidoksissa Kaukasian alueen maihin niin historiallisesti, taloudellisesti kuin kulttuurisestikin. Yhtäläillä voidaan myös puhua Venäjälle elintärkeistä intresseistä Etelä-Kaukasiassa. Toisaalta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjän suhde Etelä-Kaukasiaan on joutunut uuteen valoon, sillä Venäjän on täytynyt alkaa kilpailla vaikutusvallasta monien alueen ulkopuolisten valtojen ja muiden voimakusten kanssa, jotka toimivat alueella yhä aktiivisemmin pääasiassa omien etujensa tavoittelemiseksi.

Kilpailuasetelmaan vaikuttaa jossain määrin kielteisesti mennyt historia. Aikanaan Venäjä saapui Kaukasiaan Iranin ja Turkin sotien johdattamana, mikä ei ollut pelkästään taistelua vaikutusalueesta, vaan Venäjän valtakuntaa laajennettiin voimakeinoin. Sen perusteena oli eräänlaisen turvallisuusvyöhykkeen muodostaminen eteläisille rajoille. Seuraavina vuosikymmeninä uudet alueet sulautuivat osaksi Venäjää. 1900-luvun alun vallankumous ja sitä seurannut neuvostoaika aiheutti muutoksia – Venäjän imperiumin kansalliset raja-alueet saivat yhtäläisen, vaikkakin tyngän, hallintojärjestelmän ja ne liitettiin tasavertaisina osaksi laajaa valtakuntaa. Historian kulku on omalta osaltaan johtanut näiden maiden itsenäistymiseen venäläisen sosiokulttuurin ja talouden pohjalta. Nykyään Venäjä taistelee Kaukasiassa oman vaikutusvaltansa säilyttämisen ja vahvistamisen puolesta, ei valloittaakseen takaisin entisiä alueinsa.⁵¹

Kaukasian alueella on huomattavissa ilmiöitä, jotka saattavat uhata Venäjän kansallista turvallisuutta: uusien ydinasevaltioiden syntyminen Etelä-Venäjän läheisille, sille strategisesti tärkeille alueille, nuorien Etelä-Kaukasian valtioiden sosiaalis-poliittisen tilanteen epävakaus, Transkaukasian (Mustanmeren ja Kaspianmeren välinen maa-alue) itsenäisissä valtioissa esiintyvät keskinäiset aluevaatimukset, maan sisäisten autonomisten yhteisöjen itsemääräämisongelmat ja kansallisten vähemmistöjen rajoittunut asuminen (Abhasia, Vuoristo-Karabah, Etelä-Ossetia) sekä Venäjän eteläisten rajojen monimutkaisen sotilaspoliittisen tilanteen

---

⁵¹ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.31-34. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

ohessa ilmenevät irtaantumisprosessit. Eräs tärkeimmistä Venäjän ulkoisista turvallisuusuhista Kaukasiassa on NATO:n laajeneminen itään. Sitä paitsi kyseistä prosessia eivät ole aloittaneet Pohjois-Atlantin liiton jäsenet, vaan entiset Neuvostoliiton liittolaiset ja neuvostotasavallat, mukaan lukien Georgia ja Azerbaidzhan. Kyseisen pyrkimyksen vaarana ei ole vain silmännähtävä venäläisvastaisuus, vaan se, että NATO:n sotilaallinen infrastruktuuri lähestyy Venäjän rajoja aiheetta.⁵²

Osa venäläisistä huippupoliitikoista ajattelee, että Kaukasian ongelmat aiheuttavat tämän päivän Venäjälle vain tarpeetonta päänsärkyä. Toisaalta useiden kaukasialaisten poliitikkojen mielissä läntisiin rakenteisiin integroituminen ja Venäjästä etääntyminen on lääke kaikkiin ongelmiin. Edellisten kaltaiset näkemykset eivät kuitenkaan pidä paikkaansa. Kaukasia on geopolittisesti ainutlaatuinen silta pohjoisen ja etelän, Aasian ja Euroopan sekä islamin ja kristinuskon välillä. Tämä voi osoittua hyödylliseksi Kaukasian ja Venäjän kansoille. Mutta jos Kaukasia jää kilpakentäksi, niin se voi joutua hyväksikäytetyksi ja siten aiheutuu vahinkoa. Nykyäänhän Etelä-Kaukasia on risteysalue, jossa kohtaavat Venäjän, USA:n, EU:n, NATO:n sekä muiden alueen maiden, kuten Turkin ja Iranin geopolittiset ja geostrategiset intressit.⁵¹

On kuitenkin aivan selvää, että ainakin Vladimir Putinin ja Dmitri Medvedevin tavoitteena on palauttaa Venäjän asema suurvaltana. Jeltsinin aikakaudella symbolisina suurvallan merkkeinä toimivat ydinaseet ja YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyys, kun taas samanaikaisesti sotilasmahdin kyvyttömyys tuli päivä päivältä ilmeisemmäksi Tshetshenian sodasta lähtien. Putin on osittain onnistunut kohottamaan maan itsetuntoa lisäämällä puolustusmenoja, minkä ovat mahdollistaneet sekä maailmanmarkkinoiden korkeat raaka-ainehinnat että aktiivinen ulkomaanpolitiikka. Medvedev ei ole vain hallinnoinut Putinin perintöä, vaan Putin on suoraan vaikuttanut seuraajaansa. Venäjän politiikan pitkän tähtäimen tavoitteena suhteessa IVY-maihin ja Itä-Eurooppaan on ensinnäkin se, että Venäjä haluaa saavuttaa poliittista vaikutusvaltaa ja taloudellisia etuja muun muassa monopoliaseman avulla sekä pitämällä muut toimijat poissa alueelta. Toiseksi, Venäjä haluaa lisätä Itä-Euroopan energiariippuvuutta Venäjästä, mikä mahdollistaa

---

⁵² Кателевский, Александр. 2006. Формирование системы региональной безопасности на Южном Кавказе: Взаимодействие России и НАТО. Диссертация. Пятигорск: Пятигорский государственный лингвистический университет. s. 83. Tulostettu 12.2.2009.
http://orel3.rsl.ru/dissert/EBD_1073_katelevskiyAI.pdf

energian käytön poliittisen vaikuttamisen työkaluna, ja estää läntisiä instituutioita toimimasta IVY:ssä. Kolmanneksi, venäläisen näkemyksen mukaaan IVY-alue lisää Venäjän vaikutusmahdollisuuksia heikentää Euroopan transatlanttisia suhteita.

Viimeksi mainittu kohta on tulkittavissa lähinnä NATO-laajenemisen estämiseksi. Tavat, joilla edellä mainitut päämäärät saavutetaan, ovat olleet suurin piirtein mallia ”hajoita ja hallitse”. Suhteet ovat kärsineet pääasiassa Venäjän valta-asemasta, mutta myös tasavertaisesta yhteistyöstä, mutta kovasta linjasta huolimatta ja osittain kuitenkin myös siitä syystä Venäjän politiikka on epäonnistunut. Moskova on onnistunut vastustamaan kehitystä ja pitämään tilaa muuttumattomana (*status quo*) tietyillä aloilla, mutta siltikin Venäjä menettää alueella jalansijaansa. Koventunutta politiikkaa voidaan pitää siis ennemminkin viitteenä kuilusta poliittisten pyrkimysten ja todellisen heikkouden välillä kuin merkinä vahvuudesta.⁵³

Venäjän ensisijaisena tavoitteena on siis palauttaa asemansa ja lisätä vaikutusvaltaansa niin kutsutuilla lähiulkomailla eli IVY:ssä, Venäjän takapihalla, johon myös Etelä-Kaukasias kuuluu. Venäjä koettaa geostrategisista syistä kiistää lännen vaikutusvallan Kaukasiassa alueen energiavarojen tärkeyden ja nykyisen putki-infrastruktuurin vuoksi. Jälkimmäinen syy tarjoaa Venäjälle myös tehokkaan voimatyökalun. Poliitiikkaa toteutetaan niin diplomaattisin kuin sotilaallisin keinoin sekä energiaturvaa lisäämällä.⁵⁴

Venäjän mielenkiinto ja valppaus koskien energialähteiden tärkeyttä eivät rajoitu vain niiden merkitykseen voimatyökaluina. Viime vuosina Venäjän poliittinen ja sotilaallinen johto on myös oivaltanut, että energiaresurssien suojaaminen on tärkeä osa kansallista turvallisuutta. Lisäksi taloudellisten resurssien suojaamisen tarve ulottuu maan rajojen ulkopuolelle. Sitten 1990-luvun alun Venäjällä uudelleen virinnyt kiinnostus energiatyökaluun on tullut osaksi poliittisia pyrkimyksiä yhdessä sotilaallisen työkalun kanssa. Venäjän johto ei salaile vakaumustaan, mikä tuli todistettua 2003, kun Putin kutsui Venäjän kaasuyhtiö Gazpromia voimakkaaksi

---

⁵³ Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 15-17. Tulostettu 14.12.2008.

<http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

⁵⁴ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 49 Tulostettu 14.12.2008

http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

poliittiseksi ja taloudelliseksi vaikutuskeinoksi muuhun maailmaan. Sen lisäksi silloinen puolustusministeri Ivanov on todennut Venäjän tarpeen ajatella kaikkia mahdollisia, ei vain diplomaattisia, keinoja maan taloudellisten etujen turvaamiseksi. Toisena merkinä siitä, että Kreml tiedostaa sotilaallisten ja energiapoliittisten voimatyökalujen yhdistämisen ja niiden yhteistoiminnan tärkeyden, on se, että marraskuussa 2005 presidentti Putin nimitti puolustusministeri Ivanovin sekä Gazpromin varapääjohtaja Medvedevin varapääministereiksi.⁵⁵

Vuosien 2003 ja 2006 välillä painostusmenetelmät ovat olleet aiempiin verrattuina ehdottomampia ja ovelampia, jos esimerkiksi ajatellaan suoranaista vaikuttamista Georgiaan samalla kun Venäjän tuki Abhasialle ja Etelä-Ossetialle on ollut näkyvää. Pinnan alla kytee Venäjän oivaltama totuus, että sekä Ukrainan että Georgian vallankumoukset ovat olleet erittäin vaarallisia. Niiden vaarallisuus piilee siinä, että IVY-alue jakaantuu kahteen leiriin – niihin, jotka ovat venäjämielisiä (Valkovenäjä, Armenia ja Tadzikistan) ja niihin, jotka ovat länsimielisiä (esimerkiksi Ukraina ja Georgia). Tämä kaksijakoisuus saattaa johtaa vaikutusvallan menettämiseen, mutta mikä vielä tärkeämpää, niin se voi johtaa siihen, että vallankumousinnostus leviää Venäjälle. Tämä yhdessä menetetyn neuvostoimperiumin aiheuttamien ”aavekipujen” kanssa toimii venäläisen näkökulman johtotähtenä, kun Venäjä vielä nykyään pyrkii valvomaan kehitystä myös IVY-alueen sisäpuolella. Kyseinen näkökulma oli olemassa jo tsaarinaikana, mikä ilmentää tiettyä jatkumoa Venäjän suhteissa naapurimaihin. Koska Venäjä näkee nykyisen kehityksen turvallisuuspoliittisesti ongelmallisena, oikeuttaa se myös kovien otteiden käyttämiseen ongelmien käsittelyssä, niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Tämä katsantokanta yhdessä vahvistuneen talouden ja itsetunnon kanssa on johtanut uusiin ponnisteluihin Etelä-Kaukasian liittämiseksi Venäjän etupiiriin. Saamalla vaikutusvaltaa Etelä-Kaukasiassa Venäjä voi vahventaa jopa Pohjois-Kaukasian asemaa – ajatus, joka on kauan kiusannut venäläistä strategista ajattelua ja joka samalla on ristiriitainen, sillä valvontaa alueella on ylläpidetty lietsomalla epävakautta.⁵³

---

⁵⁵ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 51-52 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

Venäjän ja Georgian suhteet ovat kireät, mutta eivät vain sen takia, että Venäjä tukee separatistasavaltoja. Suhteet ovat kiristyneet myös siksi, että Georgia on GUAM:in jäsen ja toivoo liittyvänsä NATO:on. Edellä mainitut syyt ovat näkyneet myös Venäjän tavassa asettaa poliittisia ja taloudellisia paineita Georgialle. Venäjän jämmäkkä asenne Georgiaa kohtaan on tapa osoittaa IVY:n geostrategisten suhteiden muutosta ja tapa vahvistaa omaa asemaansa niin IVY:ssä kuin kansainvälisellä areenalla.

Muualla Etelä-Kaukasiassa Venäjä ylläpitää hyviä suhteita Armeniaan, joka on ainut Venäjän kanssa sotilaallisesti liittoutunut eteläkaukasialainen valtio. Venäjällä on sotilastukikohta Armeniassa ja Armenia on Venäjän johtaman sotilasliiton CSTO:n jäsen. Syy Armenian sotilaalliselle suhteelle Venäjään on käytännöllinen, sillä Venäjästä Armenia on löytänyt liittolaisen vastustajiaan Turkkiä ja Azerbaidzhania vastaan. Koska sekä Turkki että Azerbaidzhan ovat USA:lle strategisesti tärkeitä, Armenia on kääntynyt Venäjän puoleen turvallisuutensa takaajana samaan aikaan, kun se ylläpitää suhteitaan länteen NATO:n PfP-jäsenenä. Öljyrikkaalla Azerbaidzhanilla on hyvät suhteet USA:an ja Turkkiin, mutta vaikka se suosii suhteissaan länttä, niin se pidättäytyy etäännyttäytymästä Venäjästä.⁵⁶

3.2 Venäjän ja Georgian väliset suhteet

Kun Saakašvilin hallitus nousi valtaan, Venäjän ja Georgian väliset suhteet kiristyivät huomattavasti. Georgian hallinto, joka jättää huomiotta kaiken maiden kansoja yhdistävän hyvän ja tietoisesti huonontaa suhdettaan Moskovaan sekä yksinkertaisesti lähenty USA:ta, on menossa kohti täydellistä eristäytymistä Venäjästä. Venäläisestä näkökulmasta katsottuna Georgia syyttää Moskovaa kaikesta. Sitä on venäläisten vaikea ymmärtää, sillä venäläisten voiminhan onnistuttiin ehkäisemään laajamittainen verenvuodatus ja Georgian hajoaminen, joten tilanne ei päässyt Georgiassa kehittymään Jugoslavian kaltaiseksi.

Moskova ei siis ole näinä kaikkina Georgian itsenäisyyden vuosina löytänyt yhteistä säveltä Tbilisin kanssa. Mitä tulee nykyisiin Saakašvilin ilmaisemiin mielipiteisiin Venäjä-suhteista, niin niissä ei ole mitään uutta. Georgialaisten toisinajattelevien

⁵⁶ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 49-50 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

oppineiden ideologiasta on jo perestroikan aikana hakenut tukea niin georgialainen oppositio kuin myös Shevardnadze. Georgialaisesta nationalismista on tullutkin koko kansan yhteinen ideologia. Tosin Saakašvili toteuttaa kiihkeästi vain Venäjältä välittämätöntä politiikkaa, jolla voi johdattaa Georgian länsimaisen sivilisaation pariin.⁵⁷

Georgian pyrkimykset liittyä länteen, Venäjän tuki Abhasian ja Etelä-Ossetian separatistiliikkeille sekä tshetsenialaisten vastarintaliikkeen jäsenten läsnäolo erityisesti Georgian Pankisin laaksossa ovat jatkuvasti aiheuttaneet jännitystä Georgian ja Venäjän välisissä suhteissa.⁵⁸ Toisaalta taas Venäjä on myös verrannut Kosovon tilannetta ja asemaa näihin kahteen kapinallisalueeseen ja on siten aiheuttanut lisää kireyttä Moskovan ja Tbilisin välille.⁵⁹ Useat toisiinsa liittyvät tapahtumat sekä niihin kytkeytyvät Venäjän ja Georgian hallitusten toimenpiteet ovat laajentaneet näiden kahden naapurimaan välistä kuilua. Georgia yrittää saada venäläiset rauhanturvajoukot Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa korvattua kansainvälisillä joukoilla. Samaan aikaan Georgia harkitsee vakavasti irroittautumista IVY:stä, mikä selvästi liittyy Venäjän asettamaan maahantuontikieltoon koskien georgialaisia viinejä, kivennäisvettä sekä muita maataloustuotteita.

Jännitys kohosi heinäkuussa 2006, kun Georgian parlamentti äänesti venäläisten rauhanturvaajien karkottamisesta ja vaati heidän korvaamistaan vastaavin kansainvälisin rauhanturvajoukoin. Venäläisten totesivat siihen, että Georgian parlamentin päätös ei ollut laillisesti pätevä. Abhasian ja Etelä-Ossetian presidentit reagoivat rajummin, sillä he pitivät päätöstä georgialaisena sodanlietsontana.

Elokuussa 2006 tilanne huononi entisestään, kun georgialaiset turvallisuusjoukot yrittivät levittäytyä Kodorin laaksoon saadakseen takaisin Abhasian separatistialueen, jossa venäläiset rauhanturvajoukot partioivat. Lisäksi syksyllä 2006

---

⁵⁷ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.32. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

⁵⁸ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 18-19 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

⁵⁹ European Commission. 2007. Georgia: ENPI Country Strategy Paper 2007-2013. s.11. Tulostettu 29.1.2009
http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/trade/enpi_csp_georgia_en1.pdf

tapahtunut venäläisten upseerien pidätys vakoilusyytteiden takia johti Venäjän vetämään diplomaattinsa pois maasta ja ottamaan käyttöön kuljetus- ja postitussaarron. Viimeisenä ”niittinä” marraskuussa 2006 Gazprom yli kaksinkertaisti Georgian kaasuhinnat vuodelle 2007. Näiden tapahtumien seurauksena Venäjän ja Georgian väliset suhteet ovat kireämmät kuin aikoihin.⁵⁸

Venäjän ja Georgian suhteiden kireys on ollut nähtävissä aiemminkin. Eräänä esimerkkinä tästä voidaan pitää jo edellä mainittua Pankisin laaksoa ja siellä sattunutta tapausta. Syksyllä 1999 toisen Tshetshenian konfliktin alun aikoihin alkoi Venäjän ja Georgian välillä kiista koskien Georgialle kuuluvaa Pankisin laaksoa. Maat ottivat yhteen sen vuoksi, että Georgia kielsi venäläisiä hyökkäämästä Tshetsheniaan Georgiassa sijaitsevista tukikohdistaan. Venäjä vastasi tähän kieltoon väittämällä, että Pankisin laaksosta oli tullut tshetsheenikapinallisten päätukikohta. Vuoden 2002 alussa kiista syveni entisestään, kun presidentti Putin sekä Venäjän puolustus- ja ulkoministerit antoivat jatkuvasti lausuntoja huolestaan koskien tshetsheenitaistelijoiden läsnäolosta Georgian Pankisi-laaksossa. Lausunnoissaan he myös varoittivat Georgiaa siitä, että jos se kieltäytyy eliminoimasta kyseisiä kapinallisia, niin Venäjä pidättää oikeuden ennaltaehkäiseviin sotilaallisiin toimiin Pankisin laaksossa estääkseen hyökkäykset Venäjän alueelle.

Syyskuussa 2002 Putin tietävästi ohjeisti kenraalikunnan suunnittelemaan operaation Pankisin laakson valtaamiseksi. Tämä uhkaus Georgiaa kohtaan toistettiin seuraavien kuukausien aikana. Lisäksi Pankisi liittyi myös toiseen tshetsheenikonfliktiin, joka vuoteen 2002 mennessä oli jo kestänyt neljättä vuotta. Korkeimpien Venäjän asevoimien tahojen mukaan Georgian toimiminen suojapaikkana tshetsheenitaistelijoille oli tärkeä syy jatkaa taistelua. Myöhäiskesällä 2002 Tbilisi lähetti vihdoon joukkoja Pankisiin palauttaakseen järjestyksen laaksoon. Siitä lähtien Pankisi on lakannut varsinaisesti hiertämästä Georgian ja Venäjän välisiä suhteita, mutta edelleen se on mahdollinen riidanlähde.

Joissain tapauksissa Putin presidenttinä ollessaan on jopa uhannut käyttää voimaa Georgiaa vastaan. Toisaalta Putin on myös käyttänyt toisenlaista ulkopoliittista linjaa hakien kansainvälistä yhteistyötä. Hän ei ole tuominut USA:n sotilaallista läsnäoloa Georgiassa ja lokakuussa 2002 hän pääsi yhteisymmärrykseen Shevardnadzen kanssa toimista maiden välisten jännitteiden lieventämiseksi. Toinen esimerkki jännityksen lieventämisyryksistä saatiin toukokuussa 2005, kun maiden välillä

päästiin sopimukseen kahden venäläisen sotilastukikohdan lakkauttamisesta Georgiassa vuoteen 2008 mennessä. Mutta kuten aiemmin kävi selville, niin vuoden 2006 kuluessa Venäjän ja Georgian väliset suhteet heikentyivät ratkaisevasti.

Kun ajatellaan Venäjän tekemiä toimenpiteitä ja lausuntoja, niin Venäjän harjoittaman Etelä-Kaukasian vaikutuspolitiikan ensisijaisena kohteena on aina ollut Georgia. Tärkeysjärjestys mitä luultavimmin perustuu venäläisten olettamukseen ”domino-vaikutuksesta” alueella. Georgiassa on sekä hallituksen että kansan keskuudessa vahva tuki maan liittymiseksi NATO:on (ja EU:iin) verrattuna muihin Etelä-Kaukasian maihin. Kun Georgia hyväksytään NATO:n jäseneksi, niin mitä luultavimmin sekä Azerbaidzhan että Armenia seuraavat samoja jälkiä pikimmiten. Sen vuoksi Venäjä panostaa yhä enemmän toimiinsa estääkseen Georgian integroitumisen länteen. Venäjän ja Georgian kahdenväliset suhteet ovat useimmiten negatiivisen kehityksen sävyttämiä. Mitä luultavimmin tämänkaltainen suhteiden kuilunpartaalla keikkuminen tulee jatkumaan niin kauan, kunnes Georgia saavuttaa läntisessä maailmassa vakaan aseman.⁶⁰

Jäätäneet konfliktit

Marraskuun 2003 ruusuvallankumouksen jälkeen presidentti Saakašvili julisti Georgian alueellisen yhtenäisyyden palauttamisen olevan yksi hänen päätavoitteistaan. Tähän mennessä tavoite on saavutettu vain Adžarian alueella. Muut separatistialueet, Abhasia ja Etelä-Ossetia, ovat tosiasiassa edelleen itsenäisiä. Vähentääkseen Venäjän tukea separatistialueille ja nopeuttaakseen Georgian lähentymistä länteen, Georgian parlamentti on toistuvasti vaatinut venäläisten rauhanturvajoukkojen vetäytymistä kyseisiltä alueilta. Kuitenkaan Georgialla ei ole keinoja pakottaa venäläisiä lopettamaan tukeansa separatistialueille – tilanne, jossa on mitä vaikein saada pysyvää sopua kiistellyille alueille ilman venäläisten suostumusta. Se on kuitenkin selvää, että Georgian jäätäneet konfliktit eivät ole vain

---

⁶⁰ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 50-51 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

paikallinen Etelä-Kaukasian ongelma, vaan ne koskettavat myös suurvaltoja (Venäjä, USA) ja alueellisia ja globaaleja järjestöjä (IVY, NATO, EU).⁶¹

Ei vain venäläinen politiikka ole puutteellista. Myös georgialainen Venäjä-politiikka on kömpelöä ja jossain määrin jopa sovinistista. Presidentti Saakašvilin lausunnot Venäjästä ja itse Putinista ovat usein negatiivisia. Georgia on sen lisäksi perustanut neuvostomiehitysmuseon, josta Kreml ei pidä, sillä sen mielestä Neuvostoliitto ei koskaan miehittänyt Georgiaa. Georgia selittää osittain vastenmielisyyttään Venäjää kohtaan sillä, että venäläinen politiikka on uusimperialistista sekä Georgiaa kohtaan negatiivisten asenteen omaavien ihmisten muovaamaa, mikä tekee rakentavat keskustelut mahdottomiksi. Tällä on ollut omat vaikutuksensa konfliktinratkaisuprosesseihin, mistä johtuen eivät viralliset tai epävirallisetkaan kanavat tunnu kantavan hedelmää.

Tavanomainen käsitys Georgiassa on kuitenkin se, että huono, Georgiaa suosiva politiikka Georgiassa on parempi kuin hyvä, Venäjää suosiva politiikka. Ongelma ei kuitenkaan ole vastaikkainasettelevassa suhtautumisessa vaan tasavertaisen suhteen puutteessa. Georgia on se heikompi osapuoli ja käytännöllisesti katsoen se ei voi estää Venäjää tekemästä alueloukkauksia Georgiassa tai tukemasta kapinallisalueita, vaikkakin Georgian asema on viime aikoina vahvistunut. Saakašvilin ennalta-arvaamattomuutta voidaan niin ollen pitää vahvuutena, koska ainoastaan georgialaisen johtajan järjenvastainenkin linja antaa ymmärtää jonkinlaisen yliotteen saamisesta suhteessa Venäjään. Jos Venäjä uskoo Georgian johdon järjestömiäkin uhkauksia, voidaan sillä tavoin Venäjää mahdollisesti pelotella. Tämä tietysti tekee tilanteesta negatiivisen ja epävakaa, vaikka georgialaisen strategisen ajattelun syvyyden voikin kyseenalaistaa.

Jos Venäjällä onkin huonot suhteet Georgiaan, niin sitä paremmat ovat suhteet Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan. Venäjä on useiden vuosien ajan antanut niille täyden tukensa, myös kumouksellisessa toiminnassa. Venäjällä on paljonkin vaikutusvaltaa Abhasian poliittisten rakenteiden tärkeimmissä osissa, niin kutsutuissa voimaviranomaisissa, mutta ei kuitenkaan niin paljon valtaa kuin Etelä-Ossetiassa. Abhasiallahan on taloudellista kantokykyä sekä suhteellisen vakaa identiteettipohja,

⁶¹ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. *Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations*. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 18-19 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

jolloin se ei ole aivan kaikessa täysin Venäjältä riippuvainen. Abhasian etuna on sen edullinen maantieteellinen sijainti Venäjän ja Georgian välissä, viljavan Mustanmeren rannalla. Kaupankäynti sekä suhteiden ylläpito Venäjään on siten käytännössä helpompaa.

Etelä-Ossetialla on sitävastoin vaikeampi tilanne. Alue on ankkuroituna kiinni Georgiaan – pohjoiseen ja yhteys Venäjään on vain yhden heikon ”turvaköyden” eli Roki-tunnelin varassa. Venäjä on sen vuoksi saanut alueella suuresti vaikutusvaltaa ja alueen politiikkaa laaditaan suurelta osin yhteisymmärryksessä. Etelä-Ossetia ei ole itsessään Venäjälle tärkeä, mutta se toimii lähinnä eteenvietynä tukikohtana toiminnolle Georgiassa ja sitä kautta Venäjä pystyy ohjailemaan Georgian kehitystä.⁶²

Separatistialueet sodan mainingeissa

Ennen elokuun 2008 Georgian sotaa tilanne oli se, että Abhasia halusi itsenäistyä ja Etelä-Ossetia halusi kuulua Venäjään. Georgialle kumpikaan näistä vaihtoehdoista ei käynyt, mutta ei Venäjäkään ollut valmis tunnustamaan abhasialaisten itsenäisyyttä tai Etelä-Ossetiaa osaksi Venäjää. Mitä tulee niihin yli 200 000 georgialaiseen, jotka 1990-luvulla käydyn sodan aikana ajettiin pois Abhasiasta, niin Abhasia ei ole halunnut heidän palaavan, sillä muutoin georgialaisista tulisi alueen valtaväestö. Kyseiset georgialaiset ovat siitä lähtien olleet maan sisäisiä pakolaisia muualla Georgiassa. Vuoden 2008 sota on saattanut lisätä pakolaisten määrää 128 000:lla. Myös etelä-osseettien tosiasiallinen presidentti Kokoity näyttää kadonneen Etelä-Ossetiasta sodan alkaessa, mistä johtuen Venäjältä tuli alueella entistä hallitsevampi. Niin Abhasiassa kuin Etelä-Ossetiassa on jo kauan aikaa sitten tehty sisäinen päätös pyytää Venäjältä, että se tunnustaisi ne itsenäisiksi valtioiksi. Yksimielisellä päätöksellä Venäjän parlamentti hyväksyi kyseiset toiveet 2008.

Separatistialueiden statuskysymys on aikaisemmin ollut lukittu. Sodan jälkeen statusneuvottelut on täysin lakkautettu ja itsenäisyysjulistuksesta lähtien Abhasia ja Etelä-Ossetia ovat katsoneet asian ratkaistuksi. Nyt jää vain nähtäväksi, millaisia taloudellisia ja poliittisia voittoja tai menetyksiä itsenäisyys kyseisille alueille tuo

---

⁶² Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 17. Tulostettu 14.12.2008.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

tullessaan. Tosin oletettavaa on, että Abhasian edellytykset toimia itsenäisenä valtiona ovat suuremmat kuin Etelä-Ossetian, joka on riippuvainen Venäjästä muun muassa geopoliittisen tilanteensa vuoksi. On vaikea kuvitella alueiden kehittyvän hyvinvointivaltioiksi samaa tahtia muun Georgian kanssa.

Se on myös hyvin epätodennäköistä, että pakolaiskysymykseen, koskien muun muassa pakolaisten paluuta Abhasiaan, kyettäisiin löytämään jokin ratkaisu jo lähiaikoina. Tämä merkitsee Georgialle suurta arvovallan menetystä asiassa, jossa se ei ole halunnut integroida maan sisäisiä pakolaisia. Käytännössä se olisi merkinnyt samaa kuin Georgia olisi myöntänyt oman kyvyttömyytensä ratkaista kysymys.

Etelä-Ossetiassa taas syntyperäiset georgialaiset ja etelä-osseetit ovat ongelmista huolimatta kyenneet elämään rinnan. Etelä-Ossetian pääkaupunkialue Tskhinvali on esimerkiksi ollut pääasiassa georgialaisten asuttamien kylien ympäröimä. Mutta sodanjälkeiset merkit enteilevät sitä, ettei heidän anneta palata takaisin Etelä-Ossetiaan. Georgian pitkäaikaiset ongelmat koskien maansisäisiä pakolaisia ovat niin ollen vain pahentuneet sodan takia.

Venäjä on puolestaan saanut tunnustamisen myötä ottaa epäsuoran vastuun Abhasiasta ja Etelä-Ossetiasta, jota sillä ei aiemmin ollut. Se ei tule olemaan vain jokin tehtävä muiden venäläisten Pohjois-Kaukasian tasavaltojen joukossa, vaan kyseessä on kaksi konfliktialtista aluetta, joita pitää käsitellä turvallisuuspoliittisena kysymyksenä ja jotka saattavat vetää myös Venäjän mukaan konfliktiin, vaikka Venäjä ei itse siihen haluaisikaan sekaantua.⁶³

---

⁶³ Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 60-61. Tulostettu 14.12.2008.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

4 USA JA GEORGIA

4.1 USA:n Etelä-Kaukasian geopolitiikka

1990-luvun alussa USA:lla ei ollut suoranaista Kaukasian politiikkaa osittain siksi, että poliitikkojen alueen tuntemus oli vielä olematonta. Näinä vuosina USA:n ulkopoliitikassa keskityttiin ensin Keski-Eurooppaan ja sitten vasta etsittiin mahdollisia uuden sarjan liittolaisia. Vuoden 2001 terroristi-iskuun mennessä levinnyt suhdeaalto saavutti myös Keski-Aasian. Tosin pitkän laiminlyönnin seurauksena yritykset solmia suhteita kuitenkin epäonnistuivat muiden muassa Uzbekistanin kanssa, sillä se palasi takaisin Venäjän leiriin. Sen seurauksena USA joutui keskittämään ulko- ja turvallisuuspoliittisen painopisteensä uudelleen, jolloin se siirtyi Kaukasiaan.

Alun perin USA:n Etelä-Kaukasian politiikka oli sitä, että se mukaili Venäjää ja vältti sekaantumista Georgian, Armenian ja Azerbaidžhanin turvallisuusjärjestelyihin. Kuitenkin 1990-luvun puolivälissä amerikkalaisten yhtiöiden kiinnostus Kaspian energiavarantoihin kasvoi, jolloin Washington alkoi poliittisesti aktivoitua. Viime aikoina USA on alkanut pitää Etelä-Kaukasiaa osana suurempaa strategiaa luodakseen vakaan alueen Balkanilta Keski-Aasiaan asti sekä tukeakseen NATO:n laajentumista Keski- ja Itä-Eurooppaan.

Vuosien saatossa USA:n harjoittamalle Etelä-Kaukasian politiikalle on muotoutunut kolme päämäärää: energia, demokratia ja poliittinen vakaus. Päämäärät voidaan jakaa vielä seuraaviin alatavoitteisiin, kuten energiatavoitteet, poliittiset tavoitteet, turvallisuustavoitteet ja sosio-ekonomiset tavoitteet.

Energiatavoitteissa vuoteen 1998 mennessä USA oli omaksunut ”moniputkitaktiikan” Kaspian energian toimittamiseksi lännen markkinoille, jossa Venäjä ja Iran jätettiin ulkopuolelle. Erityisenä kiinnekohtana ei ollut vain suunniteltu BTC-öljyputki, vaan myös muut itä-länsi-putket Kaspian öljyn ja kaasun kuljettamiseksi Turkkiin. USA on toistuvasti väittänyt, että sen politiikka on kohdistettu murtamaan Venäjän energiankuljetusreitimonopoli, mutta että se ei ole itsessään venäjänkielteistä.

Poliittisiin tavoitteisiin kuuluu muun muassa Iranin hallinta siten, että kyetään estämään radikaalin islamin vaikutus Kaukasiaan ja Keski-Aasiaan. Sen lisäksi USA

on aktiivisesti puhunut demokratian ja kaupankäynnin periaatteiden puolesta. 9/11:n tapahtumista lähtien poliittisia tavoitteita on täydennetty turvallisuustavoittein, joihin liittyy kaikkien kolmen Etelä-Kaukasian valtion kanssa tehtävä turvallisuusyhteistyö. Georgian turvallisuusyhteistyöohjelma on kaikkein kattavin. Ohjelmat ovat tarkoitettu terrorisminvastaisen taistelukyvyn ja rajavartiokyvyn lisäämiseen sekä armeijan nykyaikaistamisen tukemiseen. Tämän lisäksi USA on koettanut pyrkiä ratkaisemaan alueellisia konflikteja, erityisesti erään Vuoristo-Karabahissa. Toistaiseksi yritysten tulokset ovat jääneet laihanlaisiksi.

Sosio-ekonomisten tavoitteiden puitteissa USA:n kansainvälisen kehityksen toimisto (USAID) antoi aluksi humanitääristä apua, mutta siirtyi alueen vaihtelevista tarpeista johtuen tukemaan talouden ja demokratian kehittymistä. USA:n Armenialle ja Georgialle antama apu henkilöä kohti on ollut maailman suurimpia.

USA ymmärsi Eurooppaa aiemmin Etelä-Kaukasian merkityksen, ei vain geopoliittisista, vaan ehkä ennemminkin geoeconomisista syistä. Energiaturvallisuuden takia USA on aktiivisesti kannustanut BTC- ja BTE-putkien rakentamista, jolloin energiareitit monipuolistuvat ja Euroopasta tulee energiatarpeissaan vähemmän riippuvainen Venäjältä. Jotkut amerikkalais-virkamiehet kaavailevat NATO:lle roolia yksittäisten maiden resurssijaon koordinoimiseksi ja mahdollisten energiahäiriöiden lopettamiseksi. Lisäksi NATO:n tehtävänä saattaisi olla energiaa tuottavien maiden infrastruktuurin turvaaminen levottomuuksien tai (terroristi)hyökkäyksen kohdatessa maata.⁶⁴

Yhdysvallat on yksi vaikutusvaltaisimmista ulkomaisista toimijoista Etelä-Kaukasiassa. Washingtonin ja Moskovan välillä on viime vuosina käyty kiristynyttä kilpailua vaikutusvallasta kyseisellä alueella. Ja jos tilannetta arvioidaan käydyn kamppailun perusteella, niin voidaan pitää Moskovan olevan hiukan häviön puolella.

Jo nykyään USA:n vaikutus Etelä-Kaukasiassa on voimakkaampaa kuin Venäjän. Edes Armeniaa, joka on kollektiivisen turvallisuusjärjestön (venäjäksi ОДКБ, englanniksi CSTO) jäsen ja pitää itseään Venäjän strategisena liittolaisena Etelä-Kaukasiassa, on tuskin mahdollista pitää tässä yhteydessä poikkeuksena, vaikka

⁶⁴ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 47-49 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

kyseisen maan politiikassa ei ole huomattavissa sen suurempaa kallistumaa länteen päin kuin esimerkiksi Georgian politiikassa on. Bakun strategiset intressit Kaspian alueen suurimpana öljyntuottajana ovat yhä enemmän suuntautuneet Venäjän sijasta länteen, vaikkakin se on ollut vähäisempää Georgian ja Azerbaidzhanin intonon verrattuna. Lisäksi Armeniassa kasvaa tyytymättömyys Venäjän passiiviseen politiikkaan maaalueiden miehityksen suhteen.

Niin ollen, jos viime vuosina Moskovan merkitys kaikissa Etelä-Kaukasian maissa on vähentynyt, niin läntisten maiden vaikutusvalta, erityisesti USA:n on päinvastoin suunnitellusti kasvanut.

USA pitää Etelä-Kaukasian maita pääasiallisena geopoliittisena sillanpääasemana – tukialueena, jota käytetään apuna valtioiden demokraattisten uudistussuunnitelmien toimeenpanemiseksi laajassa Lähi-Idässä. Mutta tosiasiasa Etelä-Kaukasian avulla vahvistetaan USA:n vaikutusvaltaa Kaspian- ja Mustanmeren alueilla (mukaan lukien Keski-Aasiassa), mikä on kansallisen turvallisuuden tärkein seikka. Jotta tämä onnistuisi, niin Etelä-Kaukasian maiden tulisi ensin itse modernisoitua. Washingtonin mukaan maiden demokraattisia instituutioita ja kansalaisyhteiskuntia tulee vahvistaa ja samalla asianmukaiset oikeudet ja vapaudet on turvattava, ottaen mallia lännestä ja eritoten Amerikasta. Tällä saralla on viime aikoina tapahtunut huomattavaa aktivoitumista niin Yhdysvaltain kuin kansainvälisten liittoumien puolelta, joissa myös USA:n vaikutus on kiistaton (myös GUAM:ssa). Viranomaisyhteyksien laajentamisen ja syventämisen lisäksi monien kansalaisjärjestöjen tuella tehdään määrätietoista työtä alueen maiden oppositioiden kanssa, mikä on osoittautunut hyvinkin hedelmälliseksi.

Yksi USA:n tärkeimmistä intresseistä Etelä-Kaukasiassa on kuitenkin Kaspian öljylähteistä saatava energia. Kaspian öljy varmistaa öljytoimitusten monipuolistumisen ilman Venäjää. Se myös merkitsee, että Euroopan Unionin maihin avattavien Kaspian öljyn toimitusten kontrolli tulee olemaan Washingtonilla. Sen lisäksi USA kontrolloi huomattavilta osin myös Lähi-Idästä tulevaa öljyä, jolloin siitä aiheutuvat taloudelliset rajoitteet saattavat haitata joidenkin EU-maiden itsenäistä politiikkaa (kuten tapahtui esimerkiksi Irakin sodan suhteen). Kun Kaspian öljy ja kaasu ovat Washingtonin käsissä, niin se yhä enemmän vahventaa euroatlanttista yhteyttä USA:n hallitsevan roolin ohella. Jos kylmän sodan aikana USA:n hallitseva

rooli syntyi neuvostouhkan pohjalta, niin nyt sen tilalle tulevat uhat, jotka liittyvät Euroopan energiaturvallisuuteen, joka puolestaan liittyy Venäjän politiikkaan.

Mutta USA ei ole ainut maa, joka taistelee Kaspian alueen öljyresursseista. Muita taistelun osanottajia ovat suurten valtojen edustajat EU, Venäjä ja Kiina sekä muut asianosaiset, kuten alueen valtiot Turkki, Iran ja Ukraina, joskaan ne eivät taistele samassa sarjassa. Odotettavissa siis on, että poliittisesta öljytaistelusta tulee pitkäaikainen jännitystila, jota tuetaan muun muassa sotilaallisin ja taloudellisin resurssein. Vastaavasti Etelä-Kaukasian maiden rooli tulee nousemaan geopoliittisesti muuhun maailmaan nähden. Tällöin Etelä-Kaukasiassa muodostuu merkitykselliseksi amerikkalaisten tukema poliittinen eliitti, jolla on hallussaan keskeiset poliittiset virat ja jotka voivat tällöin taata valtioidensa uuden, amerikkalaismielisen poliittisen suunnan ja sen varman pidon.

Eittämättä USA:lle Etelä-Kaukasia on myös sotilastrategisesti tärkeä: ei vain sopivana ja turvallisena sillanpääasemana, josta olisi mahdollista vaikuttaa voimakeinoin johonkin Lähi-Idän niskuroivaan hallitukseen ja levittäytyä Keski-Aasiaan, vaan myös etuvartioasemana, josta voisi torjua Venäjän laajentumisen ja sen vaikutuksen etelän suunnalla. Määrätyt tehtävät liitetään GUAM:in elvyttämiseen (vaikka Uzbekistanin ero liitosta heikensi sitä) sekä mahdollisesti uuteen luotavaan liittoumaan Keski- ja Etelä-Aasian maiden välillä, johon voivat liittyä kaikki viisi IVY:n keskiaasialaista valtiota sekä lisäksi Afganistan, Pakistan ja myöhemmin mahdollisesti myös Irak, ja joka tekisi yhteistyötä GUAM:in kanssa. Edellä mainitun kaltaisen kokoomuksen muodostaminen ratkaisisi monta ongelmaa: saartaisi Iranin Washingtonille uskollisilla valtioilla, estäisi Kiinaa pääsemästä käsiksi iranilaiseen ja kaspialaiseen öljyyn, mahdollistaisi eteläisten kuljetusreittien rakentamisen kaspialaisilta energiantuottajilta Etelä-Kaukasiaan ja Intian valtameren terminaaleihin sekä loisi sopivan esteen Venäjän ja Iranin muodostaman ”kaasu-Opec:in” uhalle.

Eriyistä aktiivisuutta sotilaallisen yhteistyön tasolla Georgialle ovat osoittaneet USA ja Turkki, jotka ovat ottaneet vastuun Georgian asevoimien uudistamisesta ja ajanmukaistamisesta ja ovat sitten kahdessa vuodessa kouluttaneet ja varustaneet neljä pataljoonaa Georgian armeijaan. Turkki halusi välttämättä tuottaa ja täydentää jalkaväkiprikaatin, joka on sijoitettuna Ahalziheen ja Goriin.

USA:n sotilasstrategisissa suunnitelmissa Etelä-Kaukasia näyttelee yhä tärkeämpää roolia. Amerikkalaisten asevoimien läsnäoloa on vähitellen lisätty seutukunnan maissa. NATO:n Euroopan joukkojen komentaja, amerikkalainen kenraali James Jones, puhui suoraan muun muassa siitä, että Kaukasia on yhä tärkeämpi USA:n intresseille. Kenraali totesi sotilaallisen suoraan, että Pentagon pitää Kaukasiaa ”geografisena paikkana avainasemassa demokratian ja markkinatalouden levittämiseksi Keski- ja Lounais-Aasian maihin.” Mainiten USA:n asevoimille tärkeän etutukikohdan olemassaolon, kenraali Jones selitti amerikkalaisenaattoreille: ”Sen lisäksi, että säilytämme perinteiset kommunikaatiolinjat ja kulkuoikeudet, etsimme myös pääsyä uusille kohteille ja kauttakuljetusoikeutta Mustallemerelle, Kaukasiaan, Lähi-Itään ja Afrikkaan edistääksemme Yhdysvaltain kansallisia etuja.” Sitä paitsi Pentagonin mukaan Kaukasia tarjoaa ihanteellisen ilmakäytävän USA:n eurooppalaisten tukikohtien ja Afganistanin ryhmäkuntien välillä. Ymmärrettävää on, että sekä kyseistä käytävää että Etelä-Kaukasian valtioiden operatiivista infrastruktuuria tullaan käyttämään myös muissa operaatioissa, niin sotilaallisissa kuin humanitäärisissä sekä muissa, joissa USA ja sen asevoimat voivat toimia Etelä-Kaukasian raja-alueilla tai sen läheisillä alueilla.

Amerikan johtavalla eliitillä on tähän asti vallinnut käsitys, että yleisen ja alueellisen turvallisuuden näkökulmasta Pohjois-Kaukasiaa ei saa erottaa Etelä-Kaukasiasta. Täten minkä tahansa alueellisen turvallisuusjärjestelmän, joka järjestetään USA:n tai NATO:n suojeluksessa, täytyy tavalla tai toisella kattaa myös Pohjois-Kaukasia, mitä Venäjän on ymmärrettävistä syistä mahdoton hyväksyä.

Itse USA:ssa on toimeenpaneuvien elimien välillä myös tiettyjä ristiriitoja johtuen Etelä-Kaukasian politiikasta: joissakin kysymyksissä ulkoministeriön ja puolustusministeriön kannat eroavat. Siitä huolimatta sisäpoliittisista syistä varsinaista mielipidettä edustaa USA:n kongressi Armenian ja Azerbaidžhanin välisen konfliktin suhteen, joten USA:n Etelä-Kaukasian strategiaa voidaan pitää tietyssä mielessä epäselvänä.⁶⁵

---

⁶⁵ Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. s.34-38. Tulostettu 30.1.2009.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf>

4.2 USA:n ja Georgian väliset suhteet

USA on asettunut Georgiaan varmistaakseen ruusuvallankumouksen ”onnistumisen” jatkumon. Nykyinen (Bush nuoremman aikainen) hallitus on antanut täyden tukensa Georgialle. Taktisessa mielessä Yhdysvaltojen sotilaallinen kiinnostus maahan oli lisääntynyt jo ennen ruusuvallankumousta. Vuodesta 2001 lähtien USA:ta on kiinnostanut kolme seikkaa: ensinnäkin tukea Georgian terrorisminvastaisen kyvyn kehittymistä, toiseksi varmistaa, että Georgia ja sen lähialueet eivät joudu kansainvälisen terrorismitoiminnan kohteeksi sekä kolmanneksi turvata Kaspianmeren hiilivetyvarantojen kuljetus maailmanmarkkinoille ja sen kehittyminen. Ruusuvallankumouksen myötä tuli myös neljäs kiinnostuksenkohde – Georgian demokratian vahvistaminen. Konfliktien sovittelu onkin noussut USA:n tärkeimmäksi päämääräksi Georgiassa.

Muutamien vaikutusvaltaisten amerikkalaisten ajattelijoiden mukaan Georgiasta on tullut tärkein USA:n liittolainen Mustanmeren alueella. Maaliskuussa 2005 Vladimir Socor väitteli senaatin ulkomaansuhteiden komitean (Senate Foreign Relations Committee) edessä, että ”Mustanmeren alue toimii keskuksena kehittyvässä geostrategisessä ja geoeconomisessa järjestelmässä, joka ulottuu NATO-Euroopasta Keski-Aasiaan ja Afganistaniin, ja se on jo sinänsä ratkaiseva USA:n terrorisminvastaisille ponnistuksille.” Bruce Jaksonin ja Ron Asmuksen ajattelua herättävissä lausumissa Mustanmeren alue on euroatlanttisen yhteisön uusi ”Fulda gap”: ”Mustanmeren alue on keskellä suurta strategista haastetta, jossa yritetään luoda vakautta Euroopasta aina laajaan Lähi-Itään asti.” Kaiken tämän keskellä, keskipisteen keskipisteessä, sijaitsee Georgia.

Edellä mainitut strategiset lausumat ovat toteutuneet käytännössä viidellä tasolla. Ensinnäkin, USA:n armeija on vahvasti mukana Georgian asevoimien uudistuksen tukemisessa. 2002 USA aloitti Georgian ”Train and Equip” -ohjelman (GTEP) aikomuksena kouluttaa noin 1200 georgialaissotilasta kahden vuoden ajan vastakapinallistaktiikkaan. 2005 aloitettiin ”Sustainment and Stability Operation” -ohjelma (SSOP), jossa kului toiset 60 miljoonaa dollaria kahden georgialaisen jalkaväkijoukon valmistamiseen Irakin rauhanturvaoperaatiota varten. Lisäksi USA auttaa huoltopataljoonan, kahden prikaatin henkilöstön sekä viesti- ja tiedustelukomppanioiden yksiköiden kouluttamisessa ja tukemisessa. Yhdysvallat suunnittelee myös tukevuksensa maavoimien uudistamista, rakentavansa asevoimien

JOINT-operaatiokeskuksen ja päivittävänsä kansallisen koulutuskeskuksen. Georgia tulee myös jatkossa saamaan tukea USA:n ulkoministeriöltä 1997 aloitetun Georgian "Border Security and Law Enforcement" -ohjelman (GBSLE) kautta.

Toiseksi, USA on tukenut Georgian syventyviä suhteita NATO:on. Liittouman läsnäolo vakiintui Etelä-Kaukasiassa 1990-luvun puolivälin jälkeen, kun Georgia ja Azerbaidzhan liittyivät NATO:n PfP-ohjelmaan. Maaliskuussa 2005 NATO ja Georgia sopivat liittouman oikeudesta käyttää Georgian ilmatilaa, merialuetta ja maa-alueita joukkojen ja varusteiden kuljettamiseen.

Kolmanneksi, Yhdysvaltain hallitus on tukenut Georgiaa Etelä-Ossetian kysymyksessä. Washington on päässyt yhteisymmärrykseen Tbilisin kanssa siitä, ettei nykyisen tilanteen voi antaa jatkua. Yhdysvaltain Georgian lähettiläs John Tefft totesi, että "rauhanomainen ratkaisu Etelä-Ossetian ja Abhasian kysymyksissä on ainut ratkaisu, mutta *"status quo"* ei voi jatkua." Syyskuussa 2005 hän vaati uutta diplomaattista lähestymistä konfliktien ratkaisemiseksi, väittäen, että "konfliktien jäädyttäminen ajoissa ja niiden pitäminen nykyisessä tilassa ei tunnu olevan mikään vaihtoehto."

Status quo:n uhmaaminen on tarkoittanut eri asioita eri aikoina. Vuoden 2004 puolivälissä USA:n hallitus vaati ETYJ:n mandaatin laajentamista Etelä-Ossetiassa ja tuki Georgian ajatusta kutsua kokoon kansainvälinen konferenssi. Vuonna 2005 Yhdysvaltain hallitus tuki Georgian ehdotusta Etelä-Ossetian konfliktin sovittelusta, minkä USA:n ulkoministeri on ottanut esille venäläisten kollegojensa parissa moneen otteeseen. USA:n ja Venäjän välisellä asialistalla on paljon aiheita ja koska Etelä-Ossetia on yksi niistä, todistaa se Georgian olevan tärkeän USA:lle.

Neljänneksi, Georgiasta on tullut myös USA:n hallituksen "Millenium Challenge" -avun vastaanottaja syyskuussa 2005. "Millenium Challenge" -rahasto antaa Georgialle mahdollisuuden saada 295,3 miljoonaa dollaria seuraavan viiden vuoden aikana alueen infrastruktuurin rakentamiseen ja yritysten kehittämiseen. Näihin kohdistettu ohjelma on lisänä muille amerikkalaisille vuosittaisille avustusohjelmille Georgiassa. Vuonna 2005 USA:n antama apu nousi 138,9 miljoonaan dollariin, sisältäen demokratiaprojektien sekä taloudellisten ja sosiaalisten uudistusten, humanitaarisen avun, lainvalvontaviranomaistoiminnan sekä muiden sektorien

välischen aloitteiden tukemisen. Georgiassa toimii myös noin 60 amerikkalaisen rauhanturvajoukkojärjestön vapaaehtoista jäsentä.

Viidenneksi, Yhdysvaltain politiikka on luonut painetta Tbilisiin varmistaakseen, ettei vallankumouksesta saatu muutosvauhti hidastu. Washington on koettanut välttää kolmea vaaraa: georgialainen sisäpolitiikka tulee liian ahdasmieliseksi; taistelut puhkeavat uudelleen konfliktialueilla tai Venäjän ja Georgian väliset suhteet saavuttavat kriisitason. Adžaran ja Etelä-Ossetian konfliktien kärjistymisen aikana 2004 Yhdysvaltain hallitus yritti hillitä Georgian politiikkaa – tuloksetta. Vuosina 2004 ja 2005 amerikkalaiset virkamiehet antoivat ymmärtää, että Georgian demokraattiset uudistukset olivat kaikkea muuta kuin loppu. Kuitenkin USA:n korkean tason virkamiesten mukaan lukien presidentin jatkuvat vierailut sekä Georgian saama runsas huomio Washingtonissa on saanut pahimman paineen laantumaan. Georgia on USA:lle tärkeä ja Tbilisi tietää sen.⁶⁶

USA ja Georgian sota

USA on useissa yhteyksissä antanut ymmärtää, että Georgia on kumppanina etusijalla. Jo ennen vuoden 2008 sotaa ja sen aikana USA ja Georgia ovat tehneet läheistä yhteistyötä niin sotilaallisesti kuin turvallisuuspoliittisestikin. Amerikkalaisten sodanaikaisista toimista on useita esimerkkejä. Kun sota alkoi, niin USA turvasi georgialaisten viranomaisten tärkeitä ATK-pohjaisia toimintoja. Sodan toisena päivänä 14 amerikkalaista konetta lennätti maahan 1800 georgialaista sotilasta [Irakista], Venäjään vihamielisesti suhtautuvaa taistelijaa. Siitä lähtien Tbilisin ilmasilta on ollut toiminnassa. Seitsemän päivää sen jälkeen, kun Medvedev oli allekirjoittanut rauhansopimuksen, Georgiaan saapui ensimmäisenä aluksena amerikkalainen Aegis-hävittäjä antamaan humanitääristä apua. Myös vuoropuhelut Washingtonin ja Tbilisin välillä ovat olleet intensiivisiä. Useat merkit viittaavat siihen, että Washingtonin tuki Tbilisille tulee säilymään ja mahdollisesti saamaan uuden suunnan. Aikaisemmin USA jätti pois Georgian armeijalle antamastaan koulutuksesta taktillisten joukkojen ja ilmavoimien koulutuksen muun muassa siksi, ettei huolestuttaisi Venäjää. On odotettavissa, että amerikkalaiset varustavat Georgian jälleen sotilaallisesti, sillä georgialainen puolustus on nyt monessa mielessä tullut

---

⁶⁶ Lynch, Dov. 2006. Why Georgia Matters? *Chaillot Paper № 86*. Paris: EU Institute for Security Studies. s. 51-53. Tulostettu 5.1.2009.

<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp086.pdf>

murskatuksi. Monet vaativat Georgian varustamista muun muassa panssarintorjunta- ja ilmatorjunta-asein. Jopa maltillisesti, esimerkiksi ilmatorjunnalla, vahvistetut Georgian asevoimat, voisivat muodostua Venäjälle suuremmaksi ongelmaksi kuin se Tbilisin tarjoama vastus, jonka se kohtasi elokuun alussa.⁶⁷

---

⁶⁷ Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska läckmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 60-61. Tulostettu 14.12.2008.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

5 USA JA VENÄJÄ

5.1 Kylmän sodan loppu

Venäjä muutti suhtautumistaan Yhdysvaltoihin 1980-luvun loppupuolella, kun useiden tapaamisten jälkeen Gorbatsov ja Reagan julistivat maiden välisten vihollisuuksien olevan ohitse. Venäläisten näkökulmasta tämä merkitsi kylmän sodan loppua, kun taas amerikkalaisten mielestä kylmä sota loppui vasta Neuvostoliiton hajottua. Ristiriidalla on ratkaisevat seurauksensa: sekä Venäjän hallitus että kansa uskovat, että kylmä sota lopetettiin kummankin kansan tahdosta, mutta amerikkalaiset taas uskovat voittaneensa kylmän sodan.

Kylmän sodan päätyttyä Yhdysvallat ei enää kohdellut Venäjää vihollisena vaan lähinnä ongelmana: USA:n oli varmistuttava siitä, että venäläiset ydinaseet olivat edelleen valvonnan alaisina ja että Venäjä alkoi demokratisoitua eikä palaisi takaisin kommunismiin. Lisäksi oli varmistettava, ettei Venäjältä tulisi jälleen vihollista, vaan se jäisi USA:n kumppaniksi. Vuoteen 1995 mennessä kaikki ydinaseet entisistä neuvostotasavalloista oli tuotu Venäjälle ja kävi myös selville, ettei Moskova ole palaamassa takaisin kommunismiin. Tässä vaiheessa Venäjän rooli USA:n ulkopoliitikassa väheni ja amerikkalaiset johtajat alkoivat ottamaan vähemmän huomioon venäläisten kollegoidensa mielipiteitä.

Samanaikaisesti alkanut NATO:n laajenemisprosessi on aiheuttanut suuria ristiriitoja näiden kahden valtion välille. Venäläisten mukaan Saksojen yhdistymisen aikoihin Neuvostoliitto ja länsi sopivat epävirallisesti siitä, ettei NATO laajentuisi pidemmälle itään. Vuonna 1995 NATO aloitti Venäjä vahvasti vastustamat laajentumisprosessi-keskustelut. Venäjän ensimmäinen presidentti Boris Jeltsin jopa vaihtoi maan ulkoministerin ”pulumusesta haukkaan” eli Kozyrevista Primakoviin. NATO:n laajentuminen nähtiin Venäjällä erittäin epäystävällisenä tekona. Jännite kyseisten maiden välillä kasvoi jyrkästi, kun USA aloitti vuonna 1999 Jugoslavian operaationsa. Venäjä käytti kaikki mahdolliset tilaisuudet ilmaistakseen tyytymättömyytensä Jugoslavian pommituksiin ja lopetti turvallisuussektoriyhteistyön USA:n kanssa. Samaan aikaan USA arvosteli voimakkaasti Venäjää Tshetshenian sodasta.

Muutos suhteissa tapahtui 9/11 terrori-iskun seurauksena. Venäjä oli eräs ensimmäisistä maista, joka tarjosi apuaan ja tukeaan Yhdysvalloille, ja se myös tuki USA:ta Afganistanissa. Maiden johtajat loivat välilleen hyvän henkilökohtaisen suhteen, mikä myös heijastui kansojen väliseen yhteistyöhön. Venäjä liittyi USA:n terrorisminvastaiseen koalitioon, mutta itse koalitio ei kestänyt kauaa, sillä Moskova vastusti voimakkaasti uutta hyökkäystä Irakiin.⁶⁸

5.2 USA:n ja Venäjän väliset suhteet tänään

Nykyään on olemassa vain muutamia asioita, joista USA ja Venäjä eivät pääse yhteisymmärrykseen. Venäjä vastustaa voimakkaasti USA:n aikeita perustaa Itä-Eurooppaan torjuntaohjusasemia, sillä se saattaisi uhata strategista tasavertaisuutta ja aiheuttaa uuden kilpavarustelukierteen. Toinen hiertämään jääneistä asioista on NATO:n laajentuminen. Ensimmäisen kerran NATO laajentui 1999 ja toinen kerta oli 2004, jolloin liittouman uusiksi jäseniksi hyväksyttiin myös kolme entistä neuvostotasavaltaa. Vuodesta 2008 eteenpäin on odotettavissa NATO:n laajeneminen edelleen itään päin. Tällöin NATO voi hyväksyä jäsenikseen entiseen Neuvostoliittoon kuuluneita kansakuntia, jotka Venäjä on perinteisesti laskenut omaan etupiiriinsä kuuluviksi, nimittäin Ukrainan ja Georgian. Myös Kosovon konflikti on ollut eräs kiistakysymys Venäjän ja USA:n välisissä suhteissa, sillä ne eivät ole pystyneet pääsemään sopuun alueen asemasta. Lisäksi Yhdysvallat on arvostellut Venäjää sananvapaustilanteesta, mitä Venäjä on pitänyt sekaantumisena omiin sisäisiin asioihin. Nämä kaksi maata ovat kuitenkin onnistuneet tekemään yhteistyötä terrorismin ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. Ne myös pyrkivät ratkaisemaan Irania ja Pohjois-Koreaa koskevia kysymyksiä muista ristiriidoista huolimatta. Viime vuosina myös maiden välinen taloudellinen yhteistyö on kehittynyt.⁶⁸

USA:n ja Venäjän välinen kilpailu Kaukasiassa ja Kaspianmerellä

Yhdysvallat on vasta hiljattain tiedostanut Kaspian alueen merkityksen ja on verrattain uusi toimija siellä. USA:n pääasialliset syyt läsnäoloonsa alueella ovat Etelä-Kaukasian ja Kaspian alueen geostrateginen merkitys Eurooppaa ja Keski-

---

⁶⁸ Dolinskiy, Aleksey. 2008. British and US Public Diplomacy in Russia. Washington: Public Diplomacy Council. s.19-21. Tulostettu 30.12.2008.
http://www.publicdiplomacycouncil.org/uploads/Dolinskiy_British_and_US_public_diplomacy_in_Russia_final.pdf

Aasiaa yhdistävänä käytävänä, sillanpääasemana Iranin valvomiseksi ja painostamiseksi, energiaressurssien lähteenä sekä terrorisminvastaisessa sodassa.

Yhdysvaltain viimeaikainen mukaantulo saattaa heilauttaa alueen heikkoa voimatasapainoa, joka on muodostunut Neuvostoliiton hajoamisen vanavedessä. Tämä on ongelmallista. Näin on asiainlaita erityisesti Iranin ja Venäjän kanssa, jotka ovat alueen suurimmat vallat ja jotka tuntevat itsensä uhatuiksi.

USA on valinnut Azerbaidzhanin tärkeimmäksi liittolaisekseen Kaspian altaalla ja on sen vuoksi luonut intensiivisen sotilasyhteistyöohjelman. Venäläiset sotilasanalytikit kiistelevät siitä, että muistuttaako tilanne USA:n GTEP:iä, jonka avulla Georgia sai itselleen toimintakykyisen, koulutetun ja varustetun armeijan vain parin vuoden kuluessa. Venäläiset analytikit pelkäävätkin, että kohta tilanne tulee olemaan samanlainen Azerbaidzhanin kohdalla, riistäen Venäjältä mahdollisuuden vaikuttaa Azerbaidzhaniin.

Yhdysvaltain sotilasyhteistyö Etelä-Kaukasiassa ja Kaspiassa vaikuttaa sujuvan kitkattomasti. Vaikka USA antaa vaikutelman haluttomuudesta tehdä omasta sotilaallisesta olemassaolostaan ja toimistaan julkista, on selvää, että se puolustaa alueella omia intressejään, mukaan lukien energiaturvallisuutta. USA:n sotilaallisen tuen lisäksi myös Azerbaidzhanin oma kasvava puolustusbudjetti myötävaikuttaa sen sotilaallisen voiman vahvistumiseen. Kysymys kuuluukin, pystyykö USA vakuuttamaan muut maat, kuten Kazakstanin, tekemään kanssaan sotilasyhteistyötä. Venäjä on vaikuttanut hyvinkin kiinnostuneelta säilyttämään alueellisen määräysvaltansa Kaspian laivastollaan. Johtuen USA:n kasvavasta läsnäolosta alueella, sen täytyy hankkia liittolaisia. Venäjä on suunnitellut perustettavaksi oman itsensä johtamat CASFOR-merijoukot, joissa olisi myös edustus muista Kaspian rannikkomaista Iranin lisäksi, mutta se vaikuttaa vielä kaukaiselta asialta.

Syy mahdolliseen konfliktiin Kaspiassa on sen epäselvä laillinen asema. Tähän mennessä rannikkovaltiot eivät ole päässeet sopuun Kaspianmeren jaosta. Aseistetut yhteenotot ovat olleet hyvinkin lähellä Azerbaidzhanin ja Iranin välillä koskien kiisteltyjä öljykenttiä. Jännitteet todennäköisesti myös jatkuvat niin kauan kuin Kaspianmeren laillinen asema on kiistanalainen. Koska pelissä on sekä geostrategiset että geoeconomiset intressit, ja koska kummallakin on vaikeuksia

päästä sopuun, niin Venäjän ja USA:n välisen kilpailun Kaukasiassa ja Kaspienmerellä voidaan odottaa jatkuvan vielä vuosia eteenpäin.⁶⁹

Jäätäneiden konfliktien sulattaminen

Etelä-Kaukasiasta puheen ollen, on ilmiselvää, että Yhdysvallat haluaa alueen olevan vakaa öljysektorin sijoitustensa vuoksi kuin myös omien geostrategisten intressiensä takia. Amerikkalaisten lähteiden mukaan alueen energiasektori on vaatinut esimerkiksi vuonna 2003 miljardeja dollareita. Vuoden 2005 alussa USA:n sijoitukset Keski-Aasiassa ja Kaspiassa olivat jo 30 miljardia dollaria.

Georgian separatistialueista, Abhasiasta ja Etelä-Ossetiasta, on tullut pääpelaajien mielenkiinnon kohde alueella. Riippumatta jännitteistä ja/tai konflikteista niiden ja Tbilisin välillä, ulkopuoliset välittäjät, erityisesti Venäjä, eivät ole aina esiintyneet neutraalisti, vaan konflikteja käytetään poliittisesti hyväksi. Päämäärät ovat selvät; sekä länsi että Venäjä pyrkivät hallitsevaksi toimijaksi Etelä-Kaukasiassa.

Venäjä on kuitenkin joutunut asteittain peräytymään kyseiseltä alueelta. Torjuakseen perääntymisensä, eräs Venäjän taktikoista lännen etenemisen hidastamiseksi on pitää ”jäätäneet konfliktit” koskemattomina. Tämä tekee Georgialle vaikeammaksi houkutella länsimaisia sijoittajia ja se vaikeuttaa myös NATO:n jäseneksi pääsyä. Sekä lännen edistyminen että Venäjän vastahankainen perääntyminen alueella tulevat jatkumaan, elleivät kyseiset maailmanvallat ja niiden järjestöt kykene löytämään yksimielisyyttä tai rauhallista yhteiseloja alueella. Näissä olosuhteissa jäätäneiden konfliktien ratkaiseminen on melko mahdotonta. Jos näin todellakin tapahtuu, niin Etelä-Kaukasian taloudelliselle kehitykselle vahingolliset kiistat tulevat jatkumaan, kunnes jotkut alueen maista tai ne kaikki yhdistetään läntisiin järjestelmiin.⁶⁹

Venäjän ja USA:n suhteet Georgian sodan jälkimainingeissa

Venäläiset sotatoimet sekä Etelä-Ossetian ja Abhasian tunnustaminen voidaan nähdä vastareaktiona osin länsivaltojen päätökseen tunnustaa Kosovon itsenäisyys

⁶⁹ de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. s. 67-70, 47-49 Tulostettu 14.12.2008
http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

Serbiasta, mitä Venäjä vastusti vuosia, muun muassa Tshetshenian takia ja osin NATO:n huhtikuiseen päätökseen avata Georgialle ja Ukrainalle mahdollisuus tulla jäseniksi. Tällöin venäläisten mielestä heillä oli oikeus tukea lähialueidensa separatisteja, sillä mahdollinen NATO-jäsenyys olisi vakava uhka venäläisten turvallisuudelle. Sodan poliittinen tarkoitus ei ollut ainoastaan rangaista Saakašvilia vaan myös torjua ajoissa edellä mainittu uhka, sekä voittaa lännen kunnioitus kokemissaan turvallisuuskysymyksissä.

Varsinkin USA:ta kritisoitiin voimakkaasti siitä, että se oli tukenut Saakašvilia asein ja neuvonantajin sekä USA:n johtoa jopa siitä, että he olivat etukäteen tienneet ja osallistuneet georgialaisten hyökkäykseen osana presidentinvaalikampanjaansa. Sota nähtiin Venäjän voittona, josta se voi olla ylpeä, sekä todistuksena siitä, että Venäjä on suvereeni suurvalta, joka pystyi rankaisemaan Georgiaa ilman, että USA tai NATO pystyi sitä estämään. Sodan jälkeen Venäjä seurasi hyvin epäluuloisesti, kuinka USA lähetti humanitääristä apua alueelle sotilaslentokonein ja sota-aluksin, sekä painotti Montreux-sopimuksen rajoituksia ei-turkkilaisille aluksille päästä Bosporin salmen läpi, vaikka USA ei ollut kyseistä sopimusta allekirjoittanut.

Sodan aikoihin Venäjä aloitti myös poliittisen kampanjan oikeuttaakseen asiansa lännen silmissä. Koko syy sodan aloittamisesta laitettiin Georgian johdon kontolle ja oma osa esitettiin kansainväliseen oikeuteen nojautuvana itsepuolustuksena georgialaisten hyökätessä. Medvedev kuvaili venäläisiä suorastaan rauhaarakastaviksi ja maata valtioksi, joka ei koskaan Neuvostoliittona tai Venäjänä ole aloittanut sotaa. Kaikin tavoin on yritetty todistella, että Venäjällä oli oikeus puolustaa heitä rauhanturvajoukoillaan, aivan kuten NATO oli tehnyt Kosovossa. Puhetta oli muun muassa Saakašvilin haastamisesta oikeuteen, Haagin kansainvälisen rikostuomioistuimen eteen, vaikka Venäjä ei ole ratifioinut kyseistä käytäntöä ja Georgia puolestaan on. Samoin Etelä-Ossetian etninen puhdistus georgialaisista kiellettiin kuin myös kaikki puhe varsinaisen Georgian miehittämisestä ja laittomuuksista siellä. Medvedev puhui jopa sopuisasta yhteiselosta Venäjällä ja syytti Georgiaa siitä, että 1990-luvun alussa se oli torjunut autonomioiden muodostamisen ja karkottanut kansaa. Etelä-Ossetian ja Abhasian tunnustaminen nähtiin tarpeellisena kansojen suojaamiseksi. Edellä mainitut "valtiot" voivat piankin solmia sotilasliiton Venäjän kanssa, laillistaa vakinaisia venäläisiä sotilastukikohtia ja

jopa anoa yhdistymistä Venäjään, minkä Venäjä voi myöntää kummallekin ”valtiolle” tai vain toiselle niistä.⁷⁰

Vaikka jotkut länsimaat olivat varovaisia kritiikissään Venäjän sodasta Georgiassa säilyttääkseen hyvät suhteensa, sai Venäjä varsinaista tukea sodalleen vain voimakkaasti amerikanvastaisilta mailta, kuten Kuubalta, Venezuelalta, Syyrialta ja Libyalta. Eivät edes Kiina tai Iran, jotka tietyissä kysymyksissä olivat kehuneet Venäjän USA-politiikkaa, hyväksyneet Venäjän sotaa separatistien tukemiseksi. Myös Serbia lienee paheksunut Venäjän uusia näkemyksiä. Hyvin harva valtio maailmassa tulee yhtymään Venäjän tunnustukseen Etelä-Ossetian ja Abhasian asemasta. Tilannetta voidaan verrata Pohjois-Kyprokseen, joka julistautui itsenäiseksi 1983 ja jonka on tähän mennessä tunnustanut vain Turkki.⁷¹

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka Venäjä hiukan yllättäen sai sotilaallisen voiton, ja Etelä-Ossetiasta ja Abhasiasta tulee tosiallisesti Venäjän alusmaita, niin vaikuttaa siltä, että Venäjä hävisi propagandasodan Georgiaa vastaan. Myös poliittiset kustannukset tulevat olemaan suuret, muun muassa Venäjän uskottavuuden väheneminen rauhaarakastavana kansana. Läntinen tuki varmaankin vaikutti siihen, että Venäjä luopui mahdollisista kunnianhimoisista tavoitteista jatkaa Tbilisin painostamista Saakašvilin viralta panemiseksi. Venäjä myöntyi läntisten tarkkailijoiden ja avustus-organisaatioiden lisääntyvään läsnäoloon Georgiassa, mutta ETYJ ei päässyt Etelä-Ossetiaan.

Kun NATO ja joukko länsimaita peruuttivat yhteisharjoitukset ja uhkasivat rajoittaa myös NATO-Venäjä -neuvoston yhteistyötä, vastauksena tähän Venäjä vetäytyi itse kaikesta yhteistyöstä. Medvedev perusteli tekoa sillä, että NATO oli yhteistyöstä kiinnostuneempi kuin Venäjä. Kun Venäjän osanotto G8:aan kyseenalaistettiin, Medvedev julisti, että kyseinen järjestö ei tulisi selviämään ilman Venäjää. Venäjä oli tyytyväinen EU:n varovaiseen reagointiin, eikä raivostunut siitä, että neuvotteluja uudesta kumppanuussopimuksesta lykättiin. Medvedev jopa toisti kesäkuisen ehdotuksen yleiseurooppalaisesta turvallisuussopimuksesta, Yhdysvaltain hallitsevan

---

⁷⁰ Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. s. 72-73, 99-101. Tulostettu 14.12.2008.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf>

⁷¹ North Cyprus -internetsivu. Viitattu 27.2.2009
<http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/trnc/index.html>

roolin vastapainoksi, huolimatta siitä, että käymällä itse sotaa Venäjä teki ehdotuksen tyhjäksi.

Venäläis-georgialainen konflikti on suuresti nopeassa tahdissa muuttanut amerikkalaisten kuvaa Venäjästä. Georgia on edelleen Washingtonin tärkein turvallisuuspoliittinen tukikohta Kaukasiassa, kun taas Puolasta tulee yhä enenevässä määrin Euroopan tukikohta. Ohjuspuolustus sopimuksen solmiminen Puolan kanssa (koskien erityisesti Patriot-ilmatorjuntaohjuksia) osoittaa, että USA on pohjimmiltaan uudelleenarvioinut suhteensa Venäjään.

Ohjussopimus symbolisoi sekä syvempää sidettä USA:n ja Puolan välillä että uutta näkemystä Venäjästä. USA voi jälleen käsitellä Venäjää enemmän geopoliittisista lähtökohdista. Yhdysvallat on yrittänyt viimeisen kahden vuoden aikana saada Venäjän mukaan Puolan ohjuspuolustusrakennuskonseptiin. Ehdotettiin muun muassa, että venäläinen henkilöstö saisi olla keskuksissa, kuitenkin ilman oikeutta puuttua laukaisutapahtumaan, ja että laitteisto otettaisiin vasta sitten operatiiviseen käyttöön, kun USA ja Venäjä pääsevät sopuun ballististen ohjusten aiheuttamasta uhasta. Kun Georgian sota oli kestänyt muutaman päivän, antoi USA periksi puolalaisten jatkuville vaatimuksille, että amerikkalaisen ilmatorjunnan täytyy olla ryhmitettynä keskuksen puolustamiseksi. Sopimuksen mukaan Patrioteja aletaan tuoda maahan 2009. USA ei Venäjä-suhteittensa takia halunnut aiemmin senkaltaisia järjestelmiä Puolaan. Uudessa sopimuksessa ei ole mitään mainintaa aikaisemmin esille tulleesta toiminnan läpinäkyvyydestä tai kolmannen osapuolen valvontamahdollisuudesta.

USA tulee näin ollen perustamaan ensimmäistä kertaa pysyvän sotilasvaruskunnan entiseen Varsovanliittoon kuuluneen maan alueelle. Sopimus on ristiriidassa niin 1990-luvun ”hengen kuin kirjaimenkin” kanssa. Viime vuosien amerikkalainen linjaus tulla toimeen Moskovan kanssa hävisi hetkessä. USA on jo kauan aikaa sitten lausunut, että Venäjä on strategisen valinnan edessä, valitako yhteistyö vai vastakkainasettelu, ja että se ei ole varma, kumman Venäjä valitsee. Käydyn Georgian sodan ja sen jälkeisen ajan perusteella Washington käsittelee Venäjää kuin se olisi valinnut vastakkainasettelun.⁷⁰

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä vaikutuksia Georgian tilanteella on Venäjän ja USA:n välisiin suhteisiin. Lähtökohtana oli tarkastella keskinäisriippuvuuden (interdependenssin) teorian avulla Venäjän, Georgian ja USA:n muodostamaa vuorovaikutuspiiriä ja kartoittaa sitä kautta Georgian tilanne, Venäjän ja USA:n intressit Kaukasiassa ja Georgiassa sekä tarkastella Venäjän ja USA:n suhteita kartoitusten valossa. Apuna tutkimuksessa käytettiin geopolitiikan, geostrategian ja geoekonomian käsitteitä, joilla parhaiten pystytään kuvaamaan tilannetta sekä valtiotasolla että valtioiden välisesti.

Luvussa 2 luotiin perusta tutkimuksen tekemiseksi sekä Venäjän ja USA:n suhteiden tarkastelemiseksi, jossa määriteltiin Georgian nykytilanne, miten Georgia on siihen päätynyt ja mistä syistä.

Georgian itsenäisyyden alkutaival ei ole ollut helppo. Maata, kuten koko Kaukasiaa, ovat kiusanneet pitkään niin sanotut jälkineuvostolaiset ongelmat eli vaillinainen kyky rakentaa kansakuntaa, kulttuurinen hämmennys, syvään juurtunut korruptio, sosioekonominen ja ympäristön rapautuminen, alueelliset konfliktit ja separatismi, heikko demokratisoituminen sekä kukoistavat rikollisverkostot. Yleinen tyytymättömyys Georgian vaikeaan ja jähmettyneeseen tilanteeseen ajoi sen vaihtamaan valtion johdon ruusuvallankumouksen kautta vuoden 2003 lopulla.

Saakašviliin asetettiin suuria toiveita maata kohdanneiden ongelmien ratkaisemiseksi: ulkopolitiikan harjoittaminen Venäjältä riippumatta, Venäjän tukema Abhasian ja Etelä-Ossetian irtautuminen Georgiasta, pakolaisuus, kansalaisten muuttoliikkeisiin ja köyhtymiseen johtanut vaikea taloustilanne, riippuvuus kansainvälisistä valuuttarahastoista sekä demokraattisen yhteiskunnan peruselementtien, kuten keskiluokan sekä puolue- ja yhdistysjärjestelmän, puute.

Saakašvili valtaan tullessaan, ja jo vaalikamppailun aikana, julistikin, että hänellä on kolme pääasiallista tehtävää: poistaa korruptio, palauttaa Georgian alueellinen yhtenäisyys sekä viedä Georgia NATO:n ja EU:n jäseneksi. Lisäksi hänen aikomuksenaan oli muuttaa Georgia länsimaisten esikuvien mukaiseksi demokratiaksi ja toimeenpanna perustavanlaatuisia talousuudistuksia. Mutta tehtävien toteuttaminen käytännössä on kuluneiden neljän vuoden aikana

osoittautunut vaikeaksi ja haasteelliseksi. Kuten edeltäjänsä, myös Saakašvili on saanut tuntea raskaan vastuun aiheuttaman epäsuosion, vaikka suhteiden tiivistymistä länteen ja taloustilanteen paranemista onkin tapahtunut.

Jo Shevardnadzen aikana oli oivallettu hyväksikäyttää Georgian geopoliittisesti edullista alueellista sijaintia ja sen mukana tuomaa kauttakulkutarvetta, aloitettiinhan jo hänen aikanaan BTC-putken rakentaminen. Tästä maan transit-arvosta oli siis myös oivallista tehdä yksi maan tulonlähteistä, varsinkin kun Georgian vientitulot ovat aiemmin koostuneet lähinnä jalostamattomien tuotteiden, kuten romumetallien ja maatalous- ja elintarviketuotteiden myymisestä, joiden hinnan määrittävät maailmanmarkkinat.⁷² Myös se, että koko itsenäisyytensä ajan Georgia on ulkomaankaupassaan ollut riippuvainen Venäjästä ja koska Venäjä on asettanut georgialaisille tuotteille maahantuontikiellon, on vaikuttanut siihen, että korvaavia tulonlähteitä on ollut pakko luoda.

Uuden tulonlähteen luomisessa on auttanut kansainvälisen yhteisön kasvava kiinnostus energiaan hintojen noustessa ja energiatarpeen kasvaessa. Lisäksi on huomattu, että energiaa voidaan käyttää poliittisena työkaluna ja sen vuoksi kansainvälisen yhteisön eri jäsenet, niin suurvallat kuin yhteisötkin, ovat jotuneet suunnittelemaan geostrategioita energiaturvallisuutensa säilyttämiseksi. Energiaturvallisuustarpeet ovatkin nostaneet Kaukasian ja Kaspian alueitten energiavarantojen merkityksen huomattavaan arvoon. Lisäksi länsi myös ponnistelee lopettaakseen Venäjän lähes täydellisen monopolin Euraasian energiakuljetuksissa ja yrittää luoda vaihtoehtoisia reittejä energian kuljettamiseksi, mikä palvelee osaltansa Georgian tulonhankkimisideaa. Tästä esimerkkinä ovat muun muassa Georgian kautta kulkevat BTC- ja BTE-putket.

Kauttakulun takia ja Kaspian energialähteiden läheisyyden vuoksi Georgiasta on tullut geostrategisesti painavampi tekijä lännen silmissä. Lisäksi Georgian sijainti lähellä muun muassa Afganistania, jossa USA ja NATO taistelevat terrorismia vastaan, lisää olennaisesti Georgian vetovoimaa.

Toisaalta Georgia voi hyödyntää geostrategista painoarvoaan myös tavoitellakseen integraatiota länteen, ei siis vain taloutensa kohentamiseksi. Kuten aiemmasta on

---

⁷² Ylivaara, Annukka. 2004. Georgia Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisena uhkana. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Pro gradu -tutkielma. s. 29.

käynyt ilmi, Georgia tavoittelee kaikin tavoin irtipääsyä Venäjästä sukeutuakseen läntiseen sivilisaation pariin. Kuten venäläiset sarkastisesti totesivatkin, niin Georgia syyttää Venäjää kaikesta. Mutta olisikokaan Georgialla muuta mahdollisuutta kuin lähentyä länteen, sillä vaihtoehtona olisi täydellinen riippuvuus Venäjästä – ja mikä kaikkein pahinta nationalistisille georgialaisille – maan itsenäisyys saattaisi olla silloin vaakalaudalla.

On todettu, että Venäjä taistelee tätä nykyä Kaukasiassa vain oman vaikutusvaltansa säilyttämisen ja vahvistamisen puolesta, ei entisten maa-alueittensa takaisinvalloittamiseksi. Mutta ei voida varmasti kieltää myöskään sitä, että Venäjä tuntisi asemansa turvatumaksi, jos Kaukasian alueen entiset neuvostotasavallat olisivat hyvinkin sidoksissa Venäjään ja jopa kuuluisivat siihen. Lisäksi taustalla kummittelee Neuvostoliiton aikainen suurvallan mahti, jonka Venäjä pyrkii palauttamaan itselleen takaisin. Osin tämä on onnistunutkin, sillä maailmanmarkkinoilla on saatu hyvään hintaan myytyä venäläisiä raaka-aineita, mistä saatuja varoja on käytetty muun muassa Venäjän asevoimien kohentamiseen.

Toisaalta, jos Venäjä saisi myös Kaspian öljyvarannot valvontaansa, niin se mahdollistaisi energiamonopolin ja sitä kautta Venäjä pystyisi säätelemään ainakin Euroopan ja lännen politiikkaa, ellei jopa maailmanpolitiikkaa. Jo vuosina 2005 ja 2008 on saatu esimakua, mitä siitä seuraa, kun Venäjä on painostanut kaasutoimituksillaan Ukrainaa. Täten ei olisi Venäjän suurvaltaetujen mukaista, että länsi saisikin vaikutusvaltaa Kaukasiassa ja hallinnoisi siellä olevia energiavarantoja. Tähän suurvaltaetukategoriaan lukeutuu myös NATO:n toiminnan rajoittaminen alueella tai sen levittäytymisestä aiheutuva koettu uhka.

USA:n kiinnostus Kaukasiaan heräsi vuoden 2001 terroristi-iskujen jälkeen aloittaessaan terrorisminvastaista sotaa. Kuten mainittua, niin Afganistanin oletetaan olevan pahin terroristien pesäke ja Afganistanissa käytävässä terrorismin vastaisessa sodassa on Kaukasialla oma erityinen paikkansa niin ilmakäytävänä kuin kauttakulkualueenakin. Tämä ei poissulje sitä mahdollisuutta, että Kaukasiaa ja sitä kautta Georgiaa käytettäisiin myös muissa tarkoituksissa tukikohtana.

Toisaalta USA:ta ajaa myös kiinnostus alueen energiavaroihin. Tosiasiahan on, että vaikka USA on maailman kolmanneksi suurin öljyntuottaja, niin öljyn kulutus USA:ssa on kasvanut huimaa vauhtia, minkä takia jo 75 % maassa kulutetusta öljystä

joudutaan tuomaan ulkomailta.⁷³ Mutta vaikka se ei omiin tarpeisiinsa kyseisen alueen energiaa käyttäisikään, niin ainakin energiankuljetusreittien uudelleenjärjestely vie Venäjän tavoittelemaa tiettyä arvovaltaa kauemmaksi. Samalla se vahvistaa Yhdysvaltojen asemaa suurvaltana sekä toimii myös varmistuksena energiaturvallisuudelle niin USA:ssa, NATO:ssa kuin Euroopassakin, ja jossain määrin Euroopasta saattaa tullakin energian saantinsa suhteen riippuvainen USA:sta.

Kolmanneksi syyksi USA on maininnut Kaukasian alueen politiikassaan demokratian. Kuitenkin venäläisestä näkökulmasta katsottuna demokratian vieminen kyseiselle alueelle on vain näennäistä, minkä takana oikeasti on vain oman edun ja vaikutusvallan hakeminen sekä amerikkalaisen ajattelutavan levittäminen muualle maailmaan.

Tilanne Kaukasian alueella on jossain määrin ollut pysähdyksissä tai ainakin jähmettyneenä pidemmän aikaa. Oikeastaan pysähtyneisyyden tilan ovat aiheuttaneet alueen lukuisat konfliktit. Ne kun vaikeuttavat lähinnä länttä toimimasta alueella. Tästä esimerkkinä voidaan pitää Georgiaa ja sen kahnauksia separatistialueidensa kanssa. Toisaalta Venäjää pysähtyneisyys (*status quo*) on vain palvellut, sillä ainakin se on hidastanut NATO:n ja ylipäätensä lännen vaikutuksen leviämistä alueelle, ja onpa Venäjä Georgian separatistialueita, Abhasiaa ja Etelä-Ossetiaa, avoimesti tukenut juuri sen vuoksi.

Kun ajatellaan Venäjän ja USA:n välisiä suhteita sekä sitä, miten Georgian tilanne niihin suoranaisesti vaikuttaa, niin ainoana konkreettisena esimerkkinä voidaan pitää vain Georgian sotaa. Siitä seurauksenahan oli Venäjän vetäytyminen ensinnäkin NATO-yhteistyöstä ja muutenkin lievä suhteiden viileneminen, kun Venäjä arvosteli kovin sanoin USA:ta Georgian avustamisesta sen sotimisen mahdollistamiseksi.

Edellä mainitun seikan lisäksi myös Georgian halu liittoutua lännen, erityisesti USA:n kanssa, sekä sen halu jättää Venäjä huomiotta ovat omalta osaltaan vaikuttaneet Venäjän varaukselliseen suhtautumiseen Yhdysvaltoihin kahdenvälisissä suhteissaan.

---

⁷³ The Washington Post. 26.7.2008. U.S. Oil Production vs. Consumption. Viitattu 2.3.2009.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/graphic/2008/07/26/GR2008072601599.html>

Voidaan kuitenkin sanoa, että Venäjän ja USA:n suhteet ovat kaukana kylmän sodan aikaisista jännitteistä. Eli huolimatta siitä, mitä Georgiassa on tapahtunut, ei ole syntynyt uutta kylmää sotaa. Ainakin julkisesti suurvaltasuhteet vaikuttavat olevan kunnossa. Mutta taustalla suurvallat lähinnä kyräilevät toisiaan ”salaa” ja koettavat välillisesti vaikuttaa toisiinsa ja toistensa valta-asemaan vaikuttamalla politiikallaan ensisijaisesti Georgian tilanteeseen. Esimerkkinä tästä on juuri tuo edellä mainittu Venäjän harjoittama separatistialuetuki NATO:n ja lännen vaikutuksen leviämisen estämiseksi alueella ja Georgiassa. Samoin USA:n pyrkimykset hallita Kaspian öljyä vaikkapa BTC-putken kautta osoittaa USA:n halun rajoittaa Venäjän valtaa.

Se, miten Venäjän ja USA:n väliset suhteet tulevat tästä eteenpäin kehittymään, riippuu ensinnäkin siitä, otetaanko Georgia NATO:n jäseneksi, ja toiseksi, minkälaista ulkomaanpolitiikkaa USA:n uusi presidentti Barack Obama tulee harjoittamaan Venäjän ja Georgian suhteen. Se, mikä jo on ilmiselvää, niin Yhdysvaltojen sotilaallinen painopiste tulee siirtymään Irakista Afganistaniin, mikä tietää sitä, että Kaukasian ja sitä kautta Georgian merkitys USA:lle kasvaa entisestään. Mutta ottaako Venäjä siitä itseensä, se jää nähtäväksi. Toisaalta onhan Venäjä tarjoutunut avaamaan NATO:n käyttöön uuden Afganistanin huoltoreitin maansa läpi.⁷⁴ Mutta liekö tämä tapahtunut juuri taktisista syistä Georgian tai Kaukasian asemaa ajatellen vai onko tämä uusi Venäjän ja USA:n välisten suhteiden alku? Senkin aika näyttää.

---

⁷⁴ Uusi Suomi. 12.2.2009. Suomi Kärkkyi Naton huoltoreittiä – vierestä vietiin. Viitattu 2.3.2009 <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/50031-suomi-karkkyi-naton-huoltoreittia-vieresta-viettiin>

LÄHTEET

1 DOKUMENTIT JA VIRALLISET JULKAISUT

European Commission. 2007. Georgia: ENPI Country Strategy Paper 2007-2013.

Saatavana internetistä. http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/trade/enpi_csp_georgia_en1.pdf

[Tulostettu 29.1.2009]

Министерство обороны Российской Федерации 2.8.2008. Учение "Кавказ-2008" завершено. (Информационное обеспечение, Новости.)

Saatavana internetistä. <http://mil.ru/info/1069/details/index.shtml?id=48795> [Viitattu 16.2.2009]

Nicaraguan presidentin Abhasian suvereniteetin tunnustaminen. Saatavana internetistä.

http://www.cancilleria.gob.ni/publicaciones/r_abjasia.pdf [Viitattu 17.2.2009]

Nicaraguan presidentin Etelä-Ossetian suvereniteetin tunnustaminen. Saatavana internetistä.

http://www.cancilleria.gob.ni/publicaciones/r_osetia_s.pdf [Viitattu 17.2.2009]

2 KIRJALLISUUS, OPINNÄYTTEET JA ARTIKKELIT

Arasli, Jahangir. 2007. The Rising Wind: Is the Caucasus Emerging as a Hub for Terrorism,

Smuggling and Trafficking? *PfP Consortium Quarterly Journal*, 6(2007)1, 5-26. Saatavana internetistä.

<http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ord516=OrgaGrp&ots591=0C54E3B3-1E9C-BE1E-2C24-A6A8C7060233&lng=en&id=31516> [Tulostettu 13.10.2008]

Bartuzi, Wojciech & Strachota, Krzysztof. 2005. Bottom line of the year. Warszawa: Centre for Eastern Studies. Saatavana internetistä. http://pdc.ceu.hu/archive/00002326/01/bottom_line_of_the_year.pdf

[Tulostettu 27.1.2009]

The Brookings Institution. 2006. The Brookings Foreign Policy Studies Energy Security Series: The Russian Federation. Washington.

Saatavana internetistä. <http://www.brookings.edu/fp/research/energy/2006russia.pdf> [Tulostettu 30.12.2008]

Czerwick, R. & Rzchiladze G..2004. Nach der "Rosenrevolution". *Die Politische Meinung*. (2/2004)

411. Saatavana internetistä. http://www.kas.de/wf/doc/kas_4041-544-1-30.pdf [Tulostettu 7.1.2009]

de Haas, M. & Tibold, A. & Cillesen, V.. 2006. Geo-strategy in the South Caucasus – Power Play and Energy Security of States and Organisations. Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael. Saatavana internetistä.

http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf [Tulostettu 14.12.2008]

- Dolinskiy, Aleksey. 2008. British and US Public Diplomacy in Russia. Washington: Public Diplomacy Council. Saatavana internetistä.
http://www.publicdiplomacycouncil.org/uploads/Dolinskiy_British_and_US_public_diplomacy_in_Russia_final.pdf [Tulostettu 30.12.2008]
- Fuchs, Johanna. 2008. Georgien Update: Aktuelle Entwicklungen. Bern: Schweizerische Flüchtlingshilfe SFH. Saatavana internetistä.
http://www.osar.ch/2008/10/16/georgia_update_situation?appendLang=de [Tulostettu 25.1.2009]
- Gachechiladze, R. 2005. Georgia's Geopolitical Landmarks: Is There a Shift? *Central Asia and the Caucasus No. 1 (31)*. Luleå: CA&CC Press® AB. Saatavana internetistä.
http://www.ca-c.org/online/2005/journal_eng/cac-01/13.gaceng.shtml [Tulostettu 15.12.2008]
- Гусейнов, В.А. 2008. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 годы). Москва: Красная звезда. Saatavana internetistä.
<http://www.isoa.ru/docs/kavkaz.pdf> [Tulostettu 30.1.2009]
- Haarala, Soili. 1992. Georgia perestroikan jälkeen. *Politiikka 1/1992*. s. 67-68
- Hantke, Martin. 2008. "Alles wieder offen" – Georgienkrieg und imperiale Geopolitik. *IMI-Studie Nr. 10b/2008*. Tübingen: Informationsstelle Militarisierung e.V. Saatavana internetistä.
www.imi-online.de/download/IMI-Studie2008-10.pdf [Tulostettu 25.1.2009]
- Harutyunyan, Gagik. 2007. A Multipolar Cold War. *21st Century:1*. Saatavana internetistä.
www.noravank.am/file/article/255_en.pdf [Tulostettu 14.12.2008]
- Интегрум. 2008. Россия в условиях информационной войны. Информационно-аналитический обзор №112. Saatavana internetistä.
http://www.integrum.com/Images/articles_author/analitika1/informational_warfare_RU_august.pdf [Tulostettu 13.10.2008]
- International Crisis Group. 2004. Georgia: Avoiding war with South Ossetia. *ICG Europe Report N°159*. Tbilisi/Brussels: International Crisis Group. Saatavana internetistä.
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN019224.pdf> [Tulostettu 26.1.2009]
- Кателевский, Александр. 2006. Формирование системы региональной безопасности на Южном Кавказе: Взаимодействие России и НАТО. Диссертация. Пятигорск: Пятигорский государственный лингвистический университет. Saatavana internetistä.
http://orel3.rsl.ru/dissert/EBD_1073_katelevskiyAI.pdf [Tulostettu 12.2.2009]
- Keohane, Robert O. & Nye, Joseph S..1977. *Power and Interdependence – World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown and Company (Inc.).

- Kuzio, Taras. 2002. GUUAM Reverts to GUAM as Uzbekistan Suspends Its Membership Prior to Yalta Summit. Eurasia Insight. New York: Open Society Institute. Saatavana internetistä. <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav071802.shtml> [Viitattu 22.2.2009]
- Küchholz, Juliane. 2005. Die Rosenrevolution in Georgien – Ausdruck der Demokratie oder ein von den USA erkaufte Putsch? Osteuropa-Institut der Freien Universität Berlin. Arbeitsbereich Politik und Gesellschaft. Saatavana internetistä. http://userpage.fu-berlin.de/~segbers/downloads/working_papers/AP49-3.pdf [Tulostettu 4.1.2009]
- Lanskoy, Miriam & Areshidze, Giorgi. 2008. Georgia's Year of Turmoil. *Journal of Democracy, Vol 19 (4)*. Washington DC / Baltimore: The Josh Hopkins University Press. Saatavana internetistä. <http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Lanskoy-19-4.pdf> [Tulostettu 22.2.2009]
- Larsson, Robert L. (Red.). 2008. Det kaukasiska lackmustestet – Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008. Stockholm: FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut. Saatavana internetistä. <http://www2.foi.se/rapp/foir2563.pdf> [Tulostettu 14.12.2008]
- Layne, Christopher. 2006. The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security Vol. 31, No. 2*. Saatavana internetistä. <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/isec.2006.31.2.7> [Tulostettu 1.1.2009]
- Lynch, Dov. 2006. Why Georgia Matters? *Chaillot Paper № 86*. Paris: EU Institute for Security Studies. Saatavana internetistä. <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp086.pdf> [Tulostettu 5.1.2009]
- MacDougall, Jim. 1997. Russian Policy in the Transcaucasian "Near Abroad": The Case of Azerbaijan. *Demokratizatsiya. Vol 5(1)*. Washington: Haldref Publications. Saatavana internetistä. <http://www.demokratizatsiya.org/Dem%20Archives/DEM%2005-01%20macdougall.pdf> [Tulostettu 1.1.2009]
- Nation, R. Craig. 2007. Russia, The United States, and The Caucasus. Saatavana internetistä <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub764.pdf> [Tulostettu 13.10.2008]
- Potier, Tim. 2001. Conflict in Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South Ossetia. Den Haag: Kluwer International Law. s. 8-9, 12-13
- Rondeli, Alexander. 2001. The choice of independent Georgia. Teoksessa G. Chufrin (Ed.) *The Security of the Caspian Sea Region*. New York: Oxford University Press. Saatavana internetistä. <http://books.sipri.org/files/books/SIPRI01Chufrin/SIPRI01Chufrin11.pdf> [Tulostettu 5.1.2009]
- Shaw, Martin. 2000. *Global Society and International Relations: Sociological Concepts and Political Perspectives*. Chapter 3: State theory and the post-Cold War World. Saatavana internetistä <http://www.sussex.ac.uk/Users/hafa3/global3.htm> [Tulostettu 14.12.2008]

Solanko, Laura. 2009. Venäjän ja Ukrainan kaasukiistassa ei ole voittajia. *Focus/Opinion - Asiantuntijan näkemys*, 1/2009. Helsinki: Suomen Pankki. Saatavana internetistä.
<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/D62F164B-5FE6-4F8C-AECB-6F0EEBA412BB/0/focus0109s.pdf>
 [Tulostettu 15.2.2009]

Toal, Gerard. 2008. Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the August War over South Ossetia. Saatavana internetistä.
http://www.colorado.edu/geography/class_homepages/geog_4712_f08/ToalSouthOssetia.pdf
 [Tulostettu 26.1.2009]

Ward, Adam (Ed.). 2006. The Georgian-Ossetian Conflict – A way out of deadlock? *Strategic Comments, Vol 12, Iss 3*. London: The International Institute for Strategic Studies. Saatavana internetistä.
<http://www.iiss.org/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=1507&type=Full&servicetype=Attachment>
 [Tulostettu 25.1.2009]

Westlund, Jens. 2006. Det stora spelet i Centralasien. *Bulletin 4/2006*. Stockholm: Sällskapet för studier av Ryssland, Central- och Östeuropa samt Centralasien. Saatavana internetistä.
<http://www.sallskapet.org/bull/bull42006.pdf> [Tulostettu 15.2.2009]

Yliivaara, Annukka. 2004. Georgia Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisena uhkana. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Pro gradu -tutkielma.

Øverland, Indra & Bjørø Stephanie. 2006. Lappeteppet Georgia. *Hvor hender det?* 10/2006. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Saatavana internetistä.
http://www.nupi.no/publikasjoner/tidsskrifter/hvor_hender_det/2006_2007/geografi_regioner_og_land/lappeteppet_georgia [Tulostettu 25.1.2009]

3 LEHDISTÖ

Uusi Suomi. 12.2.2009. Suomi kärkkyi Naton huoltoreittiä – vierestä vietiin. Saatavana internetistä.
<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/50031-suomi-karkkyi-naton-huoltoreittia-vieresta-viettiin> [Viitattu 2.3.2009]

The Washington Post. 26.7.2008. U.S. Oil Production vs. Consumption. Saatavana internetistä.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/graphic/2008/07/26/GR2008072601599.html> [Viitattu 2.3.2009]

4 MUUT LÄHTEET

Bergstrand, M. & Nordberg, K. 2004. Georgien – öst eller väst? Saatavana internetistä.
www.lwr.kth.se/Grundutbildning/AE2703/Rapporter0304%5C5.pdf [Tulostettu 14.12.2008]

BTC-pipeline:n virallinen internetsivu. Saatavana internetistä.

<http://www.bpgeorgia.ge/go/doc/1339/150562/> [Viitattu 1.3.2009]

Encyclopedia of Britannica: Abkhazia. Saatavana internetistä.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1358/Abkhazia> [Tulostettu 10.9.2008]

Encyclopedia of Britannica: South Ossetia. Saatavana internetistä.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/556319/South-Ossetia> [Tulostettu 10.9.2008]

Georgian presidentin viralliset internetsivut. Saatavana internetistä.

<http://www.president.gov.ge/?l=E&m=1&sm=3> [Viitattu 3.1.2009]

Nabucco Gas Pipeline International GmbH:n virallinen internetsivu. Saatavana internetistä.

<http://www.nabucco-pipeline.com/project/project-timeline/main-page-project-timeline-20090126.html>

[Viitattu 16.2.2009]

North Cyprus -internetsivu. Saatavana internetistä.

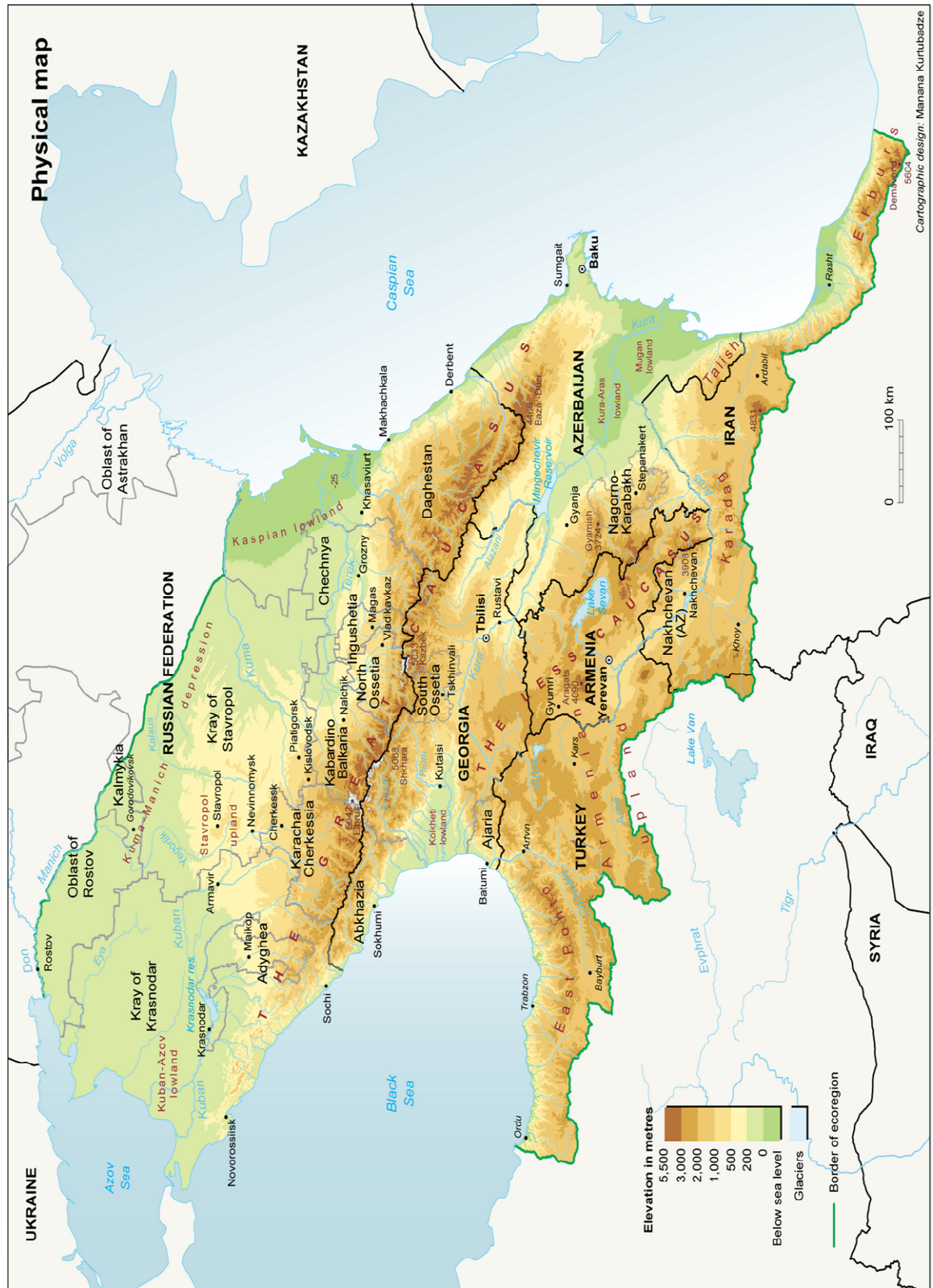
<http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/trnc/index.html> [Viitattu 27.2.2009]

TripAtlas -internetsivu Adžariasta. Saatavana internetistä.

<http://tripatlas.com/Adjara> [Tulostettu 6.1.2009]

Westlund, Jens. 2007. Det stora spelet om Centralasiens energitillgångar. Saatavana internetistä.

http://www.caspiananalys.se/Det_stora.pdf [Tulostettu 14.12.2008]

Lähde

<http://sun-bin.blogspot.com/2008/09/maps-caucasus-georgia.html> [Tulostettu 1.12.2008]

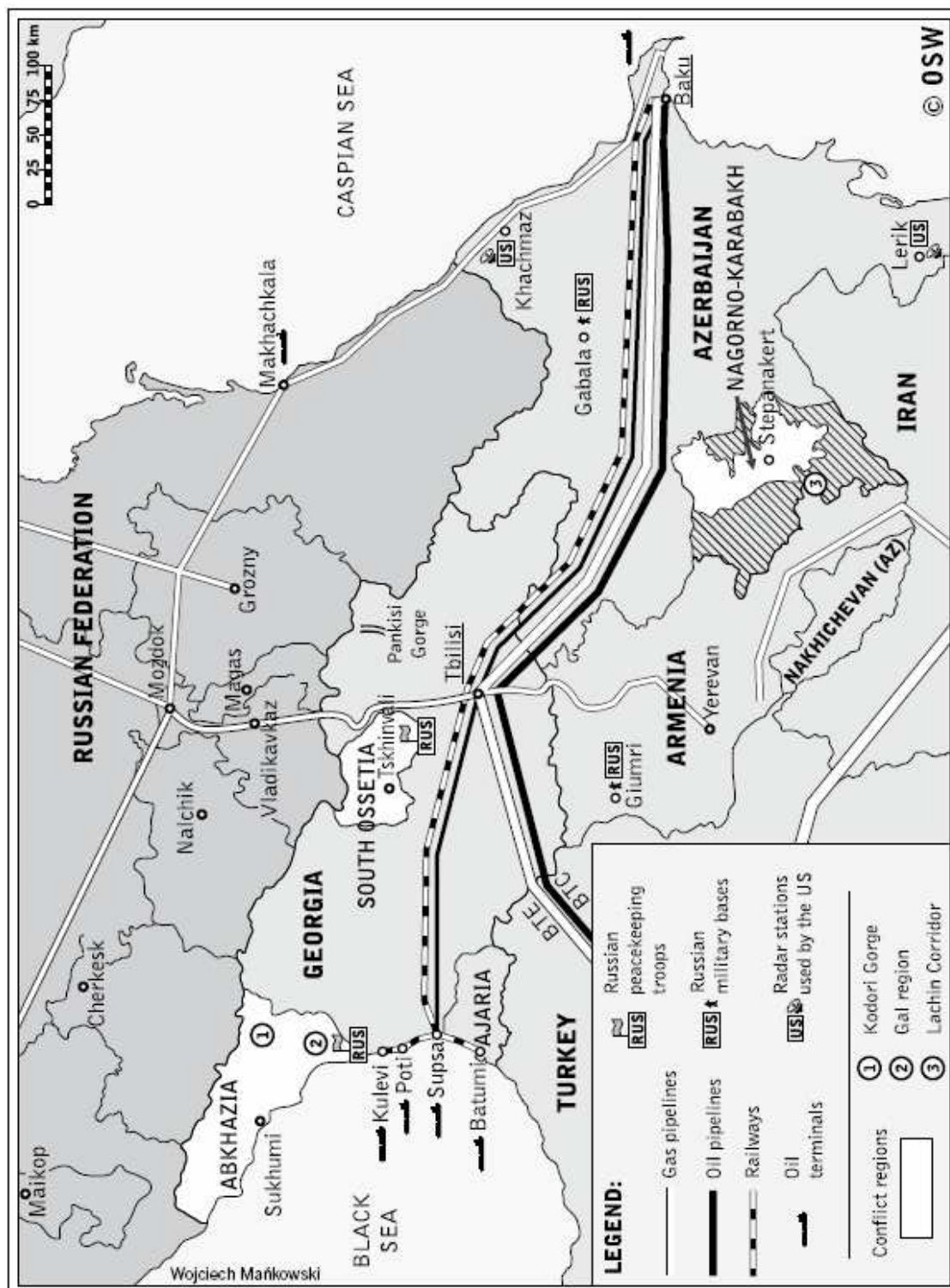
Ethnolinguistic Groups in the Caucasus Region

Lähde

<http://www.lib.utexas.edu/maps/commonwealth/ethnocaucasus.jpg> [Tulostettu 1.12.2008]

Lähde

http://osw.waw.pl/files/Raport_kKPd_en.pdf [Tulostettu 2.1.2009]